

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:
ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Δίκαιο, Τεχνολογία και Οικονομία

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Αντώνιος Χάνος

ΘΕΜΑ: *Ζητήματα ισοτιμίας τίτλων σπουδών και επαγγελματικών δικαιωμάτων κρατών μελών Ε.Ε. και Ελλάδας: Νομολογιακή προσέγγιση*

Αθανασίου Ιωάννα

Αθήνα, Μάρτιος 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες	σελ. 4
Περίληψη	σελ. 6
Abstract	σελ. 8
Ορισμοί	σελ. 9
Εισαγωγή	σελ.12
1. Ιστορική αναδρομή	σελ. 16
1.1 Η Κοινοτική θεμελίωση της αμοιβαίας αναγνώρισης Διπλωμάτων	σελ. 17
1.2 Οι τομεακές οδηγίες	σελ. 19
2. Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο	σελ. 22
2.1 Το γενικό σύστημα επαγγελματικής αναγνώρισης Διπλωμάτων	σελ. 22
2.2 Η αρμοδιότητα της Ένωσης στον τομέα αναγνώρισης Διπλωμάτων	σελ. 27
2.3 Αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης.....	σελ.30
2.4 Η επαγγελματική ελευθερία στο θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	σελ.35
3. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο	σελ.38
3.1 Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων	σελ. 38
3.2 Η σχέση των οδηγιών αναγνώρισης με το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο	σελ. 40
3.3 Ελληνική Νομοθεσία	σελ. 43
4. Νομολογιακή προσέγγιση	σελ.63
4.1 Υπόθεση ΔΕΚ C-274/05	σελ.64
4.2 Καταδίκη της Ελλάδας από το ΔΕΕ για μη συμμόρφωση με τις οδηγίες για την αναγνώριση διπλωμάτων	σελ.68
4.3 Προειδοποιητικές Επιστολές Ευρωπαϊκής Επιτροπής.....	σελ.74
4.4 Το ζήτημα των αντισταθμιστικών μέτρων	σελ.75
4.5 Απόφαση Α179/2023 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας Α179/2023	σελ.77

4.6 Νομολογία Διοικητικών Δικαστηρίων για διορισμό σε θέση δημοσίου τομέα μέσω Α.Σ.Ε.Π.....σελ.	79
5: Συμπεράσματα	σελ. 83
5.1 Συνοπτική αποτίμηση της ισχύουσας ρύθμισης	σελ. 83
5.2 Γενική Επισκόπηση	σελ. 85
Βιβλιογραφία.....σελ.	89
Παραρτήματα	σελ.92

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Ι.	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Άρθ.	Άρθρο
Α.Σ.Ε.Π.	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
Α.Τ.Ε.Ε.Ν	Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας
ΓΓΕΚ	Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας
Δ.Ε.Ε.	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α.	Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής
Δ.Σ.	Διοικητικό Συμβούλιο
Δ.Σ.Α.	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
Ε.Α.Π.	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ε.Β.Π.	Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό
Ε.Γ.Σ.Σ.Ε.	Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Π.	Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό
ΕΘ.Α.Α.Ε.	Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης
Ε.Κ	Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Ε.Σ.Δ.Α	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Η.Ε.	Ηνωμένα Έθνη
Ν.	Νόμος

ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΕΕ	Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΟΚΕ	Οικονομική Κοινωνική Επιτροπή
Ολομ.	Ολομέλεια
ΟΠΣΥΔ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ.	παράγραφος
π.δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕΚ	Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΠτΔ	Πρόεδρος της Δημοκρατίας
Σ.	Σύνταγμα
σ.	σελίδα
σκ.	σκέψη
Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε	Συμβούλιο Αναγνώρισεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Σ.Α.Ε.Π.	Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων
ΣΛΕΕ	Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΤΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την ψήφιση του νόμου 4653/2020 «Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης, Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων και άλλες διατάξεις», το φλέγον ζήτημα αναγνώρισης τίτλων σπουδών των ιδιωτικών κολλεγίων στην Ελλάδα επανήλθε στο πολιτικό και νομικό προσκήνιο. Προκειμένου να καταστεί ξεκάθαρη η ουσία της αντιπαράθεσης, σκόπιμο είναι να εξετασθεί αρχικά κατά πόσο το επίμαχο άρθρο 50 του εν λόγω νόμου, συνιστά συμμόρφωση προς τις επιταγές του Ευρωπαϊκού δικαίου. Έπειτα, θα αναλυθούν οι επιπτώσεις που έχει η διάταξη αυτή και η εν γένει συνεχιζόμενη και εντατικότερη αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε αποφοίτους κολλεγίων ως προς την κανονιστική ισχύ του άρθρου 16 του Συντάγματος¹.

Άρθρο 50: *α) Τα πτυχία που χορηγούνται από εκπαιδευτικά ιδρύματα της αλλοδαπής γίνονται δεκτά, εφόσον έχουν αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας και αντιστοιχίας από τον Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3328/2005 (Α'80) ή απόφαση αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων βάσει του π.δ. 38/2010 (Α'78) ή απόφαση αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με συναφή τίτλο σπουδών για κλάδο εκπαιδευτικού,*

β) οι μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών και τα διδακτορικά διπλώματα που χορηγούνται από εκπαιδευτικά ιδρύματα της αλλοδαπής γίνονται δεκτά εφόσον έχουν αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. ή αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας συναφούς αντικείμενου με εκπαιδευτικό κλάδο.».

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του Συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης διπλωμάτων και επαγγελματικών τίτλων όπως θεσμοθετείται από τις σχετικές ευρωπαϊκές οδηγίες, «*σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών*». Αναλύονται οι διαδικασίες και οι αρχές με τις οποίες

¹Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους. Συγχώνευση ή κατάτμηση ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει και κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει. Η επαγγελματική και κάθε άλλη ειδική εκπαίδευση παρέχεται από το Κράτος και με σχολές ανώτερης βαθμίδας για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από τρία χρόνια, όπως προβλέπεται ειδικότερα από το νόμο, που ορίζει και τα επαγγελματικά δικαιώματα όσων αποφοιτούν από τις σχολές αυτές.

λειτουργεί το γενικό σύστημα αναγνώρισης. Σε αυτά τα πλαίσια προσεγγίζεται επίσης η συνεισφορά του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στην ερμηνεία κάποιων σημείων του Γενικού Συστήματος Αναγνώρισης, τα οποία δημιούργησαν προβλήματα κατά την εφαρμογή του στις εκάστοτε αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών μελών, καθώς και προβληματισμό στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία αναγκάστηκαν να απευθύνουν προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΚ. Σημαντικό μέρος καταλαμβάνει το τμήμα της εφαρμογής του Γενικού Συστήματος τόσο στην Ελλάδα όσο και στα λοιπά κράτη μέλη, καθώς επίσης και τα προβλήματα και οι χρονικές καθυστερήσεις στην ενσωμάτωση-εναρμόνιση και εφαρμογή που παρουσιάστηκαν.

ABSTRACT

With the recent publication of the law 4653/2020 entitled "National Authority of Higher Education, Special Accounts of Research Funds of Higher Education Institutions, Research and Technological Agencies and other provisions", the issue of the recognition of private college degrees in Greece has returned to the Law and political foreground through. In order to understand the essence of the controversy, it is appropriate, firstly, to examine whether the article 50 is in compliance with the requirements of European Law. Further, the implications of this provision and the generally ongoing and more intensive recognition of professional rights for college graduates must be analyzed in terms of the normative force of Article 16 of the Greek Constitution.²

Article 50:a) "Degrees granted by educational institutions abroad are accepted, provided they have recognition of academic equivalence and correspondence by the Interdisciplinary Organization for the Recognition of Academic Titles and Information (D.O.A.T.A.P.), according to with the provisions of Law 3328/2005 (A'80) or a decision to recognize professional qualifications based on the presidential decree 38/2010 (A'78) or decision recognizing the professional equivalence of a higher education degree with a related degree for the field of education. b) Postgraduate degrees and PHD diplomas granted by educational institutions abroad are accepted if they have recognition of academic equivalence by D.O.A.T.A.P. or recognition of professional equivalence of a related subject with an educational field."

The following dissertation describes the General System for the Recognition of Diplomas according to the relevant European directives "on a general system for the recognition of higher education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years duration". The processes and the principles according to which the general system works are also presented as well as the

² Higher education is provided exclusively by institutions that are legal entities under public law with full self-governance. These institutions are under the supervision of the State, have the right to be financially supported by it and operate in accordance with the laws concerning their organizations. Merger or division of higher education institutions can also be done in derogation of any contrary provision, as prescribed by law. Professional and any other special education is provided by the State and by higher level schools for a period of time not exceeding three years, as provided in particular by the law, which also defines the professional rights of those who graduate from these kind of schools.

contribution of the European Court of Justice in defining certain characteristics of the General System that have created problems in its application by the competent national authorities and questions to national courts. Furthermore, an important part is the application of the general system in Greece and the rest of the member European states and the problems and delays in the integration of the directives, from the member states.

Ορισμοί

Παρακάτω ορίζονται επακριβώς οι σχετικές έννοιες, κατά την έννοια του πλέον πρόσφατου Νόμου 4957/2022³.

«Ανώτατη εκπαίδευση» είναι η εκπαίδευση που παρέχεται από εκπαιδευτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα ή στην αλλοδαπή ως αναγνωρισμένα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

β) «Αναγνωρισμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα» είναι το ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής που αναγνωρίζεται από τα αρμόδια όργανα της χώρας του και το οποίο οργανώνει προγράμματα σπουδών πρώτου, δεύτερου και τρίτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης ή κατ' ελάχιστον ενός εκ των τριών και απονέμει αντίστοιχους τίτλους σπουδών.

γ) «Τίτλος σπουδών» είναι πτυχίο ή δίπλωμα, με το οποίο πιστοποιείται ότι ο κάτοχός του έχει ολοκληρώσει επιτυχώς πρόγραμμα σπουδών πρώτου, δεύτερου ή τρίτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης.

δ) «Πτυχίο» είναι ο τίτλος που απονέμει αναγνωρισμένο ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, το οποίο χορηγείται μετά από επιτυχή ολοκλήρωση προγράμματος σπουδών πρώτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης και οδηγεί σε σπουδές δεύτερου ή τρίτου κύκλου στη χώρα απονομής του.

ε) «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα» είναι ο τίτλος που απονέμει αναγνωρισμένο ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, το οποίο χορηγείται σε κατόχους πτυχίου μετά από επιτυχή ολοκλήρωση προγράμματος σπουδών δεύτερου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης είτε οδηγεί σε σπουδές τρίτου κύκλου στη χώρα απονομής είτε όχι.

³ Ν.4957/2022 (ΦΕΚ 141 Α'/21.7.2022)

στ) «Διδακτορικό Δίπλωμα» είναι ο τίτλος που χορηγείται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε κατόχους πτυχίου μετά από επιτυχή ολοκλήρωση τρίτου κύκλου σπουδών.

ζ) «Ακαδημαϊκή ισοδυναμία» είναι η πιστοποίηση ότι ο τίτλος σπουδών που χορηγεί αναγνωρισμένο ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής οδηγεί στην απόκτηση συγκρίσιμων ακαδημαϊκών προσόντων με τίτλο σπουδών που χορηγείται από Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της ημεδαπής.

η) «Πρόγραμμα σπουδών πρώτου κύκλου» είναι πρόγραμμα σπουδών που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σπουδών επιπέδου έξι (6) του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και του Πλαισίου Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και αντιστοιχεί κατ' ελάχιστον σε εκατόν ογδόντα (180) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα πιστωτικών μονάδων τρίτων χωρών.

θ) «Πρόγραμμα σπουδών δεύτερου κύκλου» είναι πρόγραμμα σπουδών που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σπουδών επιπέδου επτά (7) του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και του Πλαισίου Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και αντιστοιχεί κατ' ελάχιστον σε εξήντα (60) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα πιστωτικών μονάδων τρίτων χωρών.

ι) «Πρόγραμμα σπουδών τρίτου κύκλου» είναι πρόγραμμα σπουδών που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σπουδών επιπέδου οκτώ (8) του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και του Πλαισίου Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης.

ια) «Εξ αποστάσεως προγράμματα σπουδών πρώτου, δεύτερου και τρίτου κύκλου» είναι προγράμματα σπουδών που προσφέρονται εξ ολοκλήρου ή κατά το κύριο μέρος από απόσταση από ιδρύματα με έδρα στην αλλοδαπή με ή χωρίς την υποστήριξη τεχνολογίας ή με συνδυασμό και των δύο.

ιβ) «Αναγνωρισμένη αρχή αξιολόγησης ή πιστοποίησης» είναι κάθε αρχή αξιολόγησης ή πιστοποίησης που είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Αρχών Διασφάλισης Ποιότητας (European Association for Quality Assurance in Higher Education ENQA) και του Ευρωπαϊκού Μητρώου Αρχών Διασφάλισης Ποιότητας (European Quality

Assurance Register EQAR), καθώς και κάθε αρχή που αναγνωρίζεται επίσημα στη χώρα απονομής των τίτλων ως αρχή αξιολόγησης ή πιστοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης.

ιγ) «Κεντρικό Σημείο Επαφής» για την ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών είναι ο φορέας της κάθε χώρας που είναι αρμόδιος για την παροχή πληροφόρησης σχετικής με την ακαδημαϊκή αναγνώριση των τίτλων σπουδών που χορηγούνται στη χώρα.

ιδ) «Ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. είναι η αρμόδια κρατική αρχή ενημέρωσης για θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα και παρέχει πληροφορίες στο κοινό σχετικά με τα ιδρύματα, τα προγράμματα και τους τίτλους σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, ακαδημαϊκά ισοδύναμους ή μη, όπως, επίσης, για τα ισχύοντα και τις διαδικασίες ακαδημαϊκής αναγνώρισης των τίτλων.»

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συνταγματική ρύθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα διαθέτει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που δικαιολογούν τη θέση της ως ένα από τα κεντρικά δικαιοπολιτικά ζητήματα της ελληνικής έννομης τάξης. Τόσο από δογματικής άποψης, όσο και από εκείνη των πρακτικών συνεπειών της εφαρμογής του, το άρθρο 16 του Συντάγματος φέρει στην επιφάνεια μερικά από τα θεμελιώδη ζητήματα συνταγματικής θεωρίας γενικότερα, ενώ η σύνδεσή του με το ευρωπαϊκό δίκαιο αποτελεί παραδειγματική περίπτωση της πολυπλοκότητας και της μείζονος σημασίας που έχει αποκτήσει η συμπλοκή εθνικών συνταγματικών και ευρωπαϊκών κανόνων. Έτσι, όσον αφορά στο θεωρητικό επίπεδο, η απαγόρευση ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων στην Ελλάδα τονίζει με ιδιαίτερη έμφαση τον χαρακτήρα του Συντάγματος ως συνδετικού κρίκου μεταξύ πολιτικής και δικαίου.

Αντίθετα με την κατοχύρωση ατομικών δικαιωμάτων, (π.χ. δικαίωμα στη ζωή ή τη θρησκευτική ελευθερία), η συνταγματική προστασία της κρατικής αποκλειστικότητας στην ανώτατη εκπαίδευση αναφέρεται σε έναν τομέα της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας ιδιαίτερα αμφισβητήσιμο. Επιλέγοντας τη ρύθμισή του στο επίπεδο του Συντάγματος, το ελληνικό σύστημα έννομης τάξης εξαιρεί με αυτόν τον τρόπο από την κλασική πολιτική δραστηριότητα, ένα καίριο ζήτημα κοινωνικής οργάνωσης: η απαγόρευση ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων (κολλεγίων), έχοντας αναχθεί σε συνταγματικό κανόνα, δεν μπορεί να αρθεί μέσω της «κανονικής» πολιτικής οδού, όπως αυτή συστηματοποιείται από την τακτική νομοθετική διαδικασία. Το εν λόγω ζήτημα καθίσταται ακόμα πιο πολύπλοκο και ενδιαφέρον, εάν αυτό ενταχθεί στο σύγχρονο ευρωπαϊκό συνταγματικό πλαίσιο, όπου εθνικά Συντάγματα κρατών μελών και ευρωπαϊκές ρυθμίσεις συμπληρώνουν από κοινού τη δημόσια εξουσία. Η διασύνδεση των εθνικών κανόνων συνταγματικού επιπέδου με εκείνους της έννομης τάξης που ίδρυσαν οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες, αλλά και τα ζητήματα κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), αφορούν με άμεσο τρόπο την ερμηνεία του άρθ. 16 Σ,⁴ ενώ ταυτόχρονα αποτελούν κεντρικά θέματα άσκησης δημόσιας εξουσίας εν συνόλω. Εφόσον η νομική επιστήμη κατά μια έννοια είναι ουσιαστικά και πρακτική επιστήμη,

⁴ Αθανάσιος Γ. Ράϊκος, Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη Δικαιώματα Μέρος ΙΙΙ, Νομική Βιβλιοθήκη, 4^η έκδοση, 2011

η διερεύνηση σχετικά με τέτοια δογματικά ζητήματα καθίσταται σημαντική όταν έχει την δυνατότητα να συμβάλλει στη νομική αξιολόγηση για πραγματικά προβλήματα. Και όταν αναφερόμαστε στην περίπτωση της συνταγματικής κατοχύρωσης με το άρθρο 16 §§ 5, 8 Σ των όρων παροχής ενός πολύ σημαντικού αγαθού όπως η ανώτατη εκπαίδευση, οι απαντήσεις που θα δοθούν στα νομικά ερωτήματα που τίθενται έχουν συνέπειες σε ένα μεγάλο τμήμα της κοινωνίας, αλλά και στη διαρρύθμιση της κοινωνικής οργάνωσης καθαυτής⁵. Με την παρούσα εργασία λαμβάνοντας υπόψη την σημασία των συζητούμενων ρυθμίσεων επιχειρείται να προσεγγιστεί συνολικά το ζήτημα της ερμηνείας του άρθρου 16 του Σ που απαγορεύει την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων σε σχέση με το Ενωσιακό δίκαιο. Αποσκοπεί να διευκρινίσει τη νομιμότητα των όρων της οργάνωσης της ανώτατης εκπαίδευσης προσπαθώντας να συνάγει μια όσο το δυνατό περισσότερο σαφή απάντηση στο πώς εφαρμόζονται τελικά από τα αρμόδια ελληνικά κρατικά όργανα οι συνδυαστικές συνταγματικές και ευρωπαϊκές διατάξεις. Για να επιτευχθεί αυτό εξετάζεται το εύρος της συνταγματικής επιταγής της απαγόρευσης του άρθρου 16 §§ 5, 8 Σ και η σχέση του με τις οδηγίες του ενωσιακού δικαίου για την εγκαθίδρυση ενός συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης πτυχίων⁶. Επιπλέον, θα εξεταστούν σχετικές αποφάσεις των εθνικών αλλά και των ευρωπαϊκών δικαστηρίων όπως και η νομοθεσία περί κολλεγίων.

Η δυσκολία προσέγγισης της ερμηνείας της αόριστης έννοιας «ανώτατη εκπαίδευση» του άρθρου 16 του Σ είναι προφανής και κάνει αναγκαία την ερμηνεία της εφόσον ο συντακτικός νομοθέτης επιλέγει να την συμπεριλάβει σε μια απαγορευτική διάταξη. Η προϋπόθεση για την κρίση της συνταγματικότητας της άσκησης κρατικής εξουσίας είναι η ερμηνεία της εικόνας της μείζονος πρότασης του δικανικού συλλογισμού (εδώ: οι §§ 5, 8 του άρθρου 16 Σ). Και εφόσον η μείζων

⁵ Ενδεικτική της σημασίας της νομικής ρύθμισης της εκπαίδευσης, και ειδικότερα σε μια χώρα με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας, είναι η, κλασική πλέον, αποστροφή του Κ. Τσουκαλά: «Αν υπάρχει μία χώρα όπου θα μπορούσε γενικά να γίνει πιστευτός ο μύθος ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός των κατώτερων τάξεων από τα αγαθά του πολιτισμού είναι δυνατόν να αρθεί μέσω εκπαιδευτικών και πολιτιστικών μηχανισμών και μόνον, αυτή η χώρα είναι η Ελλάδα» Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922), Αθήνα 1975. Βλ. επίσης ενδεικτικά Μ. ELIOU, Mobility or migration? The case of Greek students abroad, HEE 13 (1988), σ. 60 επ. και για μια οικονομική προσέγγιση Γ. PSACHAROPOULOS, The Social Cost of an Outdated Law: Article 16 of the Greek Constitution, Eur J Law Econ 16 (2003), σ. 123 επ.

⁶ Με τον όρο «συμβατότητα» εννοείται εδώ περαιτέρω, η ρύθμιση ενός συγκεκριμένου πραγματικού (εδώ: η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων) από δύο διαφορετικούς κανόνες (εδώ: ελληνικό Σύνταγμα και κοινοτικό δίκαιο) κατά τρόπο μη συγκρουόμενο. Σε όρους νομικής λογικής ερωτάται κατά πόσον η διαδικασία υπαγωγής ενός κοινού πραγματικού σε δύο διαφορετικές μείζονες σκέψεις οδηγεί σε μεταξύ τους λογικώς συμβατά συμπεράσματα.

πρόταση υπερέχει ιεραρχικά συγκριτικά με τον τυπικό νόμο, αυτός δεν δύναται να προσφέρει έγκυρα ένα δεσμευτικό ορισμό της. Ακόμη και στην περίπτωση που ο τυπικός νόμος δίνει σαφείς ορισμούς σχετικά με έννοιες που αφορούν την ανώτατη εκπαίδευση, οι ορισμοί αυτοί μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο μιας συστηματικής ερμηνείας. Η παραδοχή ενός νομοθετικού περιορισμού των όρων «ανώτατη εκπαίδευση» ή «πανεπιστήμιο» ή «πτυχίο» έστω και μέσω του καθορισμού των εννοιών θα προκαλούσε ανατροπή της ιεραρχίας των κανόνων του ελληνικού δικαϊκού συστήματος, θέτοντας τη νομοθετική εξουσία πάνω από τη Συνταγματική.

Η πρώτη γραμματική, αναζήτηση⁷ αποκαλύπτει και την δυσκολία του εγχειρήματος. Ο ορισμός του όρου «ανώτατη εκπαίδευση» συχνά σημαίνει την παροχή της εκπαίδευσης από πανεπιστήμια ή ανάλογους οργανισμούς. Ένας τέτοιος ορισμός διαφαίνεται ότι είναι κυκλικός και απρόσφορος. Η υιοθέτηση της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ από το Συμβούλιο των Υπουργών Εσωτερικής Αγοράς «σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών», ήταν αυτή που αποτέλεσε την τομή για την αντιμετώπιση του ζητήματος της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων στην Κοινότητα. Η κοινοτική πολιτική βρισκόταν αντιμετώπιη στον τομέα αυτό με μια πρόκληση, την επίλυση δηλαδή της αντίφασης που προκύπτει αφενός μεν από την πολυμορφία των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων που μαρτυρούν και διαφυλάττουν ταυτόχρονα την εθνική τους ταυτότητα και αφετέρου δε το δικαίωμα του κάθε Ευρωπαίου πολίτη να δύναται να ασκεί το επάγγελμά του σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δημιουργία του γενικού συστήματος θεωρήθηκε αναγκαία όταν έγινε αντιληπτό ότι δεν είναι δυνατή η εφαρμογή στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς παρόμοιων εθνικών κριτηρίων προσδιορισμού της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Η υιοθέτηση του γενικού συστήματος

⁷ Όπως επισημαίνουν οι Edwards και Nordin, “[t]he exact nature of the university as an organization and its precise place in the societal structure is often studied yet rarely clearly defined”, H. T. EDWARDS KAI V. D. NORDIN, *Higher education and the law*, Cambridge MA 1979, σ. 3. Κατά τον ορισμό που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση της UNESCO, «Higher education includes ‘all types of studies, training or training for research at the post-secondary level, provided by universities or other educational establishments that are approved as institutions of higher education by the competent State authorities», UNESCO, *Recommendation on the Recognition of Studies and Qualifications in Higher Education*. Κυκλικός κατ’ αυτόν τον τρόπο είναι και ο ορισμός που υιοθετεί η Σύμβαση για την Αναγνώριση των Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην περιοχή της Ευρώπης: «all types of courses of study [...] at the postsecondary level which are recognized by the relevant authorities of a Party as belonging to its higher education system», Ενότητα I, αρ. 1, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

είχε ως σκοπό την αντιμετώπιση με ενιαίο τρόπο της άρνησης ή της απροθυμίας αναγνώρισης των διπλωμάτων ή άλλων τίτλων εκπαίδευσης από κάποια κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το γεγονός αυτό αποτελούσε υπονόμηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η βασική του αρχή ήταν ότι η αναγνώριση της άσκησης ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος σε ένα κράτος μέλος πρέπει να τεκμαίρει το δικαίωμα της άσκησής του όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συνέπεια αυτής της αρχής ήταν επίδειξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης της εκπαίδευσης που παρέχεται μεταξύ των κρατών μελών. Το Α' γενικό σύστημα συμπληρώθηκε από ένα δεύτερο με την έκδοση της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ «σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ», βασιζόμενο στις ίδιες αρχές, αλλά συνάμα ξεκινώντας μια νέα σημαντική φάση λειτουργίας του γενικού συστήματος. Με την οδηγία αυτή και την εφαρμογή του γενικού συστήματος διευρύνθηκε η κάλυψη μιας πληθώρας διαφορετικών επαγγελμάτων. Η προσπάθεια εφαρμογής αυτών των οδηγιών από τα κράτη μέλη παρουσίασε αναμενόμενα προβλήματα. Τα περισσότερα αφορούσαν σημαντικές καθυστερήσεις, με αποτέλεσμα τη στέρηση, κάποιες φορές του επιδιωκόμενου αποτελέσματος το μεγαλύτερο μέρος των οποίων έχει πλέον επιλυθεί. Αυτό που έχει παραμείνει είναι η πολυπλοκότητα του συστήματος κατά την εφαρμογή του από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, κυρίως των κρατών μελών με έλλειψη οργανωμένης και αποτελεσματικής λειτουργίας των διοικητικών τους δομών. Με την εμπειρία της εφαρμογής του γενικού συστήματος υιοθετήθηκαν περαιτέρω οδηγίες με σκοπό την ενιαία και απλουστευμένη εφαρμογή του νομικού και δικονομικού πλαισίου της επαγγελματικής αναγνώρισης. Σε αυτό συνέτεινε σημαντικά και η νομολογία του ΔΕΚ με την αποσαφήνιση κάποιων εννοιών ή την πλήρωση κάποιων κενών. Η προσπάθεια σφαιρικής αναθεώρησης των εν λόγω οδηγιών φαίνεται να συνεχίζεται διατηρώντας τις βασικές προϋποθέσεις και εγγυήσεις αλλά απλοποιώντας και βελτιώνοντας την λειτουργία του συστήματος με στόχο να αυξηθεί η ευελιξία της αγοράς εργασίας και των υπηρεσιών.

1. Ιστορική αναδρομή

Η κοινή ευρωπαϊκή αγορά η οποία θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης για πρώτη φορά το 1958 και το άρθρο 3γ' αυτής, αποσκοπούσε στην προώθηση της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης, με την δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής αγοράς η οποία θα προωθούσε το δικαίωμα των πολιτών για ελεύθερη κυκλοφορία, διαμονή και εργασία σε άλλα κράτη μέλη. Η κοινή αγορά είχε ως στόχο την εξάλειψη των εμπορικών φραγμών μεταξύ των κρατών μελών με απώτερο σκοπό την οικονομική πρόοδο και τη συμβολή σε μια «ολοένα στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης». Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 καθόρισε την εσωτερική αγορά, ως «έναν χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσα στον οποίο είναι δυνατή ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων». Μέσα σε αυτή την κοινή αγορά, οι άνθρωποι, τα αγαθά, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα. Βασικά σημεία της ενιαίας αγοράς αποτελούν οι θεμελιώδεις αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών⁸.

Οι δικαιούχοι των εν λόγω ελευθεριών που προστατεύονται από τη Συνθήκη, είναι τα φυσικά πρόσωπα που δρουν οικονομικά και συνδέονται με την εσωτερική αγορά, διαθέτουν δηλαδή την ιθαγένεια κράτους μέλους και είναι μισθωτοί ή αυτοαπασχολούμενοι. Πολλές φορές, κατά την άσκηση των ελευθεριών αυτών υπάρχουν εμπόδια που δημιουργούνται από την εθνική νομοθεσία των κρατών μελών. Οι όροι πρόσβασης για ένα επάγγελμα αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους περιορισμούς για την ελεύθερη εγκατάσταση, την παροχή υπηρεσιών καθώς και για την πρόσβαση στην απασχόληση σε ένα κράτος μέλος, διότι η δυνατότητα να μπορέσει κάποιος να ασκήσει την επαγγελματική του δραστηριότητα ή όχι επαφίεται στην αναγνώριση από το κράτος μέλος υποδοχής της επαγγελματικής του κατάρτισης και ικανότητας να μπορέσει να ασκήσει την συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα.

Η εξάλειψη επομένως, των εμποδίων αναφορικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών ικανοτήτων αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία για την κατάργηση των περιορισμών που θέτουν τα κράτη μέλη και τη σημαντικότερη προϋπόθεση για την ελεύθερη κινητικότητα των φυσικών προσώπων, τα οποία επιδιώκουν την άσκηση μια οικονομικής δραστηριότητας σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο

⁸ Σήμερα η κοινή αγορά θεσπίζεται στα άρθρα 482 στ. α', 26, 27, 114 και 115 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

απέκτησαν τα επαγγελματικά τους προσόντα υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του κράτους αυτού.

Η κωδικοποίηση της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων έγινε για πρώτη φορά το 1957 με τη Συνθήκη της Ρώμης όπου καθιερώθηκε το δικαίωμα των πολιτών της ΕΟΚ να διαμένουν και να εργάζονται σε άλλα κράτη μέλη. Όμως η Συνθήκη, δεν υποχρέωνε τότε τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν τα προσόντα των προερχόμενων από άλλα κράτη επαγγελματιών στο έδαφος τους, και τις περισσότερες φορές δεν το έπρατταν με αποτέλεσμα η περιορισμένη ισχύς των εκάστοτε διπλωμάτων που διέθεταν οι μετακινούμενοι να τους αποτρέπει από το να επιδιώξουν την αναζήτηση εργασίας σε άλλα κράτη μέλη και να παρεμποδίζει με αυτό τον τρόπο την ελεύθερη κυκλοφορία. Όταν έγινε αντιληπτό αυτό, τα νομοθετικά όργανα της Ένωσης έστρεψαν το ενδιαφέρον τους προς την ενίσχυση της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων και την εναρμόνιση, αν δεν ήταν δυνατό της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τουλάχιστον του τρόπου αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 ήδη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε πρωτοβουλίες και δημιούργησε πολιτικές με σκοπό τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας όσον αφορά την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και των διπλωμάτων για την εξυπηρέτηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των επαγγελματιών. Τα βήματα αυτά ήταν αποτέλεσμα της επιθυμίας της Ένωσης για απλούστευση της διαδικασίας αναγνώρισης.

Μέσω μιας σειράς οδηγιών η διαδικασία εναρμόνισης εξελίχθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Η αρχική προσέγγιση έγινε ανά τομέα με την έκδοση τομεακών οδηγιών για κάθε επάγγελμα, αρχόμενη από τον τομέα της υγείας. Όμως η διαδικασία αυτή, λόγω του ότι απαιτούσε πολύ χρόνο εγκαταλείφθηκε σύντομα, καθώς εξελισσόταν και η νομολογία του δικαστηρίου, και τη θέση της πήραν οδηγίες με τις οποίες καθιερώθηκε ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωματικών προσόντων.

1.1 Η Κοινοτική θεμελίωση της αμοιβαίας αναγνώρισης Διπλωμάτων

Η υλοποίηση των στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς, της νομισματικής και της οικονομικής ένωσης και της εφαρμογής κοινών πολιτικών και δράσεων, όπως περιγράφονται στο άρθρο 2 της ΣυνθΕΚ και συγκεκριμενοποιούνται στα άρθρα 3 και 4 της ΣυνθΕΚ, ήταν καταρχήν και κατά κύριο

λόγο οικονομικοί. Βέβαια η εξέλιξη της ευρωπαϊκής ενοποίησης δείχνει μια προσπάθεια διεύρυνσης της κοινοτικής στοχοθεσίας ώστε να μην παραλείπεται και το πολιτικό στοιχείο, το οποίο όμως είναι περισσότερο εμφανές στη Συνθήκη για την ΕΕ (άρθρο 2 ΣυνθΕΕ).

Ο βασικός στόχος αλλά ταυτόχρονα και όρος για την πραγματοποίηση του εγχειρήματος της ενοποίησης αποτελεί η δημιουργία μιας κοινής αγοράς, μιας εσωτερικής αγοράς (όπως διευρύνθηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη) η οποία σύμφωνα με το άρθρο 3 αλλά και το άρθρο 14 παρ. 2 της ΣυνθΕΚ θα χαρακτηρίζεται από την εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών. Για την πραγματοποίηση της κοινής αγοράς υπήρχε μια μεταβατική περίοδος δώδεκα (12) ετών, η οποία χωριζόταν σε τρία στάδια, καθένα από τα οποία περιελάμβανε ένα σύνολο μέτρων που έπρεπε να ληφθούν και να εκτελεστούν ταυτοχρόνως. Το χρονοδιάγραμμα αυτό όμως δεν τηρήθηκε απολύτως και η Επιτροπή καθόρισε ως έσχατο όριο για την ολοκλήρωση της Εσωτερικής αγοράς το τέλος του 1991, ημερομηνία η οποία επιβεβαιώθηκε με την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης⁹. Το βασικό περιεχόμενο της εσωτερικής αγοράς προσδιορίζεται, με την εισαγωγή των τεσσάρων βασικών κοινοτικών ελευθεριών, δηλαδή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων.

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των υπηρεσιών αποτελεί βασικό στοιχείο για τη δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα και ένα δικαίωμα που προοδευτικά αποκτούσε μεγαλύτερη σημασία και εμπλουτιζόταν ως προς το περιεχόμενό του. Ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιηθεί είναι φυσικά και μεταξύ άλλων για την άσκηση μιας επαγγελματικής δραστηριότητας. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, μισθωτών και ελεύθερων επαγγελματιών, και η δυνατότητα να ασκούν μια επαγγελματική δραστηριότητα ανεμπόδιστα σε ένα κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο από όπου προέρχονται αποτελούν βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της κοινής αγοράς. Όμως, η επαγγελματική κινητικότητα μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να εμποδίζεται με ποικίλους τρόπους από τα ίδια τα κράτη μέλη με την έννοια ότι ακόμη και όταν δεν

⁹ Δ. Παπαγιάννης, «Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο», δεύτερη έκδοση, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα

μπορούν να θέσουν ως εμπόδιο την εθνικότητα του εργαζόμενου ή να επιτρέψουν υπό όρους την είσοδο και εγκατάστασή του στο κράτος υποδοχής, προϋποθέτουν την ύπαρξη συγκεκριμένων τίτλων και διαφόρων προσόντων ώστε να είναι δυνατή η άσκηση ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος.

Η πολυπλοκότητα, η ετερογένεια και η διαφορετικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων κάθε κράτους μέλους, ταυτόχρονα με το γεγονός ότι οι τίτλοι και τα προσόντα που προβλέπουν οι εθνικές ρυθμίσεις για την άσκηση ενός επαγγέλματος είναι μόνο εκείνα που διαθέτει το ίδιο το εθνικό σύστημα κατάρτισης και εκπαίδευσης, δημιουργούν έντονα προβλήματα. Με αυτόν τον τρόπο η «εθνικότητα» ενός διπλώματος μπορεί να είναι απαγορευτική της άσκησης μιας συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας, προς ζημία σαφώς του ενδιαφερομένου, ο οποίος είναι δυνατόν να προέρχεται από άλλο κράτος μέλος ή ενδέχεται και να είναι υπήκοος του κράτους υποδοχής, αλλά έχει αποκτήσει την επαγγελματική του εκπαίδευση σε άλλο κράτος.

Η μη λήψη υπόψη ή η ελλιπής αποδοχή ή και μη αποδοχή των διπλωμάτων και των λοιπών τίτλων, που προέρχονται από ένα άλλο κράτος μέλος, και τα οποία όμως είναι αποδεκτά σε αυτό αποδεικνύοντας την ικανότητα και την επαγγελματική εκπαίδευση του κατόχου τους και οι εν γένει πολυάριθμες απαιτήσεις των κρατών μελών στο πεδίο της επαγγελματικής κατάρτισης των μισθωτών και μη μισθωτών εργαζομένων, οι διαφορετικές προδιαγραφές ως προς την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, η διαφορετικότητα αναφορικά με τους όρους άσκησης ενός επαγγέλματος και η μη αναγνώριση της ισοτιμίας των τυπικών προσόντων αποτελούσαν «αόρατα» εμπόδια τα οποία δημιουργούσαν κίνδυνο ώστε να αποδυναμωθεί το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

1.2Οι τομεακές οδηγίες

Το ζήτημα της αμοιβαίας αναγνώρισης συζητήθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '70 σε σχέση με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που βρισκόταν εκείνη την εποχή σε εξέλιξη. Συμφωνήθηκε από τους Υπουργούς Παιδείας σε πρώτη φάση να γίνει στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής η προσέγγιση του θέματος και όχι στο πλαίσιο της ελεύθερης διακίνησης. Στο ψήφισμα του Συμβουλίου που εκδόθηκε το 1974 για την αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων¹⁰ δίνοντας

¹⁰ ΕΕ C98/1974

έμφαση σε κριτήρια ποιοτικά, αποφασίστηκε αρχικά η υιοθέτηση των οδηγιών ανά ζεύγη δηλαδή κάθε δραστηριότητα έπρεπε να καλυφθεί από μία οδηγία για το συντονισμό των προϋποθέσεων κατάρτισης και από μια για την αμοιβαία αναγνώριση των αντίστοιχων επαγγελματικών τίτλων, σχέδιο όμως χρονοβόρο και δύσκαμπτο, όπως αποδείχτηκε, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθεί. Λόγω της πρακτικής δυσκολίας να συμφωνήσουν όλα τα κράτη μέλη σχετικά με την εναρμόνιση προτιμήθηκε η μέθοδος της αμοιβαίας αναγνώρισης χωρίς προηγούμενη εναρμόνιση, που βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών καθώς και στο γεγονός ότι μπορεί τα εκπαιδευτικά τους συστήματα να είναι αν όχι παρόμοια, τουλάχιστον συγκρίσιμα.

Στο Fontainebleau το 1984 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίστηκε η ανάγκη ίδρυσης της «Ευρώπης των Πολιτών» και ως ένα από τα ενδεδειγμένα μέτρα ορίστηκε ένα «γενικό σύστημα που να διασφαλίζει την ισοτιμία των πανεπιστημιακών διπλωμάτων, ώστε να υλοποιηθεί στην πράξη η ελευθερία εγκαταστάσεως». Η έκθεση Adonnino τον Μάρτιο του 1985 η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, υποδεικνύει τη μέθοδο της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων χωρίς την προηγούμενη εναρμόνιση των όρων πρόσβασης και άσκησης στο επάγγελμα. Τον Ιούνιο του 1985 στην Λευκή Βίβλο της Επιτροπής κατοχυρώθηκε η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών πάνω στην οποία βασίστηκε η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, σύμφωνα με το πρότυπο του κανόνα Cassis de Dijon για την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων: εφόσον ένα δίπλωμα παρέχει το δικαίωμα στον κάτοχό του να ασκήσει ορισμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος, τότε και τα άλλα κράτη μέλη υποχρεούνται καταρχήν να δεχθούν ομοίως το δίπλωμα αυτό στην επικράτεια τους, χωρίς να προκληθεί οποιαδήποτε εναρμόνιση των προγραμμάτων σπουδών. Στις 9 Ιουλίου 1985 υποβλήθηκε από την Επιτροπή στο Συμβούλιο μια πρόταση οδηγίας. Τρία χρόνια αργότερα υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Εσωτερικής Αγοράς η οδηγία 89/48/ΕΟΚ¹¹ «σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών». Η οδηγία αυτή συμπληρώθηκε από μια δεύτερη, την οδηγία 92/51/ΕΟΚ¹² «σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ».

¹¹ ΕΕ L 19/1989, σ. 16

¹² ΕΕ L 209 της 24/7/1992, σελ. 25

Από το 1975 έως το 1985 υιοθετήθηκαν οι λεγόμενες τομεακές οδηγίες που αφορούσαν επτά επαγγέλματα, έξι του τομέα υγείας και το επάγγελμα του αρχιτέκτονα. Αναφορικά με τα επαγγέλματα υγείας, η μέθοδος που ακολουθήθηκε αποτελούσε συνδυασμό του συντονισμού των όρων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την υιοθέτηση μιας λίστας διπλωμάτων που αναγνωρίζονταν αμοιβαία από τα κράτη μέλη γιατί ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις τους. Για κάθε επάγγελμα υιοθετήθηκαν δύο οδηγίες. Η πρώτη αφορούσε τον ορισμό του ελάχιστου επιπέδου και του περιεχομένου της απαιτούμενης εκπαίδευσης καθώς και την ελάχιστη διάρκεια των σπουδών. Η δεύτερη οδηγία, η οποία υιοθετούνταν σύμφωνα με την πρώτη, παράθετε μια εξαντλητική λίστα των διπλωμάτων που δίνει κάθε κράτος μέλος και τα οποία γίνονται αμοιβαία αποδεκτά, ακριβώς επειδή πρέπει να πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης. Κάθε κράτος μέλος οφείλει να αναγνωρίζει τα διπλώματα αυτά, παρέχοντας στο έδαφός του το ίδιο κύρος και αποτέλεσμα που έχουν τα διπλώματα που αυτό το ίδιο παρέχει.

Αναφορικά με το επάγγελμα του αρχιτέκτονα, μία μόνο οδηγία προβλέπει την αναγνώριση από τα κράτη μέλη εκείνων των διπλωμάτων που πληρούν τα κριτήρια που έχουν τεθεί από αυτή την οδηγία σε ότι αφορά το περιεχόμενο και τη διάρκεια των σπουδών. Στη συνέχεια θεσπίστηκε το 1985 η αντιστοιχία των επαγγελματικής κατάρτισης και στους τομείς των εστιατορίων, ξενοδοχείων, επισκευών αυτοκινήτων και οικοδομής¹³. Επίσης η άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου¹⁴ διευκολύνεται σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο που αποκτήθηκε η επαγγελματική πείρα με την μορφή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών¹⁵, όπως επίσης με πιο πρόσφατη οδηγία¹⁶ διευκολύνεται η μόνιμη άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος σε κράτος μέλος διαφορετικό εκείνου στο οποίο αποκτήθηκε ο επαγγελματικός τίτλος.

Λόγω του ότι η επίλυση του προβλήματος της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων ήταν επίπονη και χρονοβόρα με την έκδοση τομεακών οδηγιών η Επιτροπή οδηγήθηκε στην αναζήτηση μιας νέας προσέγγισης .

¹³ ΕΕ L 199, 31/7/1985

¹⁴ Οδ. 77/249, ΕΕ L 78, 26/3/1977

¹⁵ Ν. Μούση, «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1999, σελ. 106. Επίσης Π.Δ. Δαγτόγλου, «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο II», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1998, σελ. 203

¹⁶ Οδ. 98/5 ΕΕ L 77, 14/3/1998

2. Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο

2.1 Το γενικό σύστημα επαγγελματικής αναγνώρισης Διπλωμάτων

i) Νομική βάση του α' και β' γενικού συστήματος αναγνώρισης

Οι οδηγίες 89/48/ΕΟΚ και 92/51/ΕΚ βασίζονται σύμφωνα με το προοίμιο τους στα άρθρα 40 (πρώην 49), 47 παρ. (πρώην 57) και 55 (πρώην 66) ΣυνθΕΚ.

Στο άρθρο 40 παρ.1 αναφέρεται ότι το Συμβούλιο αποφασίζοντας με την διαδικασία του άρθρου 251 και κατόπιν διαβούλευσης με την ΟΚΕ, λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, με οδηγίες ή με κανονισμούς για να πραγματοποιηθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Επιπλέον, με το άρθρο 47 αναφορικά με τη διευκόλυνση ανάληψης και άσκησης δραστηριοτήτων που δεν είναι μισθωτές, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας επίσης, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251, προβαίνει στην έκδοση οδηγιών για την αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων, πιστοποιητικών καθώς και άλλων τίτλων. Η αναγνώριση των διπλωμάτων και η *ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και υπηρεσιών* συνδέεται άμεσα. Αυτό το επιβεβαιώνει και η ίδια η οδηγία στο προοίμιο, κάνοντας σαφή αναφορά στην ενωσιακή πολιτική της κοινής αγοράς όπως αυτή προωθείται μεταξύ άλλων από μια εσωτερική αγορά η οποία χαρακτηρίζεται από την εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων¹⁷. Οι οδηγίες που συγκροτούν το α' και το β' γενικό σύστημα αναγνώρισης αποτελούν ένα εργαλείο το οποίο οδηγεί προς την κατεύθυνση της δημιουργίας μιας κοινής, εσωτερικής αγοράς. Πέραν όμως της οικονομικής χροιάς του θέματος, τα κράτη μέλη επιδιώκουν να δημιουργήσουν μια Ευρώπη των πολιτών και η αμοιβαία αναγνώριση κινείται προς αυτή την κατεύθυνση εγγυώμενη την αντικειμενική αξία της εκπαίδευσης, που έχει αποκτηθεί σε ένα από αυτά, ενώ ταυτόχρονα συνεισφέρει στην πολιτιστική συνοχή της Ευρώπης.

Επίσης, η οριζόντια προσέγγιση του θέματος δείχνει ως η ταχύτερη μέθοδος αντιμετώπισης του διπλώματος ως εμποδίου στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την παροχή υπηρεσιών. Η παραδοσιακή, τομεακή προσέγγιση προβλέπει την καθιέρωση προϋποθέσεων που έχουν εναρμονιστεί, κυρίως αναφορικά με τους τίτλους εκπαίδευσης, για την πρόσβαση και άσκηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Για να είναι δυνατή η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων στο

¹⁷ άρθ.3 στοιχ. γ ΣυνθΕΚ

οικείο κράτος μέλος θα πρέπει να πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις. Η οριζόντιου χαρακτήρα αυτή προσέγγιση σκοπεύει στην ταχεία και δίχως προϋποθέσεις ανταπόκριση στις μεμονωμένες και άμεσες αιτήσεις όλων των κατόχων διπλωμάτων είτε τριτοβάθμιας είτε δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο απέκτησαν την εκπαίδευση. Η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της δυνατότητας σύγκρισης του επιπέδου σπουδών αποτελεί τη βάση στην οποία στηρίζονται τα δυο συστήματα.

Η οδηγία 89/48/ΕΟΚ και στη συνέχεια η 92/51/ΕΚ απετέλεσαν τις οδηγίες σταθμό στο κοινοτικό δίκαιο και τρόπο διασφάλισης της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και της αναγνώρισης των διπλωμάτων. Σε αντίθεση με τις παλαιότερες τομεακές οδηγίες που υποχρέωναν τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν αυτόματα τα διπλώματα που είχαν αποκτηθεί σε άλλες χώρες της Κοινότητας σε περιορισμένο φυσικά αριθμό καθορισμένων επαγγελμάτων, το γενικό σύστημα θέτει ως υποχρέωση τα κράτη μέλη να συστήνουν, για ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών δραστηριοτήτων, φορείς που είναι υπεύθυνοι κατά περίπτωση για την εξέταση των αιτήσεων αναγνώρισης, σε συνδυασμό με τις δέουσες διαδικαστικές εγγυήσεις και ενδεχομένως τους αντισταθμιστικούς μηχανισμούς των όσων προβλέπουν οι οδηγίες.

ii) Οι οδηγίες εφαρμογής και το γ' γενικό σύστημα

Σε συνέχεια της οδηγίας 92/51 εκδόθηκαν περαιτέρω οδηγίες εφαρμογής, οι οποίες από την μια τροποποίησαν τα Παραρτήματα, αλλά προσέθεσαν και νέα. Πρόκειται για: iii) την οδηγία 94/38/ΕΚ της 26ης Ιουλίου 1994 στην οποία προστέθηκαν στο παράρτημα Γ διάφορα είδη εκπαίδευσης που παρέχονται στη Γερμανία στον τομέα υγείας (εκπαίδευση ιατρικών τεχνικών βοηθών στην ακτινολογία, ιατρικών τεχνικών βοηθών εργαστηρίου, βοηθών φαρμακείου, νοσοκόμων ψυχιατρικής, λογοθεραπευτών κ.α.). Έγινε διαγραφή στα ιταλικά είδη εκπαίδευσης λογιστών, συμβούλων εργασίας και εμπορικών συμβούλων και συνάμα προστέθηκε στο Παράρτημα Δ, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις για ορισμένα είδη εκπαίδευσης που παρέχονται στη Γερμανία σε ειδικευμένες σχολές προετοιμασίας για επαγγέλματα όπως των καθηγητών αναπνοής λόγου και φωνής με κρατικό δίπλωμα, των τεχνικών βοηθών, των εμπορικών βοηθών, των οικονομολόγων επιχείρησης όπως επίσης και ορισμένα άλλα κοινωνικά επαγγέλματα, iv) την οδηγία 95/43/ΕΚ της 20ης Ιουλίου 1995.

Η οδηγία αυτή στηρίζεται σε υποβεβλημένες αιτήσεις των Κάτω Χωρών και της Αυστρίας. Οι νέες διατάξεις του παραρτήματος Γ' βασίζονται στις αιτήσεις της ολλανδικής κυβέρνησης που σχετίζονται με την εκπαίδευση βοηθού κτηνιάτρου και ορισμένα άλλα επαγγέλματα θαλάσσιων μεταφορών. Στο παράρτημα Δ' έγινε προσθήκη, για τις Κάτω Χώρες, των ειδών εκπαίδευσης που παρέχονται στα ιδρύματα επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των ειδών επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχεται με μαθητεία και επίσης για την Αυστρία, των ειδών εκπαίδευσης που παρέχονται σε ανώτερες επαγγελματικές σχολές και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα γεωργίας και δασοκομίας.

v) την οδηγία 97/38/EK της 20ης Ιουνίου 1997 και την vi) την οδηγία 1999/42/EK²² της 7ης Ιουνίου 1999 «για τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων σχετικά με τις επαγγελματικές δραστηριότητες που καλύπτονται από τις οδηγίες ελευθέρωσης καθώς και μεταβατικών μέτρων και για τη συμπλήρωση του γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων» στην προσπάθεια εφαρμογής από την Κοινότητα ενός νέου, τρίτου όπως ονομάζεται γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων για τις επαγγελματικές δραστηριότητες που δεν καλύπτονται ακόμα από το υπάρχον γενικό σύστημα. Ιδιαίτερα επιδιώκεται να ενισχυθεί η νομική ασφάλεια σε σχέση με το γενικό σύστημα που θα επιτρέπει στους διακινούμενους εργαζόμενους να είναι δυνατόν να ζητούν την αναγνώριση του διπλώματός τους. Ακόμη, η αναθεώρηση κάποιων διατάξεων των οδηγιών «μεταβατικά μέτρα» και «ελευθέρωση» κυρίως στον κλάδο του εμπορίου, της βιοτεχνίας και της βιομηχανίας και τέλος η διευκόλυνση της ενδεχόμενης ενημέρωσης των κατηγοριών επαγγελματικής πείρας που οφείλεται σε μια νέα διαδικασία επιτροπολογίας με την οποία μεταβιβάζονται εκτελεστικές αρμοδιότητες στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

vii) Την οδηγία 2000/5¹⁸ της 25ης Φεβρουαρίου 2000,

viii) Την οδηγία 2001/19/EK¹⁹ της 14ης Μαΐου 2001

«για την τροποποίηση των οδηγιών 89/48/ΕΟΚ και 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, καθώς και τις οδηγίες 77/452/ΕΟΚ, 77/453/ΕΟΚ, 78/686/ΕΟΚ, 78/1026/ΕΟΚ, 78/1027/ΕΟΚ, 80/154/ΕΟΚ, 80/155/ΕΟΚ, 85/384/ΕΟΚ, 85/432/ΕΟΚ, 85/433/ΕΟΚ και 93/16/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τα επαγγέλματα του νοσηλευτή υπευθύνου για γενικές

¹⁸ ΕΕ L 54 της 26/2/2000

¹⁹ ΕΕ L 206 της 31/7/2001

φροντίδες, του οδοντιάτρου, του κτηνιάτρου, της μαίας, του αρχιτέκτονα, του φαρμακοποιού και του ιατρού». Η οδηγία SLIM όπως ονομάζεται (Simpler Legislation for the Internal Market) έχει ως σκοπό την εξέταση της νομοθεσίας για την κοινή αγορά για να διαπιστωθεί που ανιχνεύονται προβλήματα που είναι δυνατό να λυθούν και να διευκολύνουν τη λειτουργία της κοινής αγοράς. Η οδηγία αυτή τροποποίησε και συμπλήρωσε και τις δύο οδηγίες του Γενικού Συστήματος, 89/48 και 92/51 και συγκεκριμένα στοχεύει: Στα πλαίσια της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ να εισαγάγει την έννοια της «νομοθετικά κατοχυρωμένης εκπαίδευσης» που απαντάται ήδη στην οδηγία 92/51/ΕΟΚ. Η έννοια αυτή αποσκοπεί να υποχρεώσει το κράτος υποδοχής να λάβει υπόψη την κατάρτιση την οποία έχει λάβει ο αιτών, ακόμα και στην περίπτωση που σε ένα κράτος μέλος δεν υπάρχει νομοθετική κατοχύρωση της αντίστοιχης κατάρτισης. (μέσα από αυτή τη νέα διάταξη αποφεύγεται το αίτημα των δύο ετών επαγγελματικής πείρας εκ μέρους του κράτους υποδοχής). Επίσης, σκοπεύει να επαληθεύσει ότι το κράτος μέλος υποδοχής, όταν εξετάζει το αίτημα για την αναγνώριση διπλώματος, λαμβάνει υπόψη την πείρα που απέκτησε ο ενδιαφερόμενος κατόπιν απόκτησης του διπλώματός του. Το κράτος μέλος υποδοχής δεν δύναται πλέον να προβαίνει στην συστηματική λήψη αντισταθμιστικών μέτρων, όπως για παράδειγμα οι δοκιμασίες επάρκειας, η πρακτική άσκηση προσαρμογής κλπ., αντίθετα, πρέπει να χρησιμοποιεί ηπιότερα μέτρα και αν είναι δυνατόν να τα καταργεί.

Επιπλέον, να εξασφαλίζει την δικαστική ασφάλεια σε θέματα αναγνώρισης της κατάρτισης που έχουν υποστεί οι κοινοτικοί υπήκοοι σε τρίτες χώρες, δηλαδή το συγκεκριμένο σύστημα επαφίει σε κάθε κράτος μέλος το δικαίωμα να αναγνωρίσει ή όχι αυτές τις καταρτίσεις, εκτός της περίπτωσης που ένα πρώτο κράτος υποδοχής έχει ήδη αναγνωρίσει την επαγγελματική πείρα των ενδιαφερομένων. Σε αυτή την περίπτωση, το δεύτερο κράτος μέλος υποδοχής δε δύναται να απορρίψει άμεσα το αίτημα για αναγνώριση, αλλά πρέπει να αιτιολογήσει επαρκώς την άρνησή του. Τέλος, αποσκοπεί να επεκτείνει τη διαδικασία της αυτόματης αναγνώρισης σε γιατρούς καθώς σε επαγγέλματα των νοσηλευτών που παρέχουν γενικές φροντίδες, τους κτηνιάτρους στους οδοντιάτρους, τους φαρμακοποιούς και τις μαίες. Η σημαντικότερη απλούστευση αφορά την ενημέρωση των καταλόγων των διπλωμάτων τα οποία αναγνωρίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εφόσον η Επιτροπή θα μπορεί στο εξής να δημοσιεύει σε τακτά διαστήματα τους καταλόγους των διπλωμάτων που κοινοποιούνται από τα κράτη μέλη.

Σημαντική εξέλιξη είναι επίσης η αναφορά του άρθρου 5 της οδηγίας

2000/31/EK²⁰ για το ηλεκτρονικό εμπόριο, που αφορά τα ρυθμιζόμενα επαγγέλματα. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν εύκολα προσβάσιμες πληροφορίες όπως το όνομα του παρόχου των υπηρεσιών και τη διεύθυνσή του, τις εθνικές λίστες των νομοθετικά ρυθμιζόμενων επαγγελμάτων, τους τίτλων και επαγγελματικών οργανώσεων καθώς και μια αναφορά στους επαγγελματικούς κανόνες από τους οποίους δεσμεύεται το πρόσωπο που παρέχει τις υπηρεσίες. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 8 τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες επιτρέπονται μέσω υπηρεσιών διαδικτύου και είναι σύμφωνοι με τους επαγγελματικούς κανόνες που αφορούν το ήθος, την αξιοπρέπεια και την τιμή.

Το γενικό σύστημα επαγγελματικής αναγνώρισης αποτελεί ευρωπαϊκό κανόνα του δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου και ειδικότερα των οδηγιών που ρύθμισαν το σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης διπλωμάτων, όπως οι τελευταίες έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ). Σύμφωνα με το σύστημα που εισήγαγαν οι οδηγίες αυτές²¹, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επιτρέπουν την πρόσβαση σε ένα επάγγελμα που έχει κατοχυρωθεί νομοθετικά²² σε κάθε κάτοχο διπλώματος το οποίο είναι ικανό για την πρόσβαση σε όμοιο επάγγελμα σε ένα άλλο κράτος μέλος. Εάν δηλαδή αυτός που αιτείται την αναγνώριση είναι κάτοχος διπλώματος που του επιτρέπει να ασκήσει ένα νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος, δικαιούται να ασκήσει το ίδιο επάγγελμα και οπουδήποτε αλλού το επιθυμεί στην Ε.Ε. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν δύνανται να μην του επιτρέψουν την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα και να επικαλεστούν τη μη επάρκεια του ακαδημαϊκού του τίτλου²³. Αν και υπάρχει η δυνατότητα να ελέγξουν κάποια ποιοτικά

²⁰ L 178/1 της 17/7/2000

²¹ Αφορά τις οδηγίες 89/48/ΕΟΚ, 92/51/ΕΟΚ, οι οποίες εισήγαγαν το σύστημα γενικής αναγνώρισης και την 2005/36/ΕΚ, η οποία τις αντικατέστησε, διατηρώντας όμως την ίδια φιλοσοφία. Καθώς οι αποφάσεις του ΔΕΚ που ενδιαφέρουν εδώ κρίθηκαν στη βάση των δυο παλαιότερων οδηγιών, οι αναπτύξεις που ακολουθούν χρησιμοποιούν κατά βάση τις αντίστοιχες διατυπώσεις. Για τις πολιτικές και ιδεολογικές καταβολές του συστήματος που εισάγουν οι οδηγίες βλ. Ε. ΜΑΡΙΑ, Τα «τοξικά πτυχία» και το μετέωρο βήμα των ελληνικών πανεπιστημίων με τις αποφάσεις του ΔΕΚ για τα ΚΕΣ, Εφημ. ΔΔ 5/2008, σ. 695 επ.

²² Ως νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα εννοείται η επαγγελματική δραστηριότητα για την πρόσβαση στην οποία, την εξάσκησή της ή για ένα τρόπο εξασκήσεώς της, σε ένα κράτος-μέλος απαιτείται, αμέσως ή εμμέσως, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, η κατοχή διπλώματος άρθρο 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ. Ομοίως το άρθρο 3 § 1 εδ. α' της οδηγίας 2005/36/ΕΚ.

²³ Κατά το σύστημα αυτό τεκμαίρεται δηλαδή, ότι τα προσόντα του πτυχιούχου, ο οποίος έχει δικαίωμα να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος-μέλος, είναι επαρκή για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Βάση δηλαδή του εν λόγω συστήματος είναι η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών-μελών όσον αφορά τα κρίση για την επάρκεια των επαγγελματικών προσόντων που αναγνωρίζουν. Βλ. ΔΕΚ, υπ. C-330/03 Colegio de Ingenieros de

χαρακτηριστικά του διπλώματος που τους έχει υποβληθεί, ο έλεγχος αυτός σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπει την άρνηση πρόσβασης στο ρυθμιζόμενο επάγγελμα, αλλά μόνο την επιβολή των αντισταθμιστικών μέτρων της πρακτικής άσκησης ή της δοκιμασίας επάρκειας.

Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι ο κάτοχος ενός διπλώματος, το οποίο είναι αναγνωρισμένο ως προς την επάρκειά του ως επαγγελματικό προσόν σε ένα άλλο κράτος μέλος της Ε.Ε., μπορεί να αιτηθεί από τις ελληνικές αρχές την αναγνώριση της επάρκειας ώστε να ασκηθεί το ίδιο επάγγελμα και στην Ελλάδα. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο, η αρμόδια ελληνική αρχή δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την αναγνώριση αυτή, αλλά μπορεί μόνο (και υπό προϋποθέσεις) να υποβάλλει τον αιτούντα σε πρακτική άσκηση ή δοκιμασία επάρκειας. Οι οδηγίες αυτές επιχειρήθηκε να μεταφερθούν στην εσωτερική έννομη τάξη στην Ελλάδα με μια σειρά προεδρικών διαταγμάτων, των οποίων όμως η έκδοση, εκτός του ότι ήταν εκπρόθεσμη σε αρκετά σημεία κρίθηκε και ουσιαστικά ανεπαρκής από τα όργανα της Ε.Ε. Ένας από τους βασικούς λόγους της πλημμελούς μεταφοράς και εφαρμογής των οδηγιών αυτών από την άποψη του κοινοτικού δικαίου, σχετιζόταν με την απαγόρευση από το Ελληνικό Σύνταγμα της παροχής ανώτατης ιδιωτικής εκπαίδευσης.

2.2 Η αρμοδιότητα της Ένωσης στον τομέα αναγνώρισης Διπλωμάτων

Το «γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων» καθιερώθηκε από τις οδηγίες 89/48/ΕΟΚ, 92/51/ΕΟΚ και 1999/42/ΕΚ κατ' εφαρμογή των οποίων, υιοθετήθηκε μια θεμελιώδης αρχή όπου κάθε επαγγελματίας ο οποίος έχει τα προσόντα για την άσκηση ενός επαγγέλματος σε ένα κράτος μέλος δικαιούται στο εξής να αναγνωρίσει το δίπλωμά του για να ασκήσει το ίδιο επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος. Άρα η αναγνώριση των προσόντων του ατόμου που διακινείται αποτελεί σαφώς την βασική αρχή του συστήματος καθιστώντας εξαίρεση τη δυνατότητα επιβολής από το κράτος μέλος υποδοχής «εξισωτικών μέτρων». Παρά ταύτα, προϋπόθεση της εφαρμογής των κανόνων αυτών είναι ότι ο υποψήφιος για την αναγνώριση τηρεί μια σειρά διοικητικών διατυπώσεων, οι οποίες προσδιορίζονται στα άρθρα 6 και 8²⁴ της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ,

Caminos, απόφαση της 19.1.2006, Συλλογή I-801, σκέψη 19 και **υπ. C- 274/05**, Επιτροπή κατά Ελλάδας, απόφαση της 23.10.2008, σκέψη 30.

²⁴ Το άρθρο 8 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ ορίζει ότι:

στα άρθρα 10 και 12²⁵ της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ και στα άρθρα 3, 8 και 9 της οδηγίας 1999/42/ΕΚ. Όμως, οι οδηγίες, εκ της φύσεως τους, δύναται να προβλέπουν την τήρηση των διοικητικών αυτών διατυπώσεων μόνο κατά τρόπο γενικό. Η εφαρμογή σε κάθε κράτος μέλος των κανόνων αυτών αποδείχθηκε διαφορετική από το ένα στο άλλο. Κάποιες από τις διοικητικές αυτές διατυπώσεις όπως προκύπτει από την εμπειρία δικαιολογούνται ως λόγος της εύρυθμης λειτουργίας του συστήματος, ενώ άλλες αντίθετα δημιουργούν υπερβολικά εμπόδια στο δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των διακινούμενων.

Το γεγονός αυτό διαπιστώθηκε από επιστολές και καταγγελίες που έλαβε η Επιτροπή καθώς και στις συζητήσεις μεταξύ αυτής και των κρατών μελών και υπογραμμίστηκε επίσης στο πλαίσιο των εργασιών της «ομάδας υψηλού επιπέδου» υπό την προεδρία της κυρίας Simone Veil. Για την ακριβή μελέτη των διαφορετικών πρακτικών όσον αφορά τις διοικητικές διατυπώσεις, αλλά και για τον καθορισμό με περισσότερη ακρίβεια των εφαρμοστέων κανόνων, εστάλη σχετικό ερωτηματολόγιο στην ομάδα συντονισμού στην οποία ανατέθηκε ζήτημα. Αρχικά, επρόκειτο να γίνει μια ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με τις διαφορετικές πρακτικές με σκοπό στην συνέχεια να επιτευχθεί μια συναίνεση στον τομέα αυτό. Το παρόν έγγραφο είναι επομένως, το αποτέλεσμα των εν λόγω συζητήσεων και της εμπειρίας όπως εκφράστηκαν μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών. Σκοπός είναι, σύμφωνα με τις οδηγίες και τη νομολογία, να προσδιοριστεί τι δεν είναι επιτρεπτό να επιβάλλεται στους διακινούμενους, σε αντίθεση με τις πρακτικές που είναι αποδεκτές και επιθυμητές. Προορίζεται για τις εθνικές αρχές που έχουν αναλάβει την εφαρμογή των οδηγιών σχετικά με την αναγνώριση των διπλωμάτων.

«1. Το κράτος μέλος υποδοχής δέχεται ως απόδειξη του ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4, τις βεβαιώσεις και τα έγγραφα τα οποία έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών και τα οποία πρέπει να υποβάλει ο ενδιαφερόμενος προς υποστήριξη της αίτησής του για την άσκηση του σχετικού επαγγέλματος.»

2. Η διαδικασία εξέτασης της αίτησης για την εξάσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος πρέπει να ολοκληρώνεται το συντομότερο δυνατόν με την έκδοση αιτιολογημένης απόφασης της αρμόδιας αρχής του κράτους μέλους υποδοχής, το αργότερο 4 μήνες από την υποβολή του πλήρους φακέλου του ενδιαφερομένου. Κατά της απόφασης αυτής ή ελλείψει απόφασης μπορούν να ασκούνται ένδικα μέσα εσωτερικού δικαίου.»

²⁵ Το άρθρο 12 της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ ορίζει ότι: «1. Το κράτος μέλος υποδοχής δέχεται ως απόδειξη της πλήρωσης των προϋποθέσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 9, τα έγγραφα τα οποία έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, τα οποία πρέπει να υποβάλει ο ενδιαφερόμενος για την υποστήριξη της αίτησής του για την άσκηση του σχετικού επαγγέλματος. 2. Η διαδικασία εξέτασης της αίτησης για την άσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος πρέπει να ολοκληρώνεται το συντομότερο δυνατόν και να πιστοποιείται με την έκδοση αιτιολογημένης απόφασης της αρμόδιας αρχής του κράτους μέλους υποδοχής, το αργότερο, μέσα σε τέσσερις μήνες από την υποβολή του πλήρους φακέλου του ενδιαφερομένου. Κατά της απόφασης αυτής ή ελλείψει απόφασης, μπορεί να ασκείται προσφυγή ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου βάσει του εσωτερικού δικαίου.»

Φυσικά το θέμα δεν εξαντλείται με το έγγραφο αυτό. Πιθανόν να προκύψουν νέα ζητήματα στην πάροδο του χρόνου, και να χρειαστεί μια εκ νέου επικαιροποίηση. Εξάλλου, το έγγραφο αυτό έχει ενημερωτικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα, από την άποψη ότι τα κείμενα αναφοράς παραμένουν οι οδηγίες και η νομολογία του Δικαστηρίου. Τέλος, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ορισμένα θεμελιώδη στοιχεία που χαρακτηρίζουν το γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων, δηλαδή, το σύστημα αυτό πρόκειται για ένα σύστημα επαγγελματικής και όχι ακαδημαϊκής αναγνώρισης, η οποία θα απαιτούσε ακριβή και διεξοδική σύγκριση της παρακολούθησης της εκπαίδευσης του υποψήφιου για την αναγνώριση σε σχέση με την παρεχόμενη στο κράτος μέλος υποδοχής. Εκείνο που έχει σημασία είναι εάν ο υποψήφιος για την αναγνώριση είναι επαγγελματίας διαθέτοντας όλα τα σχετικά προσόντα. Υπενθυμίζουμε ότι βασική αρχή του συστήματος, είναι η αναγνώριση των προσόντων του διακινούμενου. Κατ' εφαρμογή των οδηγιών (άρθρο 8 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, άρθρο 12 της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ και άρθρα 3 και 8 της οδηγίας 1999/42/ΕΚ), ο διακινούμενος είναι αυτός που πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει τα απαιτούμενα προσόντα είτε τα διπλώματα κατά την έννοια της οδηγίας. Η επιβολή εκ μέρους του κράτους μέλους υποδοχής «εξισωτικών μέτρων» αποτελεί εξαίρεση. Εφόσον ένα κράτος μέλος αποφασίσει για την επιβολή ενός εξισωτικού μέτρου, το βάρος της αποδείξεως (της ύπαρξης ουσιώδους διαφοράς) φέρει το ίδιο κράτος μέλος. Στα πλαίσια των κανόνων της Εσωτερικής Αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε κράτος μέλος είναι αρμόδιο να ορίσει νομοθετικά την πρόσβαση σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα με την κατοχή ειδικών επαγγελματικών προσόντων, τα οποία είναι τα επαγγελματικά προσόντα που αποκτώνται εντός της εθνικής επικράτειας. Αυτό αποτελεί εμπόδιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των επαγγελματιών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η επίλυση του εν λόγω προβλήματος, της ελεύθερης κυκλοφορίας των επαγγελματιών, επιχειρήθηκε με την Οδηγία 2005/36/ΕΚ με σκοπό την καθιέρωση κανόνων διευκόλυνσης της αμοιβαίας αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων μεταξύ των κρατών μελών. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 59 παρ. 1 εδ. γ' του π.δ. 38/2010, όπως ισχύει, το Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν.) κατόπιν αιτήσεως, εκδίδει βεβαιώσεις περί υπαγωγής στην Οδηγία 2005/36/ΕΚ σε υπηκόους της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι είναι κάτοχοι επαγγελματικών προσόντων της ημεδαπής και επιθυμούν επαγγελματική μετακίνηση και εγκατάστασή τους σε άλλες χώρες στις οποίες εφαρμόζεται η εν λόγω Οδηγία.

2.3 Αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης

Σύμφωνα με το άρθρο 26 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ένωσης, «Η Ένωση θεσπίζει τα μέτρα για την εγκαθίδρυση ή τη διασφάλιση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις των Συνθηκών. Η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σύμφωνα με τις διατάξεις των Συνθηκών», ενώ σε συνδυασμό με το άρθρο 53§1, η αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων και άλλων τίτλων που απαιτούνται σε κάθε κράτος μέλος για την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα μπορεί να χρησιμοποιείται για την διευκόλυνση της ελευθερίας εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών²⁶. Ταυτόχρονα, σημειώνει την ύπαρξη της ανάγκη συντονισμού των εθνικών κανόνων σχετικά με την ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων αυτοαπασχόλησης ή στην περίπτωση που αυτό αποτελεί δύσκολη διαδικασία, το συντονισμό των όρων που προϋποθέτουν την άσκηση των επαγγελμάτων στα διάφορα κράτη μέλη.

Η τρίτη βασική διάταξη για την αναγνώριση διπλωμάτων εδράζεται στο άρθρο 165 ΣΛΕΕ (πρώην 149 ΣΕΚ). Στην πρώτη παράγραφο της η τελευταία διάταξη, ορίζει τις γενικές αρμοδιότητες της Ε.Ε. στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γενικότερα, ενώ στη δεύτερη ορίζει ότι η δράση της Ένωσης αποσκοπεί στο να ευνοεί την κινητικότητα των σπουδαστών και των εκπαιδευτικών, με την ενθάρρυνση, μεταξύ άλλων, της ακαδημαϊκής αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών. Στην τέταρτη και ευρέως γνωστή παράγραφο του άρθρου 165, προβλέπεται η απαγόρευση εναρμόνισης, δηλαδή τα όργανα της Ε.Ε. είναι αρμόδια να θεσπίζουν μόνο «δράσεις ενθάρρυνσης χωρίς να εναρμονίζουν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών.» Η εισαγωγή της απαγόρευσης αυτής έγινε από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ σε συγκεκριμένους τομείς όπως ο πολιτισμός και η δημόσια υγεία. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και της Ε.Ε. στον τομέα αυτό θεωρείται συχνά ότι διαμορφώνεται σχετικά με τη διάκριση μεταξύ αναγνώρισης για ακαδημαϊκούς και για επαγγελματικούς σκοπούς.

²⁶Πριλίγκου, Ε., «Η Ελευθερία Μετακίνησης Εργαζομένων στην Εσωτερική Αγορά, Το ισχύον Νομοθετικό πλαίσιο», Επίκαιρα νομικά θέματα και αναλύσεις 02/2014

Αναγνώριση για ακαδημαϊκούς σκοπούς: Αναγνώριση για ακαδημαϊκούς σκοπούς, ή ακαδημαϊκή αναγνώριση νοείται αυτή που επιτρέπει σε ένα άτομο να συνεχίσει τις σπουδές του σε άλλο κράτος μέλος, η οποία βασίζεται στο ήδη αποκτηθέν πτυχίο στο άλλο κράτος μέλος. Η ακαδημαϊκή αναγνώριση αποτελεί μία μορφή αποδοχής της ισοδυναμίας που υπάρχει μεταξύ ενός αλλοδαπού και ενός εθνικού τίτλου σπουδών και η απονομή του γίνεται συνήθως από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα αλλά και από αρμόδιες αρχές, σύμφωνα με το εκάστοτε εθνικό δίκαιο.²⁷

Δύο είναι οι υποκατηγορίες αυτού του τύπου της αναγνώρισης: α) με υποκατάσταση και β) με συσσώρευση. Η πρώτη, αφορά την προσωρινή μετακίνηση του σπουδαστή σε άλλη χώρα για να παρακολουθήσει μαθήματα που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών τα οποία παρακολουθεί στο κράτος καταγωγής του, και είναι δυνατή η υποκατάσταση των πιστωτικών μονάδων συγκεκριμένων μαθημάτων με αυτές που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό.²⁸ Η σωρευτική ακαδημαϊκή αναγνώριση αναφέρεται στην περίπτωση στην οποία ο σπουδαστής έχει ολοκληρώσει έναν κύκλο σπουδών σε μια χώρα και στη συνέχεια ακολουθεί το επόμενο στάδιο σπουδών σε διαφορετική χώρα. Παράδειγμα τέτοιας αναγνώρισης είναι η περίπτωση ενός πτυχιούχου που του έχει χορηγηθεί πτυχίο σε μια συγκεκριμένη χώρα με βάση τις σπουδές του στη χώρα αυτή, και στην συνέχεια επιθυμεί να πραγματοποιήσει περαιτέρω σπουδές/ να συνεχίσει τις σπουδές του (μεταπτυχιακές ή διδακτορικές) σε άλλη χώρα, χωρίς να είναι απαραίτητο να υποβληθεί π.χ. σε συμπληρωματικές εξετάσεις. Στην πραγματικότητα η διάκριση αυτή λόγω μη ευρείας χρήσης έχει πλέον εγκαταλειφθεί.

Αντίθετα με την επαγγελματική αναγνώριση, όπως θα δούμε παρακάτω, η ακαδημαϊκή αναγνώριση ήταν εκτός του πεδίου των αρμοδιοτήτων της Ένωσης. Μια από τις πρώτες κοινοτικές πρωτοβουλίες αποτελεί το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανώτατη εκπαίδευση και την ανάπτυξη της συνεργασίας των πανεπιστημίων²⁹, και αργότερα η δράση ECTS26 του προγράμματος ERASMUS. Σε

²⁷ Αρμόδια αρχή για την ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων στην Ελλάδα είναι ο Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.).

²⁸ Αυτό το είδος αναγνώρισης έχει κεντρική σημασία για το πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών ERASMUS με το γνωστό Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων (ECTS). Για περισσότερες λεπτομέρειες ως προς τη λειτουργία του προγράμματος ERASMUS βλ: European Commission, *The History of European Cooperation in Education and Training. An Example of European the Making* (Office for Official Publications of the European Communities, 2006)

²⁹ ΕΕ C 104/1984, σ.48

ευρύτερο επίπεδο, αναφορά πρέπει να γίνει και στην πολύ σημαντική Σύμβαση για την Αναγνώριση των Τίτλων Σπουδών σχετικά με την Ανώτατη Εκπαίδευση (Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region), η οποία είναι γνωστή ως Σύμβαση της Λισαβόνας. Με την πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης σε συνεργασία με την UNESCO έγινε προσπάθεια για την σύνταξη και υπογραφή μιας Σύμβασης, που θα δέσμευε νομικά τα κράτη μέλη της³⁰ και θα προωθούσε την αναγνώριση των τίτλων και των περιόδων σπουδών. Η Σύμβαση αυτή της Λισαβόνας αποτελεί τη βάση και καθορίζει τα πρότυπα για τις διαδικασίες αναγνώρισης στον Ευρωπαϊκό χώρο, ενώ η βασική αρχή αποτελεί ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι-αιτούντες έχουν δικαίωμα σε δίκαιη εκτίμηση των προσόντων τους και μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα με διαφανείς και αξιόπιστες διαδικασίες, άνευ διακρίσεων. Η Σύμβαση βασίζεται στην ιδέα της αποδοχής και της αναγνώρισης ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα παρότι έχουν πολλές διαφορές μεταξύ τους γίνονται όμως αποδεκτές, εφόσον δεν είναι ουσιώδεις. Το βάρος απόδειξης σε αυτή την περίπτωση μεταφέρεται στο κράτος υποδοχής. Δύο χρόνια αργότερα, στις 19 Ιουνίου του 1999 υπογράφηκε και η Διαδικασία της Μπολόνια, της οποίας μια από τις βασικές προτεραιότητες αποτέλεσε η προώθηση της ακαδημαϊκής αναγνώρισης και φιλοδοξία της ήταν η εναρμόνιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης³¹. Η ακαδημαϊκή αναγνώριση παρά το ότι δεν είναι εντός του πεδίου εφαρμογής των οδηγιών, όπως δεν είναι και εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, δε σημαίνει ότι δεν διέπει γενικά το σύστημα και το πνεύμα του κοινοτικού δικαίου. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα κινητικότητας των φοιτητών,

³⁰ Από τις χώρες που είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, μόνο η Ελλάδα και το Μονακό δεν έχουν κυρώσει τη Σύμβαση. Ο ορισμός που δίνει η Σύμβαση για τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης βρίσκεται σε αντιδιαστολή με την εθνική μας νομοθεσία. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα αναγνωρίζει ως ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης μόνο τα δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, τα πανεπιστήμια και τα Τ.Ε.Ι., σε αντίθεση με τη Σύμβαση που ορίζει ότι ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης είναι όλα τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα που αναγνωρίζει κάθε μέρος ότι ανήκουν στο εθνικό του σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης. Έτσι, με την υπογραφή της Σύμβασης, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης κάποια από τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών που λειτουργούν στην Ελλάδα, όπως τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, τα Ι.Ε.Κ γεγονός που θα δημιουργούσε προβλήματα τόσο δομικής όσο και λειτουργικής φύσεως.

³¹ Με βάση τη διακυβερνητική Διακήρυξη της Σορβόνης και της Μπολόνια, η διαδικασία προωθεί την αναγνώριση των προσόντων μέσω της δημιουργίας μιας κοινής ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ένα σύστημα πτυχίων, ακολουθώντας ένα μοντέλο Bachelor-Master-Doctorate. Με το μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο πεδίο των συμμετεχόντων και του αντικειμένου, η διαδικασία φαίνεται να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την κινητικότητα στην εκπαίδευση και την αναγνώριση των πτυχίων στην Ευρώπη. Περισσότερα για την, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται, Συνθήκη της Μπολόνια βλ.: Bob Reinalda, 'The Bologna Process And Its Achievements In Europe 1999–2007' (2008) 4 Journal of Political Science Education.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11088>

όπως το πρόγραμμα ERASMUS εξυπηρετούνται εξάλλου από την ακαδημαϊκή αναγνώριση.

Αναγνώριση για επαγγελματικούς σκοπούς: Η αναγνώριση για επαγγελματικούς σκοπούς, ή αλλιώς επαγγελματική αναγνώριση, νοείται η επιθυμία ενός ατόμου να μετακινηθεί σε ένα άλλο κράτος μέλος προκειμένου να ασκήσει εκεί την οικονομική του δραστηριότητα. Η επαγγελματική αναγνώριση έχει ως σκοπό να υλοποιήσει την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, με την διασφάλιση της πρόσβασης στα διάφορα επαγγέλματα, ενώ δίνεται η απαραίτητη έγκριση για την πρόσβαση σε επαγγελματική δραστηριότητα η οποία ρυθμίζεται από την εσωτερική νομοθεσία του κράτους, στο οποίο ο ενδιαφερόμενος θέλει να εργαστεί. Η επαγγελματική αναγνώριση ασχολείται με τους κανόνες των κρατών μελών που καθιστούν εφικτή την πρόσβαση ή την άσκηση ενός επαγγέλματος στο έδαφός τους και η οποία προϋποθέτει την κατοχή συγκεκριμένων επαγγελματικών τίτλων. Η επαγγελματική αναγνώριση διακρίνεται στις εξής δύο κατηγορίες: στη de jure και στη de facto .

Η πρώτη αφορά αυστηρά στην περίπτωση εκείνη στην οποία η δυνατότητα απασχόλησης σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, εξαρτάται από την κατοχή ενός ή περισσότερων σχετικών διπλωμάτων. Τα επαγγέλματα βέβαια που κατοχυρώνονται νομοθετικά είναι διαφορετικά από χώρα σε χώρα, αλλά στην πλειοψηφία τους συγκλίνουν καθότι βασίζονται στην ίδια ιδέα, ότι τα επαγγέλματα αυτά εάν δεν ασκηθούν σωστά, μπορεί να προκαλέσουν άμεση και συχνά μεγάλη βλάβη. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι γιατροί, οδοντίατροι, αρχιτέκτονες κ.α. Η πρόσβαση στα επαγγέλματα αυτά εξαρτάται από την ύπαρξη ολοκληρωμένων, συγκεκριμένων και στενά ρυθμισμένων προγραμμάτων σπουδών, και πολλές φορές περιλαμβάνουν ή συμπληρώνονται από περιόδους πρακτικής άσκησης.

Η δεύτερη αφορά την de facto επαγγελματική αναγνώριση στην οποία το επάγγελμα δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο στη χώρα υποδοχής. Μπορεί να αναφέρεται γενικότερα δηλαδή στην αναγνώριση οποιουδήποτε προσόντος και για οποιοδήποτε είδος χρήσης του στα πλαίσια της αγοράς εργασίας. Σε ορισμένα επαγγέλματα, εξάλλου, δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη και ενιαία πορεία μάθησης. Η αρχή της αποδοχής σχετίζεται περισσότερο με την περίπτωση της επαγγελματικής αναγνώρισης. Γίνεται αποδεκτό σε αυτή την περίπτωση, ότι το προσόν ακόμη και αν είναι χαμηλότερου τυπικού επιπέδου ή περιεχομένου σπουδών εάν οι διαφορές είναι τόσο μικρές, ώστε να είναι δυνατόν να αγνοηθούν.

Κατανομή Αρμοδιοτήτων

Η διάκριση της αναγνώρισης σε ακαδημαϊκή και επαγγελματική δεν αποτελεί μόνο θεωρητικό πλαίσιο, αλλά έχει σοβαρό αντίκτυπο και στη χάραξη της πολιτικής που ακολουθήθηκε εξ αιτίας της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και της Ένωσης.

Από τη Συνθήκη της Ρώμης (άρθρο 57, νυν 53ΣΛΕΕ) ακόμη επαγγελματική αναγνώριση αποτέλεσε ένα εδραιωμένο πεδίο πολιτικής για την Ε.Ε. στα πλαίσια της διευκόλυνσης της κινητικότητας και της ελεύθερης κυκλοφορίας. Από την άλλη, η αναγνώριση για ακαδημαϊκούς σκοπούς θεωρείται ότι δεν βρίσκεται εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών. Η εξήγηση κατά ένα μέρος αυτού του γεγονότος είναι, ότι ο σκοπός της ενίσχυσης της ακαδημαϊκής αναγνώρισης θεωρήθηκε ότι συνδέεται πολύ λιγότερο με οικονομικούς λόγους και περισσότερο με το σκοπό της ενίσχυσης της «ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας». Εφόσον, από τα πρώτα βήματά της η Ε.Ε. στοχεύει αποκλειστικά στην οικονομική ολοκλήρωση, μια ακαδημαϊκή αναγνώριση θεωρήθηκε ότι βρισκόταν εκτός των αρμοδιοτήτων αλλά και των σκοπών της. Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι δύο τομείς να μην αναπτυχθούν ως συνεκτικό σύνολο.

Παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει στον τομέα της ακαδημαϊκής αναγνώρισης από την πλευρά της Ε.Ε., είτε σε συνεργασία είτε αυτόνομα με άλλους οργανισμούς, είτε με την συμμετοχή σε συμβάσεις για την ακαδημαϊκή αναγνώριση, ως μέλος, εξακολουθεί να υπάρχει μια κατά κάποιο τρόπο αποδοχή ότι τα ζητήματα αυτά δεν άπτονται του πεδίου εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου. Αποτελεί γεγονός ότι το δίκαιο της Ε.Ε. δε φαίνεται να επιβάλει σαφή υποχρέωση στα κράτη μέλη της για την αναγνώριση των διπλωμάτων που έχουν εκδοθεί σε άλλες χώρες για ακαδημαϊκούς σκοπούς. Το πεδίο εφαρμογής τους άρθρου 53ΣΛΕΕ φαίνεται να περιορίζεται μόνο στην επαγγελματική αναγνώριση, ενώ η ακαδημαϊκή αναγνώριση φαίνεται να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 165ΣΛΕΕ³².

Υπάρχουν δυο απόψεις πάνω στο ζήτημα όπου σύμφωνα με την πρώτη, η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 53, δε φαίνεται να αποκλείει την ακαδημαϊκή αναγνώριση, εφόσον πουθενά στο άρθρο δεν υπάρχει αναφορά στην «επαγγελματική

³² Άρθρο 165§1ΣΛΕΕ: Η Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία.

αναγνώριση», αλλά στην «αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων» γενικά³³. Κατά τη δεύτερη άποψη, το πρώτο μέρος του άρθρου, «για να διευκολύνουν την ανάληψη και άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων», δίνει την απάντηση. Με τη φράση αυτή φαίνεται να υποδηλώνεται μια σύνδεση με την επαγγελματική αναγνώριση. Επίσης, η ύπαρξη του 165§2β'ΣΛΕΕ που ασχολείται με την εκπαίδευση γενικά, και στην οποία αναφέρεται ρητά η ακαδημαϊκή αναγνώριση, ενισχύει την άποψη ότι η ακαδημαϊκή αναγνώριση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του 53ΣΛΕΕ. Η Συνθήκη τοποθέτησε μάλλον όχι συμπτωματικά την ακαδημαϊκή αναγνώριση ρητά, εντός του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής του 165ΣΛΕΕ. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε να υποστηριχτεί, ότι η ακαδημαϊκή αναγνώριση έχει σιωπηρά αποκοπεί από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 53ΣΛΕΕ, ενώ το άρθρο 165ΣΛΕΕ καλύπτει αποκλειστικά την περίπτωση αυτή.

2.4 Η επαγγελματική ελευθερία στο θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Όπως και στην περίπτωση της ελευθερίας μετακίνησης των εργαζομένων, έτσι και στην περίπτωση της εγκατάστασής τους, στα πλαίσια της άσκησης της επαγγελματικής τους ελευθερίας, ως απαραίτητη προϋπόθεση ορίζεται ο διασυνοριακός χαρακτήρας της οικονομικής δραστηριότητας. Το διασυνοριακό στοιχείο υπάρχει στην περίπτωση που ο φορέας του δικαιώματος προκειμένου να ασκήσει την οικονομική του δραστηριότητα ως μη μισθωτός-ελεύθερος επαγγελματίας εγκαθίσταται σε ένα κράτος μέλος διαφορετικό αυτού της υπηκοότητας του και περιλαμβάνει και την περίπτωση που το πρόσωπο έχει προβεί σε μεταφορά της οικονομικής δραστηριότητας του από το κράτος μέλος προέλευσης του στο κράτος μέλος υποδοχής³⁴. Εσωτερικές καταστάσεις ενός κράτους μέλους εντάσσονται καταρχήν εκτός του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων των Συνθηκών περί ελεύθερης κυκλοφορίας. Έχει όμως γίνει νομολογιακά αποδεκτό ότι η ελευθερία εγκατάστασης, όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ τυγχάνει εφαρμογής και στην περίπτωση που ο πολίτης ενός κράτους μέλους εγκαθίσταται και ασκεί οικονομική δραστηριότητα εντός του ιδίου κράτους μέλους της

³³ Άρθρο 165§4ΣΛΕΕ: Προκειμένου να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων του παρόντος άρθρου:- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζουν δράσεις ενθάρρυνσης, χωρίς να εναρμονίζουν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών,- το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, διατυπώνει συστάσεις.

³⁴ Αργυρός, Γ., ο.π. σελ. 100

ιθαγένειας του, έχει όμως αποκτήσει τα επαγγελματικά του προσόντα σε διαφορετικό κράτος μέλος³⁵.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι τη διάταξη του άρθρου 49 ΣΛΕΕ μπορούν να την επικαλεστούν και πολίτες έναντι του κράτους μέλους ιθαγένειάς τους, εφόσον επιθυμούν να εγκατασταθούν σε αυτό και να προβούν στην άσκηση της οικονομικής τους δραστηριότητας, ενώ τα επαγγελματικά προσόντα τους έχουν αποκτηθεί σε ένα άλλο κράτος-μέλος³⁶. Οι όροι και προϋποθέσεις αναγνώρισης των τίτλων σπουδών και των επαγγελματικών προσόντων ρυθμίστηκαν σύμφωνα με το παράγωγο δίκαιο με την Οδηγία 2005/36/EK «σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων» όπου περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την καθεαυτή αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων αλλά και για τον τρόπο άσκησης των μη μισθωτών επαγγελματικών δραστηριοτήτων είτε μέσω της ελευθερίας εγκατάστασης είτε μέσω της παροχής υπηρεσιών όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2013/55/EK «σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 σχετικά με τη διοικητική συνεργασία μέσω του συστήματος πληροφόρησης της εσωτερικής αγοράς».

Περαιτέρω τυγχάνει εφαρμογής και η Οδηγία 2006/123/EK «σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά», η οποία, παρά τον τίτλο της περιλαμβάνει επίσης ρυθμίσεις που αφορούν στο σύνολο της ελευθερίας κυκλοφορίας εντός της Ένωσης και κυρίως στην ελευθερία εγκατάστασης. Άξιο αναφοράς είναι επίσης ότι πέραν των αναφερόμενων γενικών Οδηγιών για τη ρύθμιση και προστασία της επαγγελματικής ελευθερίας έχουν εκδοθεί μια σειρά ειδικότερων Οδηγιών οι οποίες αφορούν τα ελεύθερα επαγγέλματα όπως παράδειγμα η Οδηγία 98/5/EK «για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος σε κράτος μέλος διάφορο εκείνου στο οποίο αποκτήθηκε ο επαγγελματικός τίτλος». Οι ανωτέρω Οδηγίες έχουν εκδοθεί από τα αρμόδια όργανα με σκοπό να ρυθμιστεί η προστασία της επαγγελματικής ελευθερίας εντός της Ένωσης, και η τροποποίησή τους λαμβάνει χώρα εφόσον κρίνεται αναγκαία από την δημιουργία νέων συνθηκών που επιβάλλουν την εκ νέου ρύθμιση των ζητημάτων αυτών. Η συνεχής εξέλιξη του δικαιώματος της επαγγελματικής ελευθερίας, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της συνεχούς εξέλιξης της τεχνολογίας αλλά και των

³⁵Κόκοτα, Β., «Ρύθμιση και προστασία της επαγγελματικής ελευθερίας στην Ελληνική και Ενωσιακή Έννομη Τάξη», ΑΠΘ Θεσσαλονίκη 2012, διαθέσιμο σε <http://ikee.lib.auth.gr/record/129285/files/GRI2012-8731.pdf>

³⁶ Υπόθεση ΔΕΚ C 115/78 Knoors <https://eur-lex.europa.eu>

οικονομικών και κοινωνικών αναγκών με την δημιουργία νέων ειδικοτήτων, και νέους τομείς άσκησης της επαγγελματικής δραστηριότητας όπως και νέους τρόπους άσκησης αυτής, έχει ως αποτέλεσμα το Δικαστήριο της Ένωσης να πρέπει να είναι πάντοτε έτοιμο να προβεί στην διεύρυνση του «καταλόγου» των προστατευόμενων επαγγελμάτων αλλά και στην ανάγκη ανάδειξης νέων νομοθετικών ρυθμίσεων για την προστασία της επαγγελματικής ελευθερίας.

Επίσης, αξίζει να αναφέρουμε ότι το στοιχείο της μονιμότητας είναι εκείνο που διαφοροποιεί την ελευθερία εγκατάστασης από την ελευθερία παροχής υπηρεσιών, για την οποία απαιτείται προσωρινή άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας και για το λόγο αυτό η εφαρμογή των διατάξεων περί ελεύθερης εγκατάστασης αποκλείει την εφαρμογή των διατάξεων περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, οι οποίες εφαρμόζονται μόνο επικουρικά ως προς την πρώτη.³⁷ Στην απόφαση ΔΕΚ 55/94 Gebard, το Δικαστήριο εκλήθη να αντιμετωπίσει την περίπτωση δικηγόρου υπηκόου Γερμανίας, ο οποίος ασκούσε αρχικά επαγγελματική δραστηριότητα στη Στουτγάρδη, στο δικηγορικό σύλλογο που ήταν εγγεγραμμένος, στην όμως δραστηριοποιήθηκε στην Ιταλία αρχικά ως συνεργάτης σε δικηγορικό γραφείο και μετά με την απόκτηση δικού του δικηγορικού γραφείου χρησιμοποιώντας τον όρο «avvocato». Το συμβούλιο του δικηγορικού συλλόγου του Μιλάνου στράφηκε κατά του ανωτέρω δικηγόρου για παράβαση του ιταλικού νόμου περί παροχής υπηρεσιών κοινοτικών δικηγόρων. Το Δικαστήριο κλήθηκε να προβεί στην ερμηνεία της Οδηγίας 77/249/ΕΟΚ του Συμβουλίου, περί διευκόλυνσεως της πραγματικής ασκήσεως της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους.

Το ΔΕΚ επισήμανε τη διάκριση μεταξύ ελευθερίας εγκατάστασης και ελευθερίας παροχής υπηρεσιών τονίζοντας ότι ο προσωρινός χαρακτήρας μιας μη μισθωτής οικονομικής δραστηριότητας, εκτιμάται σε σχέση με τη διάρκεια της εγκατάστασης αλλά και τη συχνότητα, περιοδικότητα και συνέχεια αυτής. Δέχτηκε ακόμη ότι η ύπαρξη υποδομής για την άσκηση της δραστηριότητας στο κράτος μέλος υποδοχής είναι δυνατόν να συνδέεται με την προσωρινή παροχή υπηρεσιών και να μη θεωρείται εγκατάσταση³⁸. Σύμφωνα με το άρθρο 57 της ΣΛΕΕ η ελευθερία παροχής υπηρεσιών περιλαμβάνει τις «παροχές που κατά κανόνα προσφέρονται αντί αμοιβής,

³⁷ Άρθρο 57 παρ.1 της ΣΛΕΕ, «κατά την έννοια των Συνθηκών, ως υπηρεσίες θεωρούνται οι παροχές που κατά κανόνα προσφέρονται αντί αμοιβής, εφόσον δεν διέπονται από τις διατάξεις τις σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των προσώπων».

³⁸ Υπόθεση ΔΕΚ C 55/94 Gebhard, curia.europa.eu

εφόσον δε διέπονται από τις διατάξεις τις σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των προσώπων. Οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν κυρίως: βιομηχανικές, εμπορικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες, καθώς και δραστηριότητες των ελευθέρων επαγγελμάτων.» Από την ερμηνεία της ίδιας διάταξης προκύπτει ότι όταν τίθεται ζήτημα εφαρμογής της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, απαιτείται καταρχήν η παροχή υπηρεσίας από υπήκοο κράτους μέλους της Ένωσης, για την οποία να λαμβάνει οικονομικό αντάλλαγμα και η παροχή υπηρεσίας να είναι σε επίπεδο διασυνοριακό, ήτοι σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό του παρέχοντος την υπηρεσία.

3. ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων

Το **π.δ. 38/2010** «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, και άλλες διατάξεις» (Α' 78), όπως ισχύει, είναι αυτό που ενσωματώνει τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες: α) 2005/36/EK «Οδηγία 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων», β) 2006/100/σΕΚ «Οδηγία 2006/100/EK του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 για την προσαρμογή ορισμένων οδηγιών στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, λόγω της προσχώρησης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας» και γ) 2013/25/ΕΕ «Οδηγία 2013/25/ΕΕ του Συμβουλίου της 13ης Μαΐου 2013 για την προσαρμογή ορισμένων οδηγιών στον τομέα του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, λόγω της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας», στο μέρος το οποίο η Οδηγία 2005/36/EK τροποποιείται από τις δύο τελευταίες οδηγίες.

Αναφορικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων το πεδίο εφαρμογής ορίζεται ως εξής: "Οι διατάξεις περί αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων βάσει της Οδηγίας 2005/36/EK του παρόντος εφαρμόζονται σε κάθε υπήκοο κράτους - μέλους ο οποίος επιθυμεί να ασκήσει νομοθετικά ρυθμιζόμενο

επάγγελμα στην Ελλάδα έχοντας αποκτήσει τα επαγγελματικά του προσόντα σε άλλο κράτος - μέλος είτε ως αυτοαπασχολούμενος είτε ως μισθωτός, συμπεριλαμβανομένων των ασκούντων ελευθέρια επαγγέλματα.” Το αποτέλεσμα της αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων προκύπτει από το γεγονός ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 38/2010³⁹ δίνει στο δικαιούχο τη δυνατότητα να μπορεί να έχει πρόσβαση στην Ελλάδα στο ίδιο επάγγελμα, τα προσόντα του οποίου διαθέτει στο κράτος μέλος καταγωγής του, και δύναται να το ασκεί στην Ελλάδα με τις ίδιες προϋποθέσεις.

Για τους σκοπούς του π.δ. 38/2010, προϋπόθεση είναι το επάγγελμα που επιθυμεί να ασκήσει ο αιτών στην Ελλάδα εφόσον οι καλυπτόμενες δραστηριότητες είναι συγκρίσιμες να είναι το ίδιο με εκείνο, του οποίου στο κράτος μέλος καταγωγής διαθέτει τα προσόντα. Η εφαρμογή της Οδηγίας 2005/36/EK αναφορικά τα επαγγελματικά προσόντα αφορά σε υπηκόους των 28 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), των τριών επιπλέον κρατών-μελών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ): Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία, επίσης και της Ελβετίας, οι οποίοι επιθυμούν την άσκηση κάποιου νομοθετικά ρυθμιζόμενου επαγγέλματος στην Ελλάδα ως αυτοαπασχολούμενοι, ή ως μισθωτοί.

Επίσης, «Οι διατάξεις περί αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του παρόντος διατάγματος», εφαρμόζονται σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους ή τρίτης χώρας ο οποίος, έχοντας αποκτήσει τίτλο τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης άλλου κράτους μέλους ή τρίτης χώρας, δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 1 περί επαγγελματικών προσόντων, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για τίτλους: τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, όταν πρόκειται για πτυχίο πρώτου κύκλου σπουδών, μικρότερους από τριετή διάρκεια σπουδών και φοίτησης εφόσον αφορά μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης εφόσον αφορά για διδακτορικό κύκλο σπουδών. Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του παρόντος, το αποτέλεσμα της αναγνώρισης επαγγελματικής ισοτιμίας τίτλου τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας με τον τίτλο σπουδών που αποκτάται στο ημεδαπό εκπαιδευτικό σύστημα, παρέχει τη δυνατότητα στο δικαιούχο απόκτησης στην Ελλάδα πρόσβασης και άσκησης συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας είτε ως μισθωτός είτε ως αυτοαπασχολούμενος με τις ίδιες προϋποθέσεις και όρους με αυτούς που κατέχουν

³⁹ https://www.minedu.gov.gr/index.php?option=com_content&view=article&layout=edit&id=26691

συγκρίσιμους τίτλους από το ημεδαπό εκπαιδευτικό σύστημα, με εξαίρεση της περιπτώσεις απαίτησης αυξημένων ακαδημαϊκών προσόντων και κυρίως για θέσεις καθηγητών Α.Ε.Ι., ερευνητών και ειδικού επιστημονικού προσωπικού.

3.2 Η σχέση των οδηγιών αναγνώρισης με το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο

Η πιο σημαντική ένσταση που πρόβαλλε η ελληνική πλευρά στο πλαίσιο της υποχρέωσής της να αναγνωρίσει αλλοδαπούς τίτλους που πιστοποιούν σπουδές στην Ελλάδα, σχετίζονταν με την νομιμότητα μιας τέτοιας ερμηνείας της οδηγίας. Αν συμφωνεί δηλαδή, όχι με το ελληνικό Σύνταγμα, αλλά με έναν κανόνα του οποίου η υπεροχή έναντι του δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου είναι αποδεκτή από το ΔΕΚ και αφορά το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο. Η Ελλάδα πρόβαλλε τον ισχυρισμό ότι μια ερμηνεία της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ η οποία θα την υποχρέωνε να αναγνωρίσει έναν τίτλο πιστοποίησης ιδιωτικής ανώτατης εκπαίδευσης που παρασχέθηκε στο έδαφός της θα αποτελούσε παραβίαση της ίδιας της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣυνθΕΚ) και συγκεκριμένα τα άρθρα 149 και 150 ΣυνθΕΚ⁴⁰.

Οι τελευταίοι αυτοί κανόνες οι οποίοι κατανέμουν τις αρμοδιότητες μεταξύ των κρατών μελών και της Ε.Ε. στον χώρο της εκπαίδευσης και ορίζουν ότι η εκπαίδευση αποτελεί έναν τομέα στον οποίο οι κοινοτικές αρμοδιότητες αφορούν μόνο την λήψη υποστηρικτικών μέσων και την διατύπωση συστάσεων⁴¹, χωρίς να επεμβαίνουν στο περιεχόμενο της διδασκαλίας και στην οργάνωση των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Στα τελευταία αυτά ζητήματα, τα κράτη μέλη κρατούν την αποφασιστική αρμοδιότητα⁴² και αποκλείουν την εναρμόνιση των σχετικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεών τους. Ήδη άλλωστε το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) έχει κάνει αποδεκτό ότι στο πλαίσιο της αρμοδιότητας για την οργάνωση της εκπαίδευσης, και στην περίπτωση που το

⁴⁰ ΔΕΚ, υπ. C-84/07, Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, απόφαση της 4.12.2008, μη δημοσιευμένη ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 26

⁴¹ Μέτρα χωρίς νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα, SIMM, όπ.π. (υπ. 74), αρ. 21, E. MOYAMELETZH, άρθρο 149, σε: Σκουρή, Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σ. 1069, K. LANAERTS, Education in European Community Law after «Maastricht», CMLR 1994, σ. 37.

⁴² Καθώς τα κράτη-μέλη έκριναν ότι οι επιλογές αυτές αφορούν ένα τμήμα της κρατικής τους κυριαρχίας που θέλουν (κατά το παρόν τουλάχιστον στάδιο της ενοποιητικής διαδικασίας) να διατηρήσουν, M. SIMM, όπ.π (υπ. 74), αρ. 14, LANAERTS, όπ.π (υπ. 89), σ. 37, MOYAMELETZH, άρθρο 149, όπ.π., (υπ. 89), σ. 1069. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, η αρμοδιότητα αυτή πρέπει να ασκείται σε συμφωνία με την απαγόρευση διακρίσεων λόγω ιθαγένειας (άρθρο 12 ΣυνθΕΚ) βλ. ΔΕΚ υπ. 293/83, Gravier, απόφαση της 13.2.1985, Συλλογή 1985, σ. 593 σκέψη 15 και 26, C-147/03, Επιτροπή κατά Αυστρίας, απόφαση της 3.9.2005, Συλλογή 2005, σ. I-5969 σκέψη 44 επ.

δίπλωμα δεν έλκει την εφαρμογή των οδηγιών αναγνώρισης,⁴³ αφήνεται στα κράτη-μέλη ο προσδιορισμός του καθεστώτος των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στο έδαφός τους και την αναγνώρισή ή μη των τίτλων σπουδών που αυτά απονέμουν.

Το κρίσιμο σημείο εδώ, αφορά το σημείο επαφής του ζητήματος της οργάνωσης των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, στις οποίες δεν υφίσταται αποφασιστική κοινοτική αρμοδιότητα, με τομείς εκείνους που η Ε.Ε. έχει αρμοδιότητα να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, όπως είναι αυτή της αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοτιμίας των τίτλων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κατά το άρθρο 47 ΣυνθΕΚ). Μέτρα δηλαδή που αφορούν την επαγγελματική αναγνώριση τίτλων, (και ως τέτοια στηρίζονται στο άρθρο 47 ΣυνθΕΚ), και δύναται να επηρεάζουν τα εθνικά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την αποφασιστική αρμοδιότητα των οποίων όμως έχουν τα κράτη μέλη.

Εάν θεωρηθεί ότι μια ερμηνεία των κρίσιμων οδηγιών η οποία επιβάλλει την αναγνώριση της παροχής ιδιωτικής ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα παρεμβαίνει σε θέματα οργάνωσης του εκπαιδευτικού συστήματος όπως εδώ τον καθορισμό των φορέων που επιτρέπεται να παρέχουν υπηρεσίες ανώτατης εκπαίδευσης, δεν θα ερείδονταν επαρκώς στην εξουσιοδότηση του άρθρου 47 ΣυνθΕΚ. Επειδή τα άρθρα 149 και 150 ΣυνθΕΚ δεν επιτρέπουν τη λήψη νομικά δεσμευτικών κοινοτικών μέτρων στον τομέα της οργάνωσης της εκπαίδευσης, η αποφασιστική αρμοδιότητα των συγκεκριμένων θεμάτων εναπόκειται αποκλειστικά στα κράτη μέλη. Στο ελληνικό Σύνταγμα ειδικότερα, σύμφωνα με τη θέση αυτή, ο συντακτικός νομοθέτης εξάντλησε την εν λόγω εξουσία⁴⁴ με την απαγόρευση την παροχής σπουδών της ανώτατης εκπαίδευσης από ιδιώτες. Σε αυτό το πλαίσιο, οποιαδήποτε υποχρέωση των ελληνικών αρχών να προβούν σε αναγνώριση της εκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκε σε ελληνικό έδαφος ως ανώτατη εν γένει θα ερχόταν σε αντίφαση με την κατανομή των αρμοδιοτήτων κατά τα άρθρα 149 ΣυνθΕΚ και 150 ΣυνθΕΚ⁴⁵ και θα ήταν σε αυτό το σημείο αντίθετη με το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο.

Έτσι, εάν μεν είναι δυνατή μια ερμηνεία της οδηγίας 89/48 που δεν θα

⁴³ Έλλειψη στοιχείου κοινοτικότητας. Το δίπλωμα είχε εκδοθεί στην προκειμένη περίπτωση από «αμιγώς» ελληνικό εκπαιδευτικό φορέα και όχι από αλλοδαπό πανεπιστήμιο, ΠΕΚ υπ. Τ-16/90, Παναγιωτοπούλου κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, απόφαση της 11.2.1992, Συλλογή 1992, Π000089, σκέψη 45.

⁴⁵ ΣτΕ (Ολ.) 3457/1998 όπ.π., (υπ. 65), σκέψη 16. Επί του ελέγχου αυτού που διενήργησε το ΣτΕ κριτικός ο G. GERAPETRITIS, EU Law v. the Hellenic Constitution: The Council of State Non Approach Decisions 3457/1998 and 1440/2000, RHDI 54 (2001), σ. 329

οδηγούσε σε μια τέτοια (αντίθετη με την ΣυνθΕΚ) παρέμβαση στις εθνικές αρμοδιότητες, θα έπρεπε να επιλεγεί ως η μόνη συστηματικά ορθή, και εάν όχι, η οδηγία θα έπρεπε να κριθεί μη εφαρμοστέα ως αντίθετη με ιεραρχικά ανώτερο (κοινοτικό) κανόνα δικαίου.

Τη θέση αυτή, ότι δηλαδή οι διατάξεις των οδηγιών αναγνώρισης υπό την ερμηνεία της Συνθήκης ΕΚ δεν δύναται να περιορίζουν την αρμοδιότητα των κρατών μελών σχετικά με την οργάνωση του εκπαιδευτικού τους συστήματος έκανε δεκτή και η ΣτΕ 3457/1998.⁴² Στην απόφαση αυτή το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο έκρινε ότι μια ερμηνεία της οδηγίας 89/48, με την οποία θα ήταν επιτρεπτή η αναγνώριση της φοίτησης σε ελληνικό ιδιωτικό φορέα ως ανώτατης θα ήταν παραβίαση της ελληνικής αρμοδιότητας ως προς την οργάνωση της ανώτατης εκπαίδευσης. Εκτός δηλαδή της όποιας σχέσης με την οποία συγκρούεται η οδηγία με το Σύνταγμα, μια ερμηνεία της που θα ήταν υπέρ της αναγνώρισης θα αντίβαινε με το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο⁴⁶. Η ερμηνεία αυτή απερρίφθη ωστόσο από το ΔΕΚ. Στην απόφαση C-274/05⁴⁷, αλλά και στις C-151/07 και C-84/07 έκρινε ότι μια ερμηνεία των υπό εξέταση οδηγιών⁴⁸ που θα επέβαλλε στην Ελλάδα την αναγνώριση των εν λόγω διπλωμάτων «δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητά της όσον αφορά το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος»⁴⁶. Με την απάντηση αυτή το ΔΕΚ δεν φαίνεται να προέβη εδώ στην απάντηση του θεμελιώδους ερωτήματος του κατά πόσον η επιβολή αυτής της υποχρέωσης στην Ελλάδα να αναγνωρίσει, κατ' αποτέλεσμα, ως ανώτατη, την εκπαίδευση που παρέχεται στο έδαφός της από ιδιωτικούς φορείς, αποτελεί ζήτημα «οργάνωσης του εκπαιδευτικού της συστήματος» κατά την έννοια του άρθρου 149 ΣυνθΕΚ.

⁴⁶ Στο σημείο αυτό το ΣτΕ βέβαια αρνήθηκε την αποστολή προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΚ, παρόλο που στο τελευταίο είναι το μόνο αρμόδιο να κρίνει τη συμβατότητα του δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου με κανόνα του πρωτογενούς. Ως προς την παράλειψη αυτή βλ. τη μειοψηφία της Ολομέλειας στην ίδια απόφαση και τη σχετική γενικότερη κριτική του Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Τα δικαιώματα στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε: Μ. Τσαπόγα/Δ. Χριστόπουλου (επιμ.) Τα δικαιώματα στην Ελλάδα, 1953-2003, Αθήνα 2004, ιδίως σ. 462 επ., Ε. MAGANARIS, The principle of supremacy of Community law in Greece – from direct challenge to non-application, ELRev 24 (1999), 426 επ

⁴⁷ ΔΕΚ, υπ. C-274/05, όπ.π. (υπ. 71).

⁴⁸ Στην υπόθεση C-247/05 εφαρμοστέα ήταν η οδηγία 89/48/ΕΟΚ και στις υποθέσεις C-151/07 και C-84/07 η οδηγία 92/51/ΕΟΚ.

3.3 Ελληνική Νομοθεσία

Στην Ελλάδα με τον Ν. 3696/2008 θεσμοθετήθηκε η ίδρυση και η λειτουργία Κολλεγίων⁴⁹ τα οποία ορίζονται ως: πάροχοι υπηρεσιών μη τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης, που παρέχουν κατ' αποκλειστικότητα σπουδές βάσει συμφωνιών πιστοποίησης (validation) και δικαιόχρησης (franchising) με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της αλλοδαπής, αναγνωρισμένα από τις αρμόδιες αρχές στη χώρα που εδρεύουν, οι οποίες οδηγούν σε πρώτο πτυχίο (Bachelor) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Επίσης, περιλαμβάνονται στη συγκεκριμένη κατηγορία (κολλέγια) πάροχοι υπηρεσιών μη τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης, των οποίων τα προγράμματα σπουδών οδηγούν σε πρώτο πτυχίο (Bachelor) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας ή σε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (Master), εφόσον αυτά τα συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών έχουν πιστοποίηση (accreditation) από διεθνείς οργανισμούς πιστοποίησης.

Παρακάτω παρατίθενται οι πιο πρόσφατοι νόμοι με τα σχετικά άρθρα αναφορικά με την αναγνώριση των κολλεγίων και τις επαγγελματικές ισοτιμίες, που τροποποιούν και εμπλουτίζουν την παλαιότερη πλούσια νομοθεσία επί του θέματος.

Ν.4635/2019 (ΦΕΚ Α 167/30.10.2019) «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις»

Τροποποιήσεις του π.δ. 38/2010 (Α' 78)

Στο π.δ. 38/2010 επέρχονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις:

α) Οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 2, οι οποίες καταργήθηκαν με την παράγραφο 2 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019 (Α' 70), επαναφέρονται σε ισχύ ως εξής: «Οι διατάξεις περί αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας, εφαρμόζονται σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους ή τρίτης χώρας ο οποίος, έχοντας αποκτήσει τίτλο τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης άλλου κράτους μέλους ή τρίτης χώρας, δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου. Εξαιρούνται της εφαρμογής των διατάξεων περί αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας ορισμένα επαγγέλματα για τα οποία, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις αναγνώρισης βάσει του συντονισμού των ελάχιστων προϋποθέσεων εκπαίδευσης, εφαρμόζονται αποκλειστικά οι διατάξεις περί γενικού συστήματος αναγνώρισης των τίτλων εκπαίδευσης.».

⁴⁹ <http://www.ellinikakollegia.gr/anagnorisi/nomothesia>

β) Η παράγραφος 5 του άρθρου 3, όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με την περίπτωση α' της παραγράφου 28 του άρθρου 30 ν. 4111/2013 (Α' 18), αντικαθίσταται ως εξής: «Για τους σκοπούς της παραγράφου 3 του άρθρου 2 νοείται ως «τίτλος τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης» ο αναγνωρισμένος τίτλος τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, όταν πρόκειται για πτυχίο πρώτου κύκλου σπουδών, μικρότερο τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης όταν πρόκειται για μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης όταν πρόκειται για διδακτορικό κύκλο σπουδών, που απονέμεται από ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας.».

γ) Η παράγραφος 3 του άρθρου 4, η οποία καταργήθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019, επαναφέρεται σε ισχύ ως εξής: «Η αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλου τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας με αυτόν που απονέμεται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του παρόντος, παρέχει στο δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα πρόσβαση και να ασκήσει συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα ως μισθωτός ή αυτοαπασχολούμενος με τις ίδιες προϋποθέσεις και όρους με τους κατόχους συγκρίσιμων τίτλων του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, εκτός των περιπτώσεων που απαιτούνται αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα και ιδίως για θέσεις καθηγητών Α.Ε.Ι., ερευνητών και ειδικού επιστημονικού προσωπικού.».

δ) Η παράγραφος 1 του άρθρου 14, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 12 του άρθρου 1 του π.δ. 51/2017 (Α' 82), αντικαθίσταται ως εξής: «Το άρθρο 13 δεν κωλύει την αρμόδια αρχή του άρθρου 54, σε περίπτωση αίτησης αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, να απαιτεί από τον αιτούντα την πραγματοποίηση πρακτικής άσκησης προσαρμογής επί τρία έτη, κατ' ανώτατο όριο, ή την υποβολή σε δοκιμασία επάρκειας σε μία από τις ακόλουθες περιπτώσεις εάν: α) η εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών αφορά τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικούς από εκείνους που καλύπτονται από την εκπαίδευση στην Ελλάδα, β) το νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα στην Ελλάδα περιλαμβάνει μία ή περισσότερες νομοθετικά ρυθμιζόμενες επαγγελματικές δραστηριότητες, οι οποίες δεν υπάρχουν στο αντίστοιχο επάγγελμα στο κράτος μέλος καταγωγής του αιτούντος, και η εκπαίδευση που απαιτείται στην Ελλάδα αφορά τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικούς από εκείνους που καλύπτονται από τη βεβαίωση επάρκειας ή τον τίτλο εκπαίδευσης που διαθέτει ο αιτών.».

ε) Η παράγραφος 6 του άρθρου 14, όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 4 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019, αντικαθίσταται ως εξής: «Η δοκιμασία επάρκειας ή η πρακτική άσκηση προσαρμογής για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων, διενεργείται από την οικεία επαγγελματική οργάνωση, εφόσον αυτή είναι οργανωμένη ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να καθορίζονται οι λεπτομέρειες της διαδικασίας πρακτικής άσκησης ή της δοκιμασίας.»

στ) Η παράγραφος 1 του άρθρου 54, όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019, αντικαθίσταται ως εξής: «Αρμόδια αρχή για να δέχεται τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων και να εκδίδει τις αποφάσεις αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτων χωρών είναι το Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν.) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων συνοδεύονται από παράβολο υπέρ του Δημοσίου ποσού εκατό (100) ευρώ.»

ζ) Η παράγραφος 5 του άρθρου 54, όπως η παράγραφος αυτή προστέθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019, αντικαθίσταται ως εξής: «5. Αρμόδιες αρχές για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων είτε επί τη βάση του γενικού συστήματος αναγνώρισης των τίτλων εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του Τίτλου Ι, είτε επί τη βάση της αναγνώρισης της επαγγελματικής πείρας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΙ του Τίτλου ΙΙΙ είναι οι οικείες επαγγελματικές οργανώσεις, εφόσον είναι οργανωμένες ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.»

η) Ύστερα από την παράγραφο 5 του άρθρου 54, όπως η παράγραφος αυτή προστέθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019 (Α' 70) και αντικαθίσταται με την περίπτωση ζ' του παρόντος άρθρου, προστίθεται παράγραφος 6 ως εξής: «Εφόσον πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις, η απόφαση αναγνώρισης της αρμόδιας, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 5, αρχής εκδίδεται εντός προθεσμίας τεσσάρων (4) μηνών από την υποβολή ή την περιέλευση της αίτησης και των σχετικών δικαιολογητικών. Εφόσον απαιτείται πρακτική άσκηση ή δοκιμασία, εκδίδεται εντός της ίδιας προθεσμίας απόφαση της αρμόδιας αρχής που ορίζει τα σχετικά με την πρακτική άσκηση ή τη δοκιμασία. Μετά την ολοκλήρωση της δοκιμασίας ή της πρακτικής άσκησης, η απόφαση αναγνώρισης εκδίδεται από την αρμόδια αρχή εντός

αποκλειστικής προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της δοκιμασίας ή της πρακτικής άσκησης σε αυτή.». θ) Η παράγραφος 8 του άρθρου 57, η οποία καταργήθηκε με την παράγραφο 9 του άρθρου 98 του ν. 4610/ 2019, επαναφέρεται σε ισχύ ως εξής: «Ο ενδιαφερόμενος δύναται να ασκήσει άπαξ ενδικοφανή διοικητική προσφυγή ενώπιον του Α.Τ.Ε.Ε.Ν. και να ζητήσει την ακύρωση ή την τροποποίηση της απόφασης της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου εντός αποκλειστικής προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίησή της. Η προσφυγή συνοδεύεται από παράβολο υπέρ του Δημοσίου ύψους πενήντα (50) ευρώ. Το Α.Τ.Ε.Ε.Ν. γνωστοποιεί στον προσφεύγοντα την απόφαση του το αργότερο μέσα σε τρεις (3) μήνες.».

ι) Το άρθρο 57Α, το οποίο καταργήθηκε με την παράγραφο 10 του άρθρου 98 του ν. 4610/2019, επαναφέρεται σε ισχύ ως εξής: «Άρθρο 57 Α Γραπτή δοκιμασία επαγγελματικής ισοδυναμίας.

1. Ο προϊστάμενος του Α.Τ.Ε.Ε.Ν. κατόπιν εξέτασης του φακέλου και της αίτησης, μπορεί να εκδώσει απόφαση για πρακτική άσκηση προσαρμογής ή δοκιμασία επάρκειας, στη περίπτωση αιτήσεων αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 14. Στην περίπτωση αιτήσεων αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας, ο προϊστάμενος του Α.Τ.Ε.Ε.Ν., κατόπιν εξέτασης της αίτησης και του φακέλου μπορεί να εκδώσει απόφαση για γραπτή δοκιμασία επαγγελματικής ισοδυναμίας, εφόσον από την εξέταση της αίτησης και του φακέλου προκύπτουν ουσιώδεις διαφορές μεταξύ του προγράμματος σπουδών που παρακολούθησε ο αιτών και του προγράμματος σπουδών συγκρίσιμου τίτλου σπουδών Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής. Η γραπτή δοκιμασία επαγγελματικής ισοδυναμίας σε επιστημονικά αντικείμενα μαθήματα του Α.Τ.Ε.Ε.Ν. λαμβάνει χώρα σε κάθε εξεταστική περίοδο που ορίζεται για το συγκεκριμένο μάθημα επιστημονικό αντικείμενο σε Τμήμα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής. Ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να επιλέξει το Τμήμα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής όπου επιθυμεί να εξεταστεί στο συγκεκριμένο μάθημα επιστημονικό αντικείμενο και υποβάλει σχετική αίτηση στη Γραμματεία του Τμήματος. Η αίτηση συνοδεύεται από την απόφαση του Α.Τ.Ε.Ε.Ν. για την επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων. Ο Πρόεδρος του Τμήματος εκδίδει ειδική άδεια συμμετοχής στις εξετάσεις, οι οποίες μπορεί να είναι γραπτές ή/και προφορικές, ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος ή της σχολής των συγκεκριμένων αντικειμένων. Μετά την εξέταση, η Γραμματεία του Τμήματος εκδίδει βεβαίωση αποτελέσματος, με ένδειξη «επιτυχώς» ή μη και χωρίς βαθμολόγηση, την οποία ο

ενδιαφερόμενος υποβάλλει στο Α.Τ.Ε.Ε.Ν. προκειμένου να διαπιστωθεί ότι πληρούνται οι όροι για την αναγνώριση που αποφασίστηκαν με την προηγούμενη απόφαση του Α.Τ.Ε.Ε.Ν..».

N.4653/2020 (Α' 12/24.01.2020) «*Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων και άλλες διατάξεις*».

(Άρθρο 13) Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης και Πιστοποίησης (Ε.Ε.Α.Π.)

1. Η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης και Πιστοποίησης (Ε.Ε.Α.Π.) είναι πενταμελής, συγκροτείται με απόφαση του Σ.Α.Π. για κάθε αξιολογούμενο Α.Ε.Ι. ή ακαδημαϊκή μονάδα, πρόγραμμα σπουδών και εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας Α.Ε.Ι. και αναλαμβάνει το έργο της εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης. Ειδικότερα:

α) Τρία (3) τουλάχιστον μέλη της Ε.Ε.Α.Π. είναι ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες Α.Ε.Ι. του εξωτερικού που προέρχονται από το Μητρώο Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων (Μητρώο). Το Μητρώο τηρείται και ενημερώνεται με απόφαση του Σ.Α.Π., το οποίο λαμβάνει υπόψη εισηγήσεις των Α.Ε.Ι. και άλλων σχετικών με το αντικείμενο της ΕΘ.Α.Α.Ε. φορέων. Η διαδικασία τήρησης και ανανέωσης του Μητρώου καθορίζεται με απόφαση του Σ.Α.Π., που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Αρχής. Στο Μητρώο υποχρεωτικά περιλαμβάνονται, σε ποσοστό τουλάχιστον εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) του συνόλου, Έλληνες ή αλλοδαποί εμπειρογνώμονες που διδάσκουν σε πανεπιστημιακά ιδρύματα του εξωτερικού ή ερευνητές σε αντίστοιχα ανώτατα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα του εξωτερικού, κατά προτεραιότητα με πείρα σε θέματα αξιολόγησης ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Μέλη του Ανώτατου Συμβουλίου και του Σ.Α.Π. της ΕΘ.Α.Α.Ε., καθώς επίσης και το ειδικό επιστημονικό προσωπικό που απασχολείται σε αυτήν με οποιαδήποτε σχέση, δεν μπορούν να περιλαμβάνονται στο Μητρώο.

β) Ένα μέλος της Ε.Ε.Α.Π. είναι φοιτητής Α.Ε.Ι. που προέρχεται από το μητρώο φοιτητών που εγκρίνεται από το Σ.Α.Π.

γ) Στην περίπτωση πιστοποίησης της ποιότητας προγράμματος σπουδών που οδηγεί στην άσκηση νομοθετικώς ρυθμιζόμενου επαγγέλματος, σύμφωνα με την περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 3 του π.δ. 38/2010, ένα μέλος της Ε.Ε.Α.Π. προέρχεται υποχρεωτικά από την αντίστοιχη επαγγελματική ένωση ή επιμελητήριο το οποίο και ορίζει το μέλος αυτό. Στην περίπτωση πιστοποίησης της ποιότητας προγράμματος

σπουδών που δεν οδηγεί στην άσκηση νομοθετικώς ρυθμιζόμενου επαγγέλματος, σύμφωνα με την περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 3 του π.δ. 38/2010, ως πέμπτο ορίζεται ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας της περ. α' της παρούσας παραγράφου.

N. 4763/2020 (ΦΕΚ Α' 254/21.12.2020) «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελμάτων (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις.».

(Άρθρο 164)

Ρυθμίσεις για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων και επαγγελματικής ισοδυναμίας -Τροποποιήσεις του π.δ. 38/2010 1. «1Α. Αιτήσεις αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων βάσει των προϋποθέσεων του παρόντος εξετάζονται από τις αρμόδιες αρχές της Ελλάδας, εφόσον αφορούν σε κατόχους επαγγελματικών προσόντων τα οποία έχουν αποκτηθεί σε τρίτη χώρα και τα οποία έχουν αναγνωριστεί σε έτερο κράτος μέλος, με την προϋπόθεση της παρ. 3 του άρθρου 3. α) Στο τέλος της παρ. 1 προστίθεται εδάφιο και η παρ. 1 διαμορφώνεται ως εξής: «Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, σύμφωνα με το παρόν, παρέχει στους δικαιούχους τη δυνατότητα να αποκτήσουν στην Ελλάδα πρόσβαση στο ίδιο επάγγελμα για το οποίο διαθέτουν τα προσόντα στο κράτος-μέλος καταγωγής και να το ασκούν στην Ελλάδα υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους Έλληνες υπηκόους. Ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει αίτηση εγγραφής, η οποία συνοδεύεται από την απόφαση αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων στον οικείο επαγγελματικό φορέα, ο οποίος υποχρεούται να τον εγγράψει εντός προθεσμίας ενός μήνα από την υποβολή της αίτησης, καθώς και την υποβολή ή τη συγκέντρωση του συνόλου των δικαιολογητικών, πιστοποιητικών ή στοιχείων που απαιτούνται.»

«Η αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλου τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτης χώρας με αυτόν που απονέμεται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 2, παρέχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα

πρόσβαση και να ασκήσει συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα ως μισθωτός ή αυτοαπασχολούμενος με τις ίδιες προϋποθέσεις και όρους με τους κατόχους συγκρίσιμων τίτλων του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, εκτός των περιπτώσεων που απαιτούνται αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα και ιδίως για θέσεις καθηγητών Α.Ε.Ι., ερευνητών και ειδικού επιστημονικού προσωπικού. Ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει αίτηση εγγραφής, η οποία συνοδεύεται από την απόφαση αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλου πρώτου κύκλου σπουδών στον οικείο επαγγελματικό φορέα.» «Ως αρμόδια αρχή για τον εθνικό συντονισμό της εφαρμογής του παρόντος ορίζεται το Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν.) της Γενικής Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.» (άρθρο 6 της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ)

Ο πάροχος υπηρεσιών της παρ. 1 του άρθρου 5 απαλλάσσεται ιδίως, από τις απαιτήσεις που επιβάλλονται στους επαγγελματίες που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα και οι οποίες αφορούν: α) Την αδειοδότηση, την καταχώριση ή την προσχώριση σε επαγγελματική οργάνωση ή σε επαγγελματικό φορέα. Για την αποτελεσματική εφαρμογή των πειθαρχικών διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 5, ο πάροχος των υπηρεσιών εγγράφεται προσωρινά στην οικεία επαγγελματική οργάνωση ή επαγγελματικό φορέα, χωρίς η εγγραφή να καθυστερεί ή να περιπλέκει με οποιονδήποτε τρόπο την παροχή υπηρεσιών και χωρίς να συνεπάγεται περαιτέρω δαπάνες για τον πάροχο των υπηρεσιών. Η εγγραφή συντελείται αυτόματα με την αποστολή από την αρμόδια αρχή του άρθρου 7 στην οικεία επαγγελματική οργάνωση ή επαγγελματικό φορέα του αντιγράφου της δήλωσης της παρ. 1 του άρθρου 7, ή προκειμένου για τις περιπτώσεις, τις οποίες αφορά η παρ. 5 του ίδιου άρθρου, της βεβαίωσης που προβλέπεται στην παράγραφο αυτή.

β) Την εγγραφή σε φορέα κοινωνικής ασφάλισης δημοσίου δικαίου, ώστε να ρυθμίζονται με ασφαλιστικό φορέα οι λογαριασμοί που σχετίζονται με τις δραστηριότητες που ασκούνται προς όφελος των ασφαλισμένων. Ο πάροχος υποχρεούται να ενημερώνει τον εν λόγω φορέα, σχετικά με την παροχή υπηρεσιών πριν ή, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, μετά την εν λόγω παροχή.»

Αναγνώριση επαγγελματικής πρακτικής άσκησης (παρ. 42 του άρθρου 1 της Οδηγίας 2013/55/ΕΕ)

1. Εάν η πρόσβαση σε ένα νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα στην Ελλάδα εξαρτάται από την ολοκλήρωση επαγγελματικής πρακτικής άσκησης, η αρμόδια ελληνική αρχή κατά την εξέταση αίτησης για τη χορήγηση άδειας να ασκήσει το νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα, αναγνωρίζει τις περιόδους επαγγελματικής πρακτικής άσκησης που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλο κράτος-μέλος υπό τον όρο ότι η πρακτική άσκηση είναι σύμφωνη με τις δημοσιευθείσες κατευθυντήριες γραμμές που αναφέρονται στην παρ. 2, και λαμβάνει υπόψη πρακτικές ασκήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε τρίτη χώρα.

2. Η αναγνώριση της επαγγελματικής πρακτικής άσκησης δεν υποκαθιστά τυχόν απαιτήσεις που ισχύουν για υποβολή σε δοκιμασία με σκοπό την απόκτηση πρόσβασης στο εκάστοτε επάγγελμα. Οι αρμόδιες αρχές εκδίδουν εγκυκλίους με κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την οργάνωση και την αναγνώριση της επαγγελματικής πρακτικής άσκησης που πραγματοποιείται σε άλλο κράτος-μέλος ή σε τρίτη χώρα, η οποία πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί υπό την εποπτεία του αρμόδιου φορέα στη χώρα προέλευσης για το εν λόγω επάγγελμα. Οι εγκύκλιοι με τις κατευθυντήριες γραμμές αναρτώνται στο διαδίκτυο, σύμφωνα με την περ. ε' της παρ. 3 του άρθρου 76 του ν. 4727/2020 (Α' 184).» Στο άρθρο 54 του π.δ. 38/2010 τροποποιούνται οι παρ. 4, 5 και 6, οι οποίες διαμορφώνονται ως εξής: «Αρμόδια αρχή για να χορηγεί ή να δέχεται τα προβλεπόμενα στο παρόν έγγραφο και να λαμβάνει τις αποφάσεις χορήγησης άδειας άσκησης επαγγέλματος αρχιτέκτονα, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Κεφάλαιο III του Τίτλου III, καθώς και να παρέχει τις αναγκαίες πληροφορίες ορίζεται το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας. Αρμόδια αρχή για να χορηγεί ή να δέχεται τα προβλεπόμενα στο παρόν έγγραφο και να λαμβάνει τις αποφάσεις χορήγησης άδειας άσκησης επαγγέλματος οικονομολόγου και λογιστή-φοροτεχνικού, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο παρόν, καθώς και να παρέχει τις αναγκαίες πληροφορίες, ορίζεται το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας. Αρμόδια αρχή για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων είτε επί τη βάση του γενικού συστήματος αναγνώρισης των τίτλων εκπαίδευσης, σύμφωνα με το Κεφάλαιο I του Τίτλου I, είτε επί τη βάση της αναγνώρισης της επαγγελματικής πείρας, σύμφωνα με το Κεφάλαιο II του Τίτλου III είναι το Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν.).

Τροποποιείται το πρώτο εδάφιο της παρ. 8 του άρθρου 57 του π.δ. 38/2010 και η παράγραφος διαμορφώνεται ως εξής: «Αν ο ενδιαφερόμενος επιλέξει τη δοκιμασία επάρκειας βάσει του άρθρου 14 για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων, η

εξέταση διεξάγεται σε επιστημονικά αντικείμενα - μαθήματα σε κάθε εξεταστική περίοδο που ορίζεται για το συγκεκριμένο μάθημα - επιστημονικό αντικείμενο που περιλαμβάνεται στη δοκιμασία επάρκειας σε Τμήμα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής. Στις εξετάσεις μπορεί να περιλαμβάνεται πρακτική άσκηση, ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος ή της Σχολής των συγκεκριμένων αντικειμένων.» Τροποποιείται το πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 59Ε του π.δ. 38/2010 και η παράγραφος διαμορφώνεται ως εξής: «Ο καθ' ύλην αρμόδιος Υπουργός εξετάζει εάν οι απαιτήσεις δυνάμει της νομοθεσίας για τον περιορισμό της πρόσβασης σε ένα επάγγελμα ή στην άσκησή του που τίθενται στους κατόχους ειδικών επαγγελματικών προσόντων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης επαγγελματικών τίτλων και των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που επιτρέπονται δυνάμει του εν λόγω τίτλου, όπως αναφέρονται στο παρόν άρθρο ως «απαιτήσεις» συνάδουν με τις ακόλουθες αρχές: α) οι απαιτήσεις δεν πρέπει να εισάγουν διακρίσεις, άμεσα ή έμμεσα, βάσει ιθαγένειας ή τόπου διαμονής, β) πρέπει να δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, γ) πρέπει να είναι κατάλληλες για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου στόχου και να μην υπερβαίνουν το όριο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του στόχου.

β) Ενδιαφερόμενοι που υπέβαλαν τροποποιητική αίτηση αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης από αίτηση αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και έλαβαν απόφαση του Α.Τ.Ε.Ε.Ν., δύνανται να υποβάλλουν νέα αίτηση αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων. γ) Αν με απόφαση του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (Σ.Α.Ε.Π.) ή του Α.Τ.Ε.Ε.Ν. ή επαγγελματικής οργάνωσης έχουν έως την έναρξη ισχύος του παρόντος επιβληθεί αντισταθμιστικά μέτρα για την αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών ή επαγγελματικών προσόντων, η βεβαίωση για την ολοκλήρωση των αντισταθμιστικών μέτρων υποβάλλεται στο Α.Τ.Ε.Ε.Ν.

δ) Αν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος εκκρεμεί η ολοκλήρωση αντισταθμιστικών μέτρων για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να τροποποιήσουν μόνο μία φορά την επιλογή τους από πρακτική άσκηση σε εξέταση του επιστημονικού αντικειμένου - μαθήματος που ορίζεται στη σχετική απόφαση του Σ.Α.Ε.Π. ή του Α.Τ.Ε.Ε.Ν. Για την εξέταση εφαρμόζεται η παρ. 3 του άρθρου 57Α του π.δ. 38/2010, όπως το άρθρο αυτό διαμορφώνεται ύστερα από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

ε) Οι επαγγελματικές οργανώσεις που έχουν συσταθεί ως νομικά πρόσωπα

δημοσίου δικαίου υποχρεούνται να ενημερώσουν ατομικά με κάθε πρόσφορο μέσο τους ενδιαφερόμενους της περ. α' για τις προβλέψεις της ίδιας περίπτωσης. στ) Από την έναρξη ισχύος του παρόντος οι επαγγελματικές οργανώσεις υποχρεούνται να εγγράφουν ως μέλη, εντός προθεσμίας ενός μήνα, κατόχους αποφάσεων αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων ή αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας οι οποίες εκδόθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος. Η προθεσμία του πρώτου εδαφίου αρχίζει από την υποβολή της σχετικής αίτησης, η οποία συνοδεύεται από την απόφαση αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων ή επαγγελματικής ισοδυναμίας, καθώς και την υποβολή ή τη συγκέντρωση του συνόλου των δικαιολογητικών, πιστοποιητικών ή στοιχείων που απαιτούνται, ή, εάν έχουν ήδη υποβληθεί, από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

N. 4957/2022 (ΦΕΚ Α' 141/21.7.2022) (Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις.)

Εθνικό Μητρώο Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης της αλλοδαπής και Εθνικό Μητρώο Τύπων Τίτλων Σπουδών Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων της Αλλοδαπής

1.Θεσπίζεται Εθνικό Μητρώο Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης της αλλοδαπής και Εθνικό Μητρώο Τύπων Τίτλων Σπουδών Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων της αλλοδαπής.

2. Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. στα Μητρώα της παρ. 1 εντάσσονται τα ιδρύματα της αλλοδαπής και οι τίτλοι σπουδών που απονέμουν. Εντάσσονται, επίσης, αυτοδικαίως τα ιδρύματα της αλλοδαπής και οι τίτλοι σπουδών που απονέμουν κατόπιν διακρατικής συμφωνίας.

3. Στο Εθνικό Μητρώο Αναγνωρισμένων Ιδρυμάτων της αλλοδαπής εντάσσονται με απόφαση του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. ιδρύματα, τα οποία: α) απονέμουν τύπους τίτλων σπουδών που προβλέπονται στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 306 ή β) πληρούν σωρευτικά τα ακόλουθα κριτήρια: βα) το ανώτατο ίδρυμα απονέμει ως τίτλους σπουδών πτυχία ή μεταπτυχιακά διπλώματα ή διδακτορικά διπλώματα, ββ) η διάρκεια σπουδών είναι τουλάχιστον τριετής και αντιστοιχεί σε εκατόν ογδόντα (180) πιστωτικές μονάδες (ECTS) για το προπτυχιακό πρόγραμμα και ενός (1) έτους και αντιστοιχεί σε εξήντα (60) πιστωτικές μονάδες (ECTS) για το μεταπτυχιακό

πρόγραμμα, οι δε σπουδαστές έχουν περατώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, βγ) η εκπαίδευση λαμβάνει χώρα με φυσική παρουσία ή εξ αποστάσεως ή με συνδυασμό αυτών.

4. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής και τα δημόσια ερευνητικά κέντρα που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας, προκειμένου να διαπιστώσουν αν ένα ίδρυμα της αλλοδαπής ή ένας τύπος τίτλου ιδρύματος της αλλοδαπής είναι αναγνωρισμένα: α) για την αποδοχή αίτησης και εγγραφής για εισαγωγή σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών ή εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, β) για την αποδοχή αίτησης στο πληροφοριακό σύστημα «ΑΠΕΛΛΑ» για την πρόσληψη είτε ως μέλος του τακτικού προσωπικού ή για την αποδοχή αίτησης και πρόσληψη σε θέση μόνιμου ερευνητή σε δημόσια ερευνητικά κέντρα που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας, γ) για την αποδοχή αίτησης και πρόσληψη σε θέση Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.) και δ) για την πλήρωση θέσης μεταδιδακτορικού ερευνητή (post-doc) σε εθνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, δεσμεύονται από τα Μητρώα του παρόντος. Το ημεδαπό πανεπιστήμιο ή ερευνητικό κέντρο της ημεδαπής, εφόσον ο τίτλος σπουδών συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο του άρθρου 307, επιπροσθέτως των λοιπών δικαιολογητικών που καθορίζει, οφείλει να ζητήσει Βεβαίωση Τόπου Σπουδών, η οποία εκδίδεται και αποστέλλεται από το πανεπιστήμιο της αλλοδαπής για τις περ. α), β) και γ), ενώ για την περ. δ) την υποχρέωση αυτή έχει ο φορέας εκπόνησης του ερευνητικού έργου. Αν ως τόπος σπουδών ή μέρος αυτών βεβαιώνεται η ελληνική επικράτεια, ο τίτλος σπουδών δεν αναγνωρίζεται, εκτός αν το μέρος σπουδών που έγιναν στην ελληνική επικράτεια βρίσκεται σε δημόσιο Α.Ε.Ι.

5. Αν ίδρυμα ή τίτλος σπουδών δεν έχει καταχωρηθεί από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. στα μητρώα της παρ. 1, το Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. εξετάζει, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος των φορέων της παρ. 4, αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του παρόντος Κεφαλαίου και με απόφασή του τα εντάσσει

Άρθρο 305 - Ακαδημαϊκή ισοδυναμία - Συνέπειες

Η ακαδημαϊκή αναγνώριση συνίσταται στην πιστοποίηση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής με τους τίτλους σπουδών που απονέμονται από τα ελληνικά Α.Ε.Ι. Άρθρο 306 - Προϋποθέσεις ακαδημαϊκής ισοδυναμίας

1. Οι τίτλοι σπουδών των αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της

αλλοδαπής αναγνωρίζονται ως ακαδημαϊκά ισοδύναμοι τίτλοι σπουδών της ημεδαπής, εφόσον το σύνολο των σπουδών έχει πραγματοποιηθεί εκτός ελληνικής επικράτειας ή μέρος αυτού έχει πραγματοποιηθεί εντός ελληνικής επικράτειας σε δημόσιο ίδρυμα ως ακολούθως:

α) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών πρώτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης, εφόσον ο τίτλος σπουδών κατατάσσεται στο επίπεδο έξι (6) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020 (Α' 254), περί της αρχιτεκτονικής δομής και των περιγραφικών δεικτών επιπέδων πλαισίου και αντιστοιχεί κατ' ελάχιστον σε εκατόν ογδόντα (180) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα πιστωτικών μονάδων τρίτων χωρών,

β) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών δεύτερου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης, εφόσον ο τίτλος σπουδών κατατάσσεται στο επίπεδο επτά (7) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020, και αντιστοιχεί κατ' ελάχιστον σε εξήντα (60) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων,

γ) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών τρίτου κύκλου, εφόσον ο τίτλος σπουδών κατατάσσεται στο επίπεδο οκτώ (8) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020.

2. Οι τίτλοι σπουδών αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής που δεν έχουν αντιστοιχηθεί και καταταχθεί στα επίπεδα έξι (6), επτά (7) ή οκτώ (8) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020, ή δεν είναι γνωστός ο αριθμός των μονάδων του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων, αναγνωρίζονται ως ακαδημαϊκά ισοδύναμοι της ημεδαπής, εφόσον τα προγράμματα αξιολογούνται ή πιστοποιούνται από αναγνωρισμένες αρχές πιστοποίησης προγραμμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα απονομής του τίτλου σπουδών, ως ακολούθως: α) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών πρώτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης της ημεδαπής, εφόσον αντιστοιχούν κατ' ελάχιστον σε εκατόν ογδόντα (180) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα άλλων χωρών και οδηγούν σε δεύτερο κύκλο σπουδών στη χώρα απονομής, β) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών δεύτερου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης της ημεδαπής, εφόσον αντιστοιχούν κατ' ελάχιστον σε εξήντα (60) μονάδες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και

Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα άλλων χωρών και οδηγούν σε τρίτο κύκλο σπουδών στη χώρα απονομής, γ) ακαδημαϊκά ισοδύναμοι με τίτλο σπουδών τρίτου κύκλου ανώτατης εκπαίδευσης της ημεδαπής, εφόσον αναγνωρίζονται ως τέτοιοι στη χώρα απονομής και οδηγούν σε θέση καθηγητή Πανεπιστημίου ή θέση ερευνητή σε αναγνωρισμένο ερευνητικό κέντρο στη χώρα απονομής.

3. Η ακαδημαϊκή ισοδυναμία τίτλων σπουδών αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης που δεν έχουν αντιστοιχηθεί και καταταχθεί στα επίπεδα έξι (6), επτά (7) ή οκτώ (8) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020, ή δεν είναι γνωστός ο αριθμός των μονάδων του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Σώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων ή το ισοδύναμό τους στα συστήματα πιστωτικών μονάδων τρίτων χωρών, και τα προγράμματα σπουδών δεν αξιολογούνται ή πιστοποιούνται από αναγνωρισμένες αρχές πιστοποίησης προγραμμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα απονομής του τίτλου σπουδών, αναγνωρίζεται ως ακολούθως:

α) η ακαδημαϊκή ισοδυναμία πρώτου κύκλου σπουδών, εφόσον ο τίτλος σπουδών αναγνωρίζεται ως τέτοιος στη χώρα απονομής, αποκτάται μετά από διάρκεια φοίτησης τουλάχιστον τριών (3) ετών και οδηγεί σε σπουδές δευτέρου ή τρίτου κύκλου στη χώρα απονομής, β) η ακαδημαϊκή ισοδυναμία δεύτερου κύκλου σπουδών, εφόσον ο τίτλος σπουδών αναγνωρίζεται ως τέτοιος στη χώρα απονομής, αποκτάται μετά από διάρκεια φοίτησης τουλάχιστον ενός (1) έτους και είτε οδηγεί σε σπουδές τρίτου κύκλου στη χώρα απονομής είτε όχι, γ) η ακαδημαϊκή ισοδυναμία τρίτου κύκλου σπουδών, εφόσον ο τίτλος σπουδών αναγνωρίζεται ως τέτοιος στη χώρα απονομής, αποκτάται μετά από διάρκεια φοίτησης τουλάχιστον δύο (2) ετών, εκτός αν στη χώρα απονομής προβλέπεται μεγαλύτερος ελάχιστος χρόνος εκπόνησης.

4. Ως σύνολο σπουδών της παρ. 1 νοούνται η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης και οι όροι αξιολόγησης, προαγωγής και αποφοίτησης.

Άρθρο 307 - Κατάλογος αλλοδαπών ιδρυμάτων με συμφωνία δικαιόχρησης

Ο Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.) τηρεί και επικαιροποιεί κατάλογο των αλλοδαπών ιδρυμάτων που απονέμουν τίτλους σπουδών που οργανώνονται μέσω συμφωνίας δικαιόχρησης με ιδιωτικούς φορείς στην Ελλάδα. Για τη σύνταξη και επικαιροποίηση του καταλόγου συνεργάζεται με την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και

Θρησκευμάτων και αντλεί σχετικά στοιχεία από το αρχείο του και με κάθε άλλο πρόσφορο μέσο.

Άρθρο 308 - Αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών

1. Η αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών συνίσταται στην έκδοση απόφασης αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης: α) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, όταν πρόκειται για πτυχίο πρώτου κύκλου σπουδών, β) τουλάχιστον μονοετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, όταν πρόκειται για μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και γ) τουλάχιστον διετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, όταν πρόκειται για διδακτορικό κύκλο σπουδών. Αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών, σύμφωνα με το παρόν, είναι δυνατή υπό την προϋπόθεση ότι το σύνολο των σπουδών πραγματοποιείται εκτός της ελληνικής επικράτειας, εκτός αν οι σπουδές που έγιναν στην ελληνική επικράτεια έγιναν σε δημόσιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι.).

Άρθρο 309 - Αιτήσεις και αποφάσεις αναγνώρισης

1. Αρμόδια αρχή για να δέχεται τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων είναι ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων συνοδεύονται από παράβολο υπέρ του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Αρμόδια αρχή για να χορηγεί ή να δέχεται τα προβλεπόμενα στο παρόν έγγραφα, καθώς και να παρέχει τις αναγκαίες πληροφορίες, ορίζεται ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

2. Αρμόδιο όργανο για να εκδίδει τις αποφάσεις αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών των άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτων χωρών σπουδών είναι ο Πρόεδρος του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

3. Εφόσον πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις, η απόφαση αναγνώρισης του Προέδρου εκδίδεται εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από την υποβολή ή την περιέλευση της αίτησης και των σχετικών δικαιολογητικών. Εφόσον απαιτείται πρακτική άσκηση ή γραπτή δοκιμασία, εκδίδεται εντός της ίδιας προθεσμίας απόφαση της αρμόδιας αρχής, που ορίζει τα σχετικά με την πρακτική άσκηση ή τη γραπτή δοκιμασία. Μετά την ολοκλήρωση της γραπτής δοκιμασίας ή της πρακτικής άσκησης, η απόφαση αναγνώρισης εκδίδεται από την αρμόδια αρχή εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από τη γνωστοποίηση σε αυτή των αποτελεσμάτων της γραπτής δοκιμασίας ή της πρακτικής άσκησης σε αυτήν.

Άρθρο 310 - Διαδικασία ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης

Η αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης γίνεται με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση του Προέδρου του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατόπιν της διαδικασίας του παρόντος. Αν υπάρχει προηγούμενο αναγνώρισης ή μη αναγνώρισης όμοιων τίτλων, ο φάκελος εισάγεται στον Πρόεδρο, ο οποίος είναι αρμόδιος να εκδώσει τη σχετική απόφαση αναγνώρισης ή μη αναγνώρισης. Για τα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου, αν δεν υπάρχει προηγούμενο αναγνώρισης ή μη αναγνώρισης όμοιων τίτλων για την κρίση της ύπαρξης ουσιωδών διαφορών, ο Πρόεδρος δύναται να αναθέτει τον φάκελο του κάθε αιτούντος, σε έναν (1) αξιολογητή του ίδιου ή συναφούς κλάδου από τον κατάλογο του Εθνικού Μητρώου Αξιολογητών, ο οποίος οφείλει, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών, να υποβάλει στον Πρόεδρο γραπτή εισήγηση για την ακαδημαϊκή αναγνώριση του τίτλου ή την υποβολή του αιτούντα σε συγκεκριμένα αντισταθμιστικά μέτρα. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία των δεκαπέντε (15) ημερών, η αίτηση ανατίθεται σε άλλον αξιολογητή, του ίδιου ή συναφούς κλάδου, από τον κατάλογο του Εθνικού Μητρώου, ο οποίος οφείλει, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών, να υποβάλει στον Πρόεδρο γραπτή εισήγηση. Αν κατά τη διαδικασία του πρώτου και δεύτερου εδαφίου υποβληθεί μία (1) τουλάχιστον εισήγηση και τηρούνται οι λοιποί όροι και προϋποθέσεις, ο Πρόεδρος εκδίδει απόφαση για την ακαδημαϊκή αναγνώριση του τίτλου ή την υποβολή του αιτούντα σε συγκεκριμένα αντισταθμιστικά μέτρα. Αν κατά τη διαδικασία του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου δεν υποβληθεί, σύμφωνα με την ανωτέρω διαδικασία, μία (1) εισήγηση στον Πρόεδρο, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ακαδημαϊκής Αναγνώρισης υποβάλλει στο Δ.Σ. γραπτή εισήγηση και το Δ.Σ. εκδίδει απόφαση για την ακαδημαϊκή αναγνώριση του τίτλου ή την υποβολή του αιτούντα σε συγκεκριμένα αντισταθμιστικά μέτρα. Ο Πρόεδρος δύναται κατ' εξαίρεση να ζητά τη γνώμη του Δ.Σ. Η τελική πράξη υπογράφεται από τον Πρόεδρο. Αν διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει συγκρίσιμο πτυχίο της ημεδαπής για να εξεταστούν ουσιώδεις διαφορές και να χρεωθούν αντισταθμιστικά μέτρα, δύναται να εκδοθεί βεβαίωση ότι ο υπό εκτίμηση τίτλος είναι πτυχίο πρώτου κύκλου, με την προϋπόθεση ότι τόσο το ίδρυμα όσο και ο τύπος του τίτλου περιλαμβάνονται στα Μητρώα του παρόντος.

Για τους τίτλους σπουδών δεύτερου και τρίτου κύκλου, ο φάκελος εισάγεται στον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Ακαδημαϊκής Ισοδυναμίας, ο οποίος εισηγείται στον Πρόεδρο την αναγνώριση ή μη του τίτλου με βάση τα Μητρώα του άρθρου 304. Ο Πρόεδρος δύναται κατ' εξαίρεση να ζητά τη γνώμη του Δ.Σ.

Κρίνεται αυτοτελώς χωρίς την κατοχή προπτυχιακού τίτλου Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αναγνωρισμένου από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. της αλλοδαπής:

α. Μεταπτυχιακός τίτλος μουσικών, θεατρικών, σπουδών χορού και κινηματογράφου Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής του Εθνικού Μητρώου Ιδρυμάτων, ο οποίος απονεμήθηκε μετά από εισαγωγή και φοίτηση, σύμφωνα με τον κανονισμό μεταπτυχιακού προγράμματος του εν λόγω Α.Ε.Ι., εφόσον: αα) κατά τον χρόνο εισαγωγής στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα δεν είχε ακόμα απονεμηθεί πτυχίο αντίστοιχης ειδίκευσης από ελληνικό Α.Ε.Ι. και αβ) οι σπουδές έχουν πραγματοποιηθεί στη χώρα απονομής του τίτλου.

β. Διδακτορικό δίπλωμα μουσικών, θεατρικών, σπουδών χορού και κινηματογράφου Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής του Εθνικού Μητρώου Ιδρυμάτων, εφόσον υπάρχει αναγνωρισμένος μεταπτυχιακός τίτλος, σύμφωνα με την περ. α'. Σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με τον τίτλο και το περιεχόμενο των σπουδών, ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. επαληθεύει με το σημείο επαφής ή με τον αρμόδιο φορέα στο κράτος μέλος καταγωγής του τίτλου: α) κατά πόσον η εκπαίδευση στο ίδρυμα που παρέσχε την εκπαίδευση έχει πιστοποιηθεί επισήμως από το εκπαιδευτικό ίδρυμα που βρίσκεται στο κράτος καταγωγής του τίτλου, β) κατά πόσον οι τίτλοι εκπαίδευσης που έχουν εκδοθεί είναι οι ίδιοι με εκείνους που θα είχαν χορηγηθεί αν η εκπαίδευση είχε πραγματοποιηθεί εξ ολοκλήρου στο κράτος καταγωγής του τίτλου και γ) εφόσον πρόκειται για ρυθμιζόμενο επάγγελμα στην ημεδαπή, κατά πόσον οι τίτλοι εκπαίδευσης οδηγούν στα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα στη χώρα απονομής. Σε περίπτωση αμφιβολιών, ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. ζητεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους απονομής επιβεβαίωση του γνησίου των υποβαλλόμενων εγγράφων και των τίτλων εκπαίδευσης που χορηγούνται σε αυτό το κράτος.

Ο Πρόεδρος του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. εκδίδει αιτιολογημένη απόφαση σχετικά με την αναγνώριση ή μη του τίτλου ή με την επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων στον αιτούντα, εντός μηνός από την υποβολή των εισηγήσεων και πάντως εντός τριών (3) μηνών από την υποβολή της αίτησης και του πλήρους φακέλου. Εφόσον επιβάλλονται αντισταθμιστικά μέτρα, ο Πρόεδρος εκδίδει απόφαση αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλου, αν τα επιβληθέντα μέτρα ολοκληρώθηκαν επιτυχώς από τον αιτούντα, εντός προθεσμίας ενός (1) μηνός από την υποβολή στον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. των σχετικών αποδεικτικών επιτυχούς ολοκλήρωσης.

Η διαδικασία εξέτασης αίτησης ακαδημαϊκής αναγνώρισης ισοδυναμίας τίτλου ανώτατης εκπαίδευσης ολοκληρώνεται το συντομότερο δυνατόν και οπωσδήποτε εντός

τριών (3) μηνών από τη συμπλήρωση του φακέλου του αιτούντος με όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Ο ενδιαφερόμενος δύναται να ασκήσει άπαξ αίτηση επανεξέτασης ενώπιον του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. και να ζητήσει την ακύρωση ή την τροποποίηση της απόφασης ή της παράλειψης έκδοσης της απόφασης της παρ. 1 εντός αποκλειστικής προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίησή της. Η προσφυγή συνοδεύεται από παράβολο υπέρ του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., το ύψος του οποίου καθορίζεται και μπορεί να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. γνωστοποιεί στον προσφεύγοντα την απόφασή του το αργότερο μέσα σε τρεις (3) μήνες. Η απόφαση επί της αίτησης επανεξέτασης της παρ. 10 ή η μη έκδοσή της, δύναται να προσβληθεί με ένδικα μέσα ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων.

Άρθρο 311 - Αντισταθμιστικά μέτρα

1. Ο Πρόεδρος του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατά τη διαδικασία αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών πρώτου κύκλου, πλην τίτλων Ιατρικής και Οδοντιατρικής που αποκτήθηκαν στην αλλοδαπή, κατόπιν εξέτασης του φακέλου και της αίτησης του ενδιαφερόμενου, μπορεί να εκδώσει αιτιολογημένη απόφαση για αντισταθμιστικά μέτρα που περιλαμβάνουν γραπτή δοκιμασία ή πρακτική άσκηση ή εκπόνηση διπλωματικής εργασίας ή συνδυασμό αυτών, σύμφωνα με τις επόμενες παραγράφους.

2. Ο Πρόεδρος του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., κατόπιν εξέτασης του φακέλου και της αίτησης, μπορεί να εκδώσει απόφαση για αντισταθμιστικά μέτρα, εφόσον από την εξέταση της αίτησης και του φακέλου προκύπτουν ουσιώδεις διαφορές μεταξύ του προγράμματος σπουδών που παρακολούθησε ο αιτών και του προγράμματος σπουδών συγκρίσιμου τίτλου σπουδών Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής.

3. Η γραπτή δοκιμασία ακαδημαϊκής ισοδυναμίας σε επιστημονικά αντικείμενα μαθήματα που καθορίζει το Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. λαμβάνει χώρα σε κάθε εξεταστική περίοδο, που ορίζεται για το συγκεκριμένο μάθημα επιστημονικό αντικείμενο σε Τμήμα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής. Ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να επιλέξει το Τμήμα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής όπου επιθυμεί να εξεταστεί και υποβάλλει σχετική αίτηση στη Γραμματεία του Τμήματος. Η αίτηση συνοδεύεται από την απόφαση του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. για την επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων. Ο Πρόεδρος του Τμήματος

ή ο Κοσμήτορας στην περίπτωση των μονομηματικών Σχολών εκδίδει υποχρεωτικά ειδική άδεια συμμετοχής στις εξετάσεις, οι οποίες μπορεί να είναι γραπτές ή/και προφορικές, ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος ή της σχολής των συγκεκριμένων αντικειμένων. Παράλειψη της υποχρέωσής του αυτής συνιστά παράβαση καθήκοντος. Αν το γνωστικό αντικείμενο μάθημα περιλαμβάνει υποχρεωτική εργαστηριακή παρακολούθηση, με την άδεια του τέταρτου εδαφίου δίνεται και η δυνατότητα της παρακολούθησης στον ενδιαφερόμενο. Μετά την εξέταση, η Γραμματεία του Τμήματος εκδίδει βεβαίωση αποτελέσματος, με ένδειξη «επιτυχώς» ή μη και με βαθμολόγηση, την οποία ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει στον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., προκειμένου να διαπιστωθεί ότι πληρούνται οι όροι για την αναγνώριση που αποφασίστηκαν με την προηγούμενη απόφαση του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

4. Για λόγους εφαρμογής του παρόντος, νοούνται ως «τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικοί» οι τομείς των οποίων η γνώση, οι αποκτηθείσες δεξιότητες και ικανότητες είναι απαραίτητες για ακαδημαϊκή αναγνώριση και ως προς τους οποίους η εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά το περιεχόμενο σε σχέση με την εκπαίδευση που απαιτείται στην Ελλάδα.

5. Η πρακτική άσκηση για την αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοδυναμίας τίτλων διενεργείται από την οικεία επαγγελματική οργάνωση, εφόσον αυτή είναι οργανωμένη ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου ή από δημόσια αρχή ή από Α.Ε.Ι., άλλως ο φορέας αυτής ορίζεται με απόφαση του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Η πρακτική άσκηση διενεργείται με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που διενεργείται για τους φοιτητές των ημεδαπών Α.Ε.Ι.

6. Αν ο ενδιαφερόμενος αιτείται την αναγνώριση της ισοδυναμίας του τίτλου πρώτου κύκλου σπουδών, που απέκτησε στην αλλοδαπή, με ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο πρώτου κύκλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) της ημεδαπής, μπορεί να συνεκτιμάται και τυχόν μεταπτυχιακός τίτλος που κατέχει ο ενδιαφερόμενος ή και να υποβάλλεται ο ενδιαφερόμενος σε εκπόνηση διπλωματικής εργασίας ως αντισταθμιστικό μέτρο. Αν ο μεταπτυχιακός τίτλος συνεκτιμηθεί, δεν αναγνωρίζεται αυτοτελώς.

7. Η απόφαση επιβολής αντισταθμιστικών μέτρων συνοδεύεται από επαρκή αιτιολόγηση. Ειδικότερα, στον αιτούντα πρέπει να γνωστοποιούνται οι ουσιαστικές διαφορές που αναφέρονται στην παρ. 4 και οι λόγοι για τους οποίους οι εν λόγω διαφορές δεν μπορούν να αντισταθμιστούν από γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο των σπουδών του.

Άρθρο 312 - Ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών Ιατρικής και Οδοντιατρικής εκτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Η αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών Ιατρικής και Οδοντιατρικής που χορηγούνται από αναγνωρισμένα πανεπιστήμια του εξωτερικού, εκτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διενεργείται ύστερα από εξετάσεις σε μαθήματα, όπως ορίζεται στις παρ. 3 και 4. Εξαιρέσεις από τη διαδικασία αυτή και υπαγωγή στον κανόνα του άρθρου 300 επιτρέπονται με ειδικά αιτιολογημένες αποφάσεις του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., εφόσον πρόκειται για πτυχιούχους Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων διεθνούς κύρους με βάση ακαδημαϊκά κριτήρια. Οι σχετικές αποφάσεις του Δ.Σ. αναρτώνται στην επίσημη ιστοσελίδα του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Επίσης, εξαιρούνται από τη διαδικασία της αναγνώρισης οι τίτλοι σπουδών αναγνωρισμένων πανεπιστημίων, που ελήφθησαν από χώρες του εξωτερικού μετά την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. Οι εξετάσεις είναι γραπτές και διενεργούνται δύο (2) φορές κάθε έτος σε εξεταστικά κέντρα που ορίζονται με αποφάσεις του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

3. Οι εξετάσεις διεξάγονται με σύστημα που διασφαλίζει το αδιάβλητο. Οι εξετάσεις μπορεί να γίνονται και με τη μέθοδο των ερωτήσεων πολλαπλών επιλογών, γραπτά ή ηλεκτρονικά, η δε βαθμολογία των δοκιμίων των εξεταζομένων μπορεί να γίνεται και με ηλεκτρονικό τρόπο.

4. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., σε συνεργασία με πανεπιστημιακά ή τεχνολογικά ιδρύματα της ανώτατης εκπαίδευσης ή άλλα ερευνητικά ή επιστημονικά ιδρύματα ή άλλους δημόσιους φορείς ή αναγνωρισμένους επιστήμονες ή ερευνητές, ορίζονται το σύστημα, η διαδικασία, τα εξεταζόμενα μαθήματα, ο τρόπος εξέτασης και βαθμολόγησης, η εξεταζόμενη ύλη και κάθε ειδικότερο θέμα σχετικά με τις εξετάσεις αυτές και τη διαδικασία εφαρμογής του παρόντος. Με όμοια απόφαση, μπορεί το σύστημα εξετάσεων της παρ. 1 να επεκτείνεται και σε άλλες Σχολές και Τμήματα και να ορίζονται οι λεπτομέρειες για την προσαρμογή του στις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης Σχολής ή Τμήματος. Με όμοια απόφαση, μπορεί να συνιστώνται και να συγκροτούνται επιτροπές επεξεργασίας θεμάτων για τη δημιουργία τράπεζας ερωτήσεων για τα εξεταζόμενα μαθήματα

Άρθρο 313 - Αίτηση επανεξέτασης

1. Οι αιτήσεις επανεξέτασης των αποφάσεων αναγνώρισης ή μη τίτλων σπουδών πρώτου κύκλου σπουδών του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π., ασκούνται εντός εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίηση της πράξης στον ενδιαφερόμενο και εξετάζονται από την τριμελή Ειδική Επιτροπή Επανεξέτασης, η οποία αποτελείται από τρεις (3) αξιολογητές του ίδιου ή συναφούς κλάδου από το Μητρώο Αξιολογητών του άρθρου 303 με τους αναπληρωτές τους που ορίζονται από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Η Ειδική Επιτροπή εξετάζει το θέμα και εισηγείται σχετικά εντός τριάντα (30) ημερών στο Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Στις ειδικές επιτροπές επανεξέτασης δεν συμμετέχουν αξιολογητές που εξέτασαν αρχικά το συγκεκριμένο θέμα. Το Δ.Σ. αποφαινεται το ταχύτερο και πάντως εντός τριών (3) μηνών και πληροφορεί σχετικά τον ενδιαφερόμενο.

2. Οι αιτήσεις επανεξέτασης των αποφάσεων αναγνώρισης ή μη τίτλων σπουδών δεύτερου και τρίτου κύκλου σπουδών του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. ασκούνται εντός εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίησή της πράξης στον ενδιαφερόμενο και εξετάζονται από την τριμελή Ειδική Επιτροπή Επανεξέτασης, η οποία αποτελείται από τον Πρόεδρο του Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. και δύο (2) μέλη από το Μητρώο Αξιολογητών του άρθρου 303 με τους αναπληρωτές τους που ορίζονται από τον Πρόεδρο Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Η Ειδική Επιτροπή εξετάζει το θέμα και εισηγείται εντός τριάντα (30) ημερών σχετικά στο Δ.Σ. του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. Το Δ.Σ. αποφαινεται το ταχύτερο και πάντως εντός τριών (3) μηνών και πληροφορεί σχετικά τον ενδιαφερόμενο.

Άρθρο 314 - Διακρατικές συμφωνίες ακαδημαϊκής αναγνώρισης

Τα αναγνωρισμένα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής και οι ακαδημαϊκά ισοδύναμοι τίτλοι σπουδών με τους τίτλους σπουδών της ημεδαπής που απονέμουν δύναται να καθορίζονται και με διακρατικές συμφωνίες.

4. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) προσπερνά το κρίσιμο ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων στο χώρο της εκπαίδευσης και χρησιμοποιεί για αυτή την

παράκαμψη ένα μάλλον κυκλικό επιχείρημα⁵⁰. Δεν δέχεται ότι μια ανάγνωση των οδηγιών περί επιβολής της αναγνώρισης της ιδιωτικής ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα απορρίπτει την ελληνική αρμοδιότητα οργάνωσης της ανώτατης παιδείας (όπως αυτή ασκήθηκε με το άρθρο 16 Σ), με την επίκληση ότι η πιστοποίηση της εκπαίδευση στην αλλοδαπή αρχή είναι μόνο αποκλειστική αρμοδιότητα αυτής. Η διατύπωση του ΔΕΚ, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η ερμηνεία για την επιβολή της αναγνώρισης των εν λόγω διπλωμάτων «δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα της Ελληνικής Δημοκρατίας όσον αφορά το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, αφού το επίμαχο δίπλωμα δεν εντάσσεται, από την άποψη της οδηγίας 89/48, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά στο εκπαιδευτικό σύστημα του κράτους-μέλους από το οποίο εξαρτάται η αρμόδια αρχή που έχει χορηγήσει το δίπλωμα αυτό. Κατά συνέπεια, στην τελευταία αυτή αρχή εναπόκειται να διασφαλίζει την ποιότητα της σχετικής εκπαίδευσης».

Σημασία όμως έχει το αν αυτή η ερμηνεία αποτελεί παραβίαση της ελληνικής αρμοδιότητας στο χώρο της εκπαίδευσης. Εάν η αλλοδαπή αρχή αποκτά αρμοδιότητα του ελέγχου της παροχής εκπαίδευσης στο ελληνικό έδαφος βάσει των κοινοτικών οδηγιών, η ύπαρξη αυτής της αρμοδιότητας δεν δύναται να χρησιμοποιείται ταυτόχρονα και για τη στήριξη της συμφωνίας των ίδιων οδηγιών με τη ΣυνθΕΚ⁵¹.

Η συμβατότητα ή μη της των αρμοδιοτήτων στον χώρο της εκπαίδευσης κατανομής που πρέπει να κριθεί, αφορά ακριβώς εάν «απονέμεται» η εν λόγω αρμοδιότητα στην αλλοδαπή αρχή από το δευτερογενές κοινοτικό δίκαιο. Ή διαφορετικά, κρίσιμο δεν είναι αν το «επίμαχο δίπλωμα» είναι ενταγμένο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα κατά την άποψη της οδηγίας 89/48, αλλά κατά την άποψη των άρθρων 149, 150 ΣυνθΕΚ. Εάν η αναγνώριση του εν λόγω τίτλου αφορά την οργάνωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, αυτό σημαίνει ότι η αρμοδιότητα της αλλοδαπής αρχής βασίζεται σε κανόνα του κοινοτικού δικαίου που είναι αντίθετος με την Συνθήκη ΕΚ και επομένως μη νόμιμος.

⁵⁰ Περάκης Μ., «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από τη νομολογία», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011

⁵¹ Το ότι οι οδηγίες αναγνώρισης απονέμουν, κατά την ερμηνεία του ΔΕΚ, στη λ.χ. Βρετανική Αρχή Πιστοποίησης αρμοδιότητα ελέγχου των όρων παροχής ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε σχέση με την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα για το ότι η αναγνώριση αυτή αφορά το βρετανικό και όχι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι ακριβώς οι οδηγίες (των οποίων η επίδραση στην οργάνωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ερευνάται) που παρέχουν την αρμοδιότητα αυτή. Ως «προδήλως εσφαλμένη» χαρακτηρίζει την άποψη αυτή και η μειοψηφία της ΣτΕ 778/2007, Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου ΙΙΙ/2007, σ. 1266.

Η απόρριψη της θέσης αυτής από το ΔΕΚ στηρίχτηκε στην επίκληση περαιτέρω ότι οι σχετικοί κοινοτικοί κανόνες πρώτον, αφορούν μόνο την επαγγελματική αναγνώριση και όχι την ακαδημαϊκή, δεύτερον, δεν έχουν ως σκοπό την εναρμόνιση των όρων πρόσβασης στα διάφορα επαγγέλματα⁵² και τρίτον, τα κράτη μέλη διατηρούν την δυνατότητα της εξάρτησης της αναγνώρισης από αντισταθμιστικά μέτρα⁵³.

Για αυτούς τους λόγους, μια ερμηνεία που θα επέβαλλε στην Ελλάδα την αναγνώριση των διπλωμάτων αυτών είναι σύμφωνη κατά το ΔΕΚ με το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο και τον τρόπο κατανομής των αρμοδιοτήτων από τη Συνθήκη ΕΚ στον χώρο της εκπαίδευσης. Η άποψη αυτή έγινε αποδεκτή και από το ΣτΕ στην απόφαση 778/2007, μεταβάλλοντας την πρότερη θέση που είχε εκφράσει στην 3457/1998, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω. Το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο σε αυτή την περίπτωση έκρινε, ότι μια ερμηνεία των κοινοτικών οδηγιών που θα έδινε την δυνατότητα της αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων που χορηγήθηκαν κατόπιν σπουδών που έγιναν στην Ελλάδα είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις των άρθρων 149 και 150 ΣυνθΕΚ.

4.1 Υπόθεση ΔΕΚ C-274/05

Στην υπόθεση C-274/05, με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 4 Ιουλίου 2005, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προσφεύγουσα, κατά Ελληνικής Δημοκρατίας. Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία:

- μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους στο πλαίσιο σπουδών βάσει συμφωνιών δικαιόχρησης,
- επιβάλλοντας αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες επιτρέπει η οδηγία,
- αναθέτοντας στο Συμβούλιο Αναγνώρισεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε) την αρμοδιότητα να εξετάζει αν το

⁵² Η τους όρους άσκησής τους και σε αντίθεση προς τις τομεακές οδηγίες που αφορούν επιμέρους επαγγέλματα. Τα κράτη-μέλη εξακολουθούν, συνεπώς, να είναι αρμόδια για τον καθορισμό των όρων αυτών εντός των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο ΔΕΚ, υπ. C274/05, όπ.π. (υπ. 71) σκέψη 38 με παραπομπή στην C-149/05, Price, απόφαση της 7.9.2006, I7691, σκέψη 54.

⁵³ ΔΕΚ, υπ. C-274/05, όπ.π. (υπ. 71), σκέψεις 36 έως 40. Στη συλλογιστική αυτή παραπέμπει το ΔΕΚ επαναδιατυπώνοντας τη θέση του ότι «η ερμηνεία αυτή δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα της Ελληνικής Δημοκρατίας όσον αφορά το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος» ΔΕΚ, υπ. C-151/07, όπ.π. (υπ. 100), σκέψη 31

"εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποίησε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση" και κατά πόσον "ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαιδευσεως υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος",

- μη λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική αναγνώριση των προσόντων όσον αφορά την απασχόληση στον δημόσιο τομέα και όσον αφορά την εγγραφή στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος και

- απαιτώντας, για την εγγραφή στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, την προσκόμιση δικαιολογητικών θεωρημένων από ελληνική προξενική αρχή και μεταφρασμένων από το Υπουργείο Εξωτερικών ή από δικηγόρο, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδευσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών⁵⁴, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001⁵⁵

Εδώ λοιπόν το κύριο νομικό ζήτημα της υπό κρίση υποθέσεως είναι παρεμφερές του τεθέντος στην υπόθεση C-286/06, Επιτροπή κατά Ισπανίας. Αμφότερες οι υποθέσεις αφορούν το κατά πόσον χωρεί επίκληση των διατάξεων της οδηγίας 89/48 προκειμένου να υποχρεωθεί ένα κράτος μέλος να αναγνωρίσει διπλώματα τα οποία, κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο έδαφός του, χορηγούνται από τις αρχές άλλου κράτους μέλους. Δεν αμφισβητείται συναφώς ότι στην Ελλάδα η πανεπιστημιακή και τριτοβάθμια εν γένει εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από τα δημόσια ιδρύματα. Ως εκ τούτου η Ελληνική Δημοκρατία δεν αναγνωρίζει τις σπουδές που πραγματοποιούνται βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως και τα διπλώματα που χορηγούν αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών μετά την ολοκλήρωση των σπουδών αυτών.

Κατά την Επιτροπή, η άρνηση αυτή συνιστά παράβαση των άρθρων 1, στοιχείο α' και 3 της οδηγίας 89/48. Η Επιτροπή εμμένει στην άποψη ότι το δίπλωμα που έχει χορηγηθεί μετά την ολοκλήρωση σπουδών που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως αποτελεί δίπλωμα, κατά τον ορισμό του άρθρου 1, στοιχείο α', της

⁵⁴ ΕΕ 1989, L 19, σ. 16

⁵⁵ Οδηγία 89/48

οδηγίας 89/48, το οποίο έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους και το οποίο πρέπει, επομένως, να αναγνωρισθεί από την Ελληνική Δημοκρατία βάσει του άρθρου 3 της οδηγίας αυτής.

Αντιθέτως, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι ένα κράτος μέλος υποδοχής δεν υποχρεούται να αναγνωρίσει δίπλωμα που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, όταν με το δίπλωμα αυτό πιστοποιούνται σπουδές οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, στο κράτος μέλος υποδοχής και οι οποίες, κατά τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, δεν αναγνωρίζονται ως σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι, κατά το άρθρο 16 του Ελληνικού Συντάγματος, η πανεπιστημιακή και τριτοβάθμια εν γένει εκπαίδευση παρέχεται στην Ελλάδα αποκλειστικά και μόνον από δημόσια ιδρύματα, ενώ η ίδρυση σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από ιδιώτες απαγορεύεται ρητώς.

Κατά συνέπεια, αποκλείεται κάθε δυνατότητα αναγνώρισεως, ως πανεπιστημιακού διπλώματος ή διπλώματος τριτοβάθμιας εν γένει εκπαίδευσης, ενός τίτλου σπουδών που έχει χορηγηθεί από οποιαδήποτε ιδιωτική σχολή εγκατεστημένη στην Ελλάδα.

Αφετέρου, όσον αφορά τις ειδικές διατάξεις της οδηγίας 89/48, το ζήτημα αν ένα εγκατεστημένο σε κράτος μέλος εκπαιδευτικό ίδρυμα αποτελεί "πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα" ή "άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου" κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48 κρίνεται αποκλειστικώς βάσει του δικαίου του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου πραγματοποιούνται οι σπουδές. Εν προκειμένω, ο χαρακτήρας των επίμαχων ιδρυμάτων θα πρέπει, επομένως, να εκτιμηθεί αποκλειστικώς βάσει του ελληνικού δικαίου. Καθόσον οι σπουδές βάσει συμφωνιών δικαιόχρησης πραγματοποιούνται σε ιδρύματα τα οποία είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές κατά το ελληνικό δίκαιο, τα διπλώματα που χορηγούνται μετά την ολοκλήρωσή τους δεν αποτελούν, συνεπώς, διπλώματα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48. Ως εκ τούτου, από την οδηγία 89/48 δεν απορρέει καμία υποχρέωση αναγνώρισεως των τίτλων αυτών.

Η Επιτροπή αντιτείνει συναφώς ότι η εκπαίδευση που παρέχεται βάσει συμφωνιών δικαιόχρησης και τα διπλώματα που χορηγούνται μετά το πέρας τέτοιων σπουδών εντάσσονται πλήρως στο εκπαιδευτικό σύστημα του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένο το ίδρυμα που χορηγεί το δίπλωμα, ανεξαρτήτως του κράτους

μέλους στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι σπουδές. Κατά την Επιτροπή, τα άρθρα 149 ΕΚ και 150 ΕΚ παρέχουν στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένο το ίδρυμα που χορηγεί το δίπλωμα την αρμοδιότητα να καθορίζει το περιεχόμενο και την οργάνωση των σπουδών, καθώς και την αρμοδιότητα να αξιολογεί το επίπεδο των παρεχόμενων σπουδών. Επίσης, το άρθρο 16 του Ελληνικού Συντάγματος δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής προκειμένου περί σπουδών παρεχόμενων βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως, εφόσον αυτές δεν εντάσσονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι τα άρθρα 1, στοιχείο α', και 3 της οδηγίας 89/48 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, με την επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 4 της οδηγίας αυτής, ένα κράτος μέλος υποδοχής υποχρεούται να αναγνωρίσει δίπλωμα που χορηγήθηκε από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, μολονότι με το δίπλωμα αυτό πιστοποιούνται σπουδές που έχουν πραγματοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, στο κράτος μέλος υποδοχής και οι οποίες, κατά τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, δεν αναγνωρίζονται ως σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία,

- μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο συμφωνίας, βάσει της οποίας σπουδές που πραγματοποιούνται σε ιδιωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα επικυρώνονται από τις εν λόγω αρχές,
- επιβάλλοντας αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες επιτρέπει η οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001,
- αναθέτοντας στο Συμβούλιο Αναγνώρισεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης την αρμοδιότητα να εξετάζει αν το "εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποίησε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση" και κατά πόσον "ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσης υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος" και

- μη επιτρέποντας, στον δημόσιο τομέα, τη μετάταξη σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας ατόμων που διορίστηκαν με βαθμό χαμηλότερο από αυτόν με τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν διορισθεί αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωρισθεί σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 8 και 10 της οδηγίας 89/48, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19 και απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.

4.2 Καταδίκη της Ελλάδας από το ΔΕΕ για μη συμμόρφωση με τις οδηγίες για την αναγνώριση διπλωμάτων

Επειδή η Επιτροπή, παρατήρησε καθυστερήσεις κάθε φορά, στην μεταφορά των ανωτέρω οδηγιών στην Ελλάδα, και λάμβανε από ιδιώτες καταγγελίες σχετικά με τις παραβάσεις αυτές, και σε σχέση και με τα προδικαστικά ερωτήματα του ΣτΕ που τίθονταν προς το ΔΕΕ και τα οποία έδειχναν την ασάφεια που επικρατούσε σε σχέση με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, και αφού δεν επήλθε «εξωδικαστική επίλυση» του ζητήματος, άσκησε προσφυγή στο ΔΕΕ κατά της Ελλάδας, το οποίο προέβη στην έκδοση στις 23 Οκτωβρίου 2008 της απόφασης C-274/05⁵⁶. Μετά από δύο μήνες η χώρα μας με την απόφαση 84/07⁵⁷ της 4 Δεκεμβρίου 2008⁵⁸ καταδικάστηκε και για δεύτερη φορά. Και οι δυο οι αποφάσεις αφορούσαν το ίδιο ζήτημα ανοίγοντας έναν τεράστιο κύκλο εξελίξεων που και σήμερα ακόμη εκκρεμεί: την άρνηση δηλαδή της αναγνώρισης διπλωμάτων τα οποία χορηγούνταν από αρχές άλλου κράτους μέλους μετά από σπουδές που είχαν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο συμφωνίας δικαιόχρησης, σε επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων πέραν των περιπτώσεων που ήταν επιτρεπτές από την Οδηγία και την παρεμπόδιση λόγω της καθυστέρησης είτε της άρνησης αναγνώρισης, μετάταξης σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας ατόμων που είχαν διορισθεί με χαμηλότερα προσόντα από αυτά που θα μπορούσαν να έχουν.

Στην Ελλάδα είναι συχνή η λειτουργία πολλών ιδιωτικών εκπαιδευτήριων με βάση το καθεστώς συμβάσεων δικαιόχρησης με κοινοτικά πανεπιστήμια, και την χορήγηση, μετά από φοίτηση σε αυτά, διπλωμάτων που παρέχουν πρόσβαση στα

⁵⁶ ΔΕΚ, C-274/05 - Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, 23.10.2008, ECLI:EU:C:2008:585.

⁵⁷ ΔΕΚ, C- 84/07 - Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, 4.12.2008, ECLI:EU:C:2008:679

⁵⁸ Στο μεταξύ, είχε μεσολαβήσει και η απόφαση του ΔΕΚ C-151/07 – Χατζηθανάσης κατά Υπουργείου Υγείας, 4.12.2008, ECLI:EU:C:2008:680, που ουσιαστικά επαναλάμβανε τα συμπεράσματα της προηγούμενης C - 274/05.

νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα της χώρας χορήγησης. Οι απόφοιτοι αυτών των εκπαιδευτηρίων (κολλεγίων ή εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών), σύμφωνα με τις ισχύουσες οδηγίες αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, απεύθυναν αίτηση στις αντίστοιχες εγχώριες αρχές για να προβούν στην αναγνώρισή τους. Η πάγια τακτική των ελληνικών αρμόδιων αρχών, η οποία ήταν σύμφωνη με παλαιότερη νομολογία του ΣτΕ, ήταν η άρνηση της αναγνώρισης των διπλωμάτων αυτών, χωρίς να υπόκεινται σε περαιτέρω εξέταση (συγκρισιμότητας με τα εγχώρια και πιθανής εξισορρόπησης ελλείψεων μέσω αντισταθμιστικών μέτρων), καθόσον η χορήγηση των εν λόγω διπλωμάτων από ιδιωτικές σχολές, μετά από σπουδές που πραγματοποιούνταν στο μεγαλύτερο μέρος τους, σε φορέα με έδρα στην Ελλάδα (κράτος υποδοχής), λειτουργούσε μεν ελεύθερα στο κράτος μέλος υποδοχής, αλλά δεν αναγνωρίζονταν ως εκπαιδευτικό ίδρυμα στο κράτος τούτο, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος, το οποίο απαγορεύει την σύσταση από ιδιώτες ανώτατων σχολών⁵⁹.

Στην καταδικαστική αυτή απόφασή του, το ΔΕΕ, για την χώρα μας, παρά την επισήμανση ότι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και η οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι αποκλειστική αρμοδιότητα της Ελλάδας, συμπέρανε ότι η χώρα μας προβαίνει στην παραβίαση του κοινοτικού δίκαιου και την Οδηγία με την άρνηση της αναγνώρισης των διπλωμάτων αυτών. Πιο συγκεκριμένα, υπογράμμισε ότι, δεδομένου ότι «ένα δίπλωμα αναγνωρίζεται όχι λόγω της ουσιαστικής αξίας της εκπαιδευτικής που πιστοποιεί, αλλά διότι καθιστά δυνατή την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους στο οποίο αυτό αποκτήθηκε ή αναγνωρίστηκε, τυχόν διαφορές ως προς τη διάρκεια ή το περιεχόμενο μεταξύ της εκπαιδευτικής σε άλλο κράτος μέλος και της εκπαιδευτικής στο κράτος μέλος υποδοχής δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν άρνηση της αναγνώρισης των οικείων επαγγελματικών προσόντων»⁶⁰

Επιπλέον, η άσκηση του ελέγχου της πλήρωσης των προϋποθέσεων για τη χορήγηση των διπλωμάτων αυτών είναι αποκλειστική αρμοδιότητα των αρχών οι οποίες τα χορηγούν, βάσει των κανόνων που διέπουν το σύστημά της επαγγελματικής τους εκπαίδευσης, και σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας

⁵⁹ Σπυρίδων Ταλιαδούρος, Η αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος – Ανάγκη πρόβλεψης της δυνατότητας ίδρυσης και λειτουργίας μη κρατικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου, Μάιος 2017.

⁶⁰ ΔΕΚ, 274/05 – Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, σκ. 29

εμπιστοσύνης. Επομένως, το ζήτημα εάν το εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποιηθήκαν οι σπουδές του κατόχου του διπλώματος, είναι «πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου», πρέπει να κρίνεται βάσει τους κανόνες που διέπουν το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης του κράτους μέλους στο οποίο χορηγήθηκε το εν λόγω δίπλωμα. Από την πλευρά του το κράτος μέλος υποδοχής, έχει την υποχρέωση της αναγνώρισης διπλώματος η χορήγηση του οποίου έγινε από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, έστω και αν η απονομή του διπλώματος αυτού γίνεται μετά την ολοκλήρωση εκπαίδευσης που έλαβε χώρα εν όλω ή εν μέρει στο κράτος μέλος υποδοχής και ακόμη και αν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, η χορηγηθείσα εκπαίδευση δεν αναγνωρίζεται ως ανώτατη⁶¹.

Οι αποφάσεις 778/2007 του ΣτΕ και 3216/2009 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, συντέλεσαν στην συμμόρφωση της Ελλάδας με τις απαιτήσεις του Ενωσιακού Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, με την ανατροπή της πάγια προηγούμενης νομολογίας τους και προκαλώντας σωρεία αντιδράσεων. Σύμφωνα με αυτές, η μη αναγνώριση των διπλωμάτων αυτών θα είχε ως αποτέλεσμα μία μορφή ελέγχου του κύρους των επαγγελματικών τίτλων που χορηγούνταν από ένα κράτος μέλος, από τις αρχές των άλλων κρατών μελών, δημιουργώντας τον κίνδυνο να μην αναγνωρίζεται ένας επαγγελματικός τίτλος σε ορισμένα κράτη μέλη και να αναγνωρίζεται στα λοιπά κράτη μέλη, γεγονός που προφανώς έρχεται σε αντίθεση με την θεμελιώδη -για την κοινοτική έννομη τάξη- ανάγκη για ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων του κοινοτικού δικαίου σε όλα τα κράτη μέλη⁶². Η αποδοχή ενός τέτοιου κινδύνου, θα ήταν ευθεία παραβίαση, πράγματι, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, εφόσον θα ήταν επιτρεπτή εκ μέρους των μελών υποδοχής η απόρριψη του αιτήματος αναγνώρισης τίτλου, που χορηγήθηκε από αρχή του κράτους μέλους προέλευσης, χωρίς διατύπωση καμίας ουσιαστικής κρίσης ως προς τις γνώσεις και τα προσόντα που πιστοποιεί ο επίμαχος τίτλος, και χωρίς να υπόκεινται σε καμία σύγκριση οι γνώσεις και τα προσόντα, τα οποία απαιτούν οι εθνικές διατάξεις που ρυθμίζουν την πρόσβαση στο επάγγελμα. Επιπλέον, με την υπ' αριθμ. 3216/2009 απόφασή του, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επιδίκασε

⁶¹ Horak H. and Bodiřoga-Vukobrat N. and Dumancic K.ό.π., σελ.98.

⁶² ΣτΕ 778/07, σκ. 12

αποζημίωση 50.000 ευρώ σε γαλλικό κολέγιο λόγω της κωλυσιεργίας που επιδεικνύει το αρμόδιο όργανο στην αναγνώριση της επαγγελματικής ισοτιμίας.⁶³

Το ΔΕΕ και στο παρελθόν είχε πάρει θέση σχετικά με την δράση των ιδιωτικών κολλεγίων βάσει συμβάσεων δικαιόχρησης. Ομοίως, στην υπόθεση της Valentina Neri⁶⁴, η απόφαση του Δικαστηρίου ήταν ότι το (τότε) άρθρο 43 ΕΚ απαγορεύει μια διοικητική πρακτική, σύμφωνα με την οποία τα πανεπιστημιακά διπλώματα που χορηγούνται από πανεπιστήμιο κράτους μέλους δεν δύναται να αναγνωρίζονται σε άλλο κράτος μέλος εφόσον τα προπαρασκευαστικά μαθήματα που αφορούν τα εν λόγω διπλώματα και έχουν παρασχεθεί στο τελευταίο κράτος μέλος από άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα βασίζονται σε σύναψη συμφωνίας μεταξύ των δύο αυτών ιδρυμάτων⁶⁵. Ωστόσο, οι αντίπαλοι της αναγνώρισης των πτυχίων από τις ιδιωτικές αυτές σχολές, εκφράζουν την άποψη, και δικαίως κατά τη γνώμη μου, ότι δεν ταυτίζονται οι δύο περιπτώσεις για δύο βασικούς λόγους.

Από την απόφαση V. Neri, προκύπτει με σαφήνεια, ότι αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αναγνώριση ενός διπλώματος το οποίο έχει χορηγηθεί από την αρχή ενός κράτους μέλους και περιλαμβάνει εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί στο έδαφος ενός άλλου κράτους μέλους υποδοχής, είναι, η παροχή της εκπαίδευσης να έχει σε ίδρυμα που αποτελεί εκπαιδευτικό ίδρυμα, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, και του επιτρέπεται η παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στην περίπτωση της Ιταλίας, δεν υπήρχε καμία ρητή απαγόρευση της εθνικής της νομοθεσίας για ίδρυση ή λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων, και επιπλέον οι διοικητικές πρακτικές της Ιταλίας αρνούνταν στην αναγνώριση των διπλωμάτων αυτών που χορηγούνταν αποκλειστικά σε Ιταλούς υπηκόους προβαίνοντας με αυτόν τον τρόπο σε μια δυσμενή διάκριση τους.

Εφόσον λάβουμε υπόψη το διασυνοριακό χαρακτήρα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, και εάν εξετάσουμε αυστηρά και τυπικά το πρωτογενές και το δευτερογενές δίκαιο, η χώρα μας οφείλει να αναγνωρίζει τα διπλώματα αυτά.

⁶³ Το εντυπωσιακό σε αυτή την περίπτωση ήταν ότι η επιδιωκόμενη αναγνώριση αφορούσε τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π, ανοίγοντας το θέμα της ακαδημαϊκής και όχι μόνο της επαγγελματικής αναγνώρισης, αφού απορρίφθηκε η έφεση του Ελληνικού Δημοσίου κατά της πρωτόδικης απόφασης που υποχρέωνε τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π να δέχεται αιτήσεις αποφοίτων κολεγίων και όχι να τις απορρίπτει μόνο λόγω του τόπου πραγματοποίησης των σπουδών.

⁶⁴ ΔΕΚ, C-153/02 - Valentina Neri, 13.11.2003, ECLI:EU:C:2003:614, σκ. 51

Ουσιαστικά πρόκειται για διπλώματα χορηγούμενα από άλλο κράτος μέλος, τα οποία παρέχουν, εντός του κράτους αυτού, τη δυνατότητα ανάληψης δραστηριότητας που είναι νομοθετικά κατοχυρωμένη. Το ζήτημα αν το εκπαιδευτικό ίδρυμα, είναι «πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου», στο οποίο πραγματοποίησε τις σπουδές του ο κάτοχος διπλώματος πρέπει σύμφωνα με την έννοια της Οδηγίας, να κρίνεται αποκλειστικά με βάση τους κανόνες που καθορίζουν το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης του κράτους μέλους στο οποίο η αρμόδια αρχή χορήγησε αυτό δίπλωμα, διότι σε διαφορετική περίπτωση οι αρμόδιες αρχές που χορηγούν τα διπλώματα θα είχαν την υποχρέωση διαφορετικής αντιμετώπισης των ενδιαφερόμενων που πραγματοποίησαν σπουδές ισότιμου επιπέδου ανάλογα του κράτους μέλους εντός του οποίου πραγματοποίησαν τις σπουδές τους, βασιζόμενοι στο χωρικό κριτήριο⁶⁶.

Στα επαγγέλματα, στα οποία η Κοινότητα για την άσκησή τους δεν έχει καθορίσει το ελάχιστο επίπεδο των αναγκαίων προσόντων, επαφίεται στα κράτη μέλη η ευχέρεια να καθορίζουν το επίπεδο αυτό, έτσι ώστε να εγγυώνται την ποιότητα της παροχής των υπηρεσιών στο έδαφός τους. Με βάση την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, είμαστε υποχρεωμένοι να θεωρήσουμε, κατά τεκμήριο, ότι η παρεχόμενη αυτή εκπαίδευση, με την οποία είναι δυνατή η πρόσβαση σε ένα επάγγελμα, είναι η κατάλληλη για την πρόσβαση στο ίδιο επάγγελμα και στη χώρα μας, με την διατήρηση πάντα της δυνατότητας της επιβολής αντισταθμιστικών μέτρων. Από την άλλη, εντούτοις, δε θα μπορούσαμε να μη λάβουμε υπόψη καθόλου το στοιχείο της εδαφικότητας στη συζήτηση, το γεγονός, δηλαδή, ότι μιλάμε για εκπαίδευση που παρέχεται εξ ολοκλήρου ή στο μεγαλύτερο μέρος της στο κράτος υποδοχής, και με την πιθανότητα, οι διπλωματούχοι αυτοί, να μην έχουν την οποιαδήποτε σχέση με το κράτος μέλος από το οποίο χορηγούνται τα διπλώματα αυτά. Επιπλέον, μπορεί να παραληφθεί το προφανές γεγονός, ότι δηλαδή οι νέοι που απευθύνονται στα κολλέγια αυτά, επιδιώκουν μέσω της δυνατότητας που τους παρέχεται στην παράκαμψη της εθνικής νομοθεσίας περί εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω των πανελληνίων εξετάσεων και την απόκτηση έτσι επαγγελματικών δικαιωμάτων.

⁶⁶ Ελένη Ταράρα, ΔΕΚ υπόθ. C-311, απόφ. της 29.1.2009, Consiglio Nazionale degli Ingegneri, Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 3(2010)

Το ζήτημα αυτό, αξίζει να εξεταστεί παράλληλα με άλλη απόφαση του ΔΕΕ, η οποία όμως δεν έλαβε την απαιτούμενη προσοχή, στην οποία φαίνεται το ΔΕΕ κάνει μια επανατοποθέτηση ως προς την έννοια του διπλώματος και να οριοθετεί την απόλυτη θέση του ότι το δίπλωμα αρκεί να έχει αποκτηθεί «εν όλω ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του εντός της Κοινότητας».⁶⁷ Στην υπόθεση C-311/06, απόφ. της 29.1.2009 Consiglio Nazionale degli Ingegneri,⁶⁸ Ιταλός υπήκοος, μετά την λήψη διπλώματος μηχανικού από πανεπιστήμιο της Ιταλίας, μετέβη στην Ισπανία, και σύμφωνα με το εκεί σύστημα πέτυχε την αναγνώριση της ισοτιμίας του τίτλου του και εγγράφηκε στο αντίστοιχο μητρώο των μηχανικών της Ισπανίας χωρίς ωστόσο, της, παρακολούθησης κάποιων επιπλέον σπουδών στην Ισπανία, ούτε εξετάσεων για τη λήψη της άδειας ασκήσεως επαγγέλματος (μια διαδικασία που δεν προβλεπόταν ούτως ή άλλως κατά το ισπανικό δίκαιο). Επιπλέον, από τα πραγματικά περιστατικά, όπως προέκυψε δεν άσκησε οποιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα στην Ισπανία. Έπειτα, με την επιστροφή του στην Ιταλία πέτυχε να αναγνωρίσει την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος που έλαβε στην Ισπανία, παρακάμπτοντας με τον τρόπο αυτό τις κρατικές εξετάσεις που έπρεπε να υποβληθεί κανονικά την λήψη της άδεια ασκήσεως επαγγέλματος στην Ιταλία. Το αποτέλεσμα της αίτησης ακύρωσης της αναγνώρισης αυτής, ήταν να τεθεί προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ.

Σύμφωνα με το ΔΕΕ, παρόλο που είχε δοθεί μία σχετικά ευρεία ερμηνεία του όρου δίπλωμα στην υπόθεση C-275/05 Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, παρατηρούμε ότι στην προκειμένη περίπτωση οριοθετεί κάπως την έννοια αυτή. Πιο συγκεκριμένα, προβαίνει στην διάκριση μεταξύ του γεωγραφικού τόπου όπου πραγματοποιείται η εκπαίδευση και του πλαισίου του εκπαιδευτικού συστήματος στο οποίο αυτή εντάσσεται. Το ΔΕΕ κάνει επίκληση της δωδέκατης σκέψης του προοιμίου της Οδηγίας 2005/36/EK, σύμφωνα με την οποία, *«άτομα που διαθέτουν επαγγελματικά προσόντα που έχουν αναγνωρισθεί σύμφωνα με την παρούσα οδηγία δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν αυτήν την αναγνώριση για να αποκτήσουν στο κράτος μέλος καταγωγής τους δικαιώματα διαφορετικά με αυτά που διαθέτουν με βάση επαγγελματικά προσόντα που απέκτησαν σε εκείνο το κράτος μέλος εκτός αν*

⁶⁷ Ελένη Ταρará, ΔΕΚ υπόθ. C-311, απόφ. της 29.1.2009, Consiglio Nazionale degli Ingegneri, Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 3(2010)

⁶⁸ ΔΕΚ, C-311/06 - Consiglio Nazionale degli Ingegneri κατά Ministero della Giustizia, Marco Cavallera, 29.1.2009, ECLI:EU:C:2009:37.

αποδεικνύουν ότι έχουν αποκτήσει περαιτέρω επαγγελματικά προσόντα στο κράτος υποδοχής». Από αυτό προκύπτει, ότι δεν είναι δυνατόν να επέλθει εξομοίωση προς «δίπλωμα», κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, τίτλου που πιστοποιεί επαγγελματικά προσόντα, αν τα προσόντα αυτά δεν αποκτήθηκαν εν όλω ή εν μέρει στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος του κράτους μέλους όπου χορηγήθηκε ο τίτλος.

4.3 Προειδοποιητικές Επιστολές Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Προειδοποιητική Επιστολή IP-09-576 (14/04/2009)

Η Επιτροπή αποφάσισε, δυνάμει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ, να αποστείλει προειδοποιητική επιστολή στην Ελλάδα, ζητώντας πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να συμμορφωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 23.10.2008 (C-274/05) όσον αφορά την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των μηχανικών.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, αρνούμενη να αναγνωρίσει τα διπλώματα, και ειδικότερα των μηχανικών, που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους στο πλαίσιο συμφωνίας δικαιοχρήσης. Η Ελλάδα παρέβη επίσης τις υποχρεώσεις της βάσει της ίδιας οδηγίας, επιβάλλοντας αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερες περιπτώσεις από τις επιτρεπόμενες, και εξετάζοντας το επίπεδο του εκπαιδευτικού ιδρύματος που χορήγησε το δίπλωμα.

Τέλος, η Ελλάδα παραβίασε τις διατάξεις της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ μη επιτρέποντας στον δημόσιο τομέα τη μετάταξη σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας ατόμων που διορίστηκαν με βαθμό μικρότερο από αυτόν με τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν διοριστεί αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωριστεί σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο μεταξύ η οδηγία 89/48/ΕΟΚ αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2005/36/ΕΚ σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 20 Οκτωβρίου 2007 και εδραιώνει το νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση αυτού του θέματος βάσει της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ την οποία και διαδέχεται.

Προειδοποιητική Επιστολή IP-08-1368 (17-09-2008)

Η Επιτροπή αποφάσισε να προσφύγει στο Δικαστήριο των ΕΚ κατά οκτώ κρατών μελών, και συγκεκριμένα, του Βελγίου, της Ιρλανδίας, της Ελλάδας, της

Ισπανίας, της Γαλλίας, της Κύπρου, της Αυστρίας και της Πορτογαλίας, λόγω της μη κοινοποίησης των μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2005/36/EK για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

Η οδηγία αυτή είναι το αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης του συστήματος αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων που ανέλαβε η Επιτροπή, προκειμένου να συμβάλει στην ευελιξία των αγορών εργασίας, να οδηγήσει σε αυξημένη απελευθέρωση της παροχής υπηρεσιών, να ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη αυτοματοποίηση στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων καθώς και να εξασφαλίσει την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών.

Επίσης, ενοποιεί σε μία και μόνη νομοθετική πράξη, δεκαπέντε οδηγίες, μεταξύ των οποίων και δώδεκα τομεακές οδηγίες – που καλύπτουν τα επαγγέλματα του ιατρού, του υπευθύνου για γενική περίθαλψη νοσοκόμου, του οδοντιάτρου, του κτηνιάτρου, της μαίας, του φαρμακοποιού και του αρχιτέκτονα – και τρεις οδηγίες που θέσπισαν ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και οι οποίες καλύπτουν την πλειονότητα των λοιπών νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων. Η εν λόγω οδηγία απλοποιεί τη δομή του συστήματος αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και βελτιώνει τη λειτουργία του. Αποσκοπεί επομένως στη διευκόλυνση της κινητικότητας, στην εσωτερική αγορά, των ατόμων με επαγγελματικά προσόντα τα οποία μεταβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό είτε την παροχή υπηρεσιών είτε τη μόνιμη εγκατάστασή τους σε αυτό το άλλο κράτος μέλος.

4.4 Το ζήτημα των αντισταθμιστικών μέτρων

Η επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων σε μεγαλύτερο αριθμό περιπτώσεων από τις επιτρεπτές ήταν και το θέμα που έφερε την Ελλάδα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Παρατηρήθηκε, ότι η αρχή ήταν αρμόδια για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, το Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΑΕΙΤΤΕ, άλλως ΣΑΕΠ) συχνά δεν παρείχε στον αιτούντα τη δυνατότητα επιλογής για το αντισταθμιστικό μέτρο που θα εφαρμοστεί, και δεν λάμβανε υπόψη της προηγούμενη επαγγελματική εμπειρία, καθώς επίσης και στις περισσότερες περιπτώσεις, οι απαντήσεις της για απόρριψη στερούνταν της δέουσας αιτιολογίας. Με αφορμή τριών προδικαστικών ερωτημάτων που τέθηκαν από το ΣτΕ στο ΔΕΕ, δόθηκε η δυνατότητα σε αυτό να καταδικάσει τις πρακτικές αυτές

του ΣΑΕΙΤΤΕ. Τα ερωτήματα αναφέρονται σε τρεις επαγγελματίες οι οποίοι απέκτησαν τα μεταπτυχιακά τους διπλώματα στην αλλοδαπή, και ταυτόχρονα εργάζονταν σε παρόμοια με τα προσόντα τους αντικείμενα, και στη συνέχεια αιτήθηκαν την αναγνώριση των επαγγελματικών τους προσόντων σύμφωνα με τα διπλώματα που κατείχαν και την εργασιακή τους εμπειρία. Το ΣΑΕΙΤΤΕ, στο αίτημά τους αυτό, προέβη στην άρνηση της αναγνώρισης της προηγούμενης εργασιακής τους εμπειρίας και επέβαλε αντισταθμιστικά μέτρα, ώστε να επιτευχθεί κάλυψη των διαφορών στους τομείς γνώσεων ήταν ουσιαστικά διαφορετικοί από εκείνους που κάλυπτε η παρεχόμενη στα ελληνικά Πανεπιστήμια εκπαίδευση για τα επαγγέλματα που αφορούσαν. Η διατύπωση της αιτιολογίας της αρμόδιας αρχής ήταν κατά τρόπο γενικό και αόριστο και αναφέρονταν μόνο σε «ουσιώδεις διαφορές στα προγράμματα σπουδών».

Το ΔΕΕ, στην αρχή επεσήμανε ότι η αποκτώμενη πείρα των αιτούντων στο πλαίσιο της εργασίας τους, δεν είναι δυνατό να συνιστά «επαγγελματική πείρα» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο ε', της Οδηγίας 89/48, καθόσον ο όρος αυτός αφορά την άσκηση των νομοθετικά κατοχυρωμένων δραστηριοτήτων, η πρόσβαση στις οποίες ή η άσκηση αυτών εξαρτάται κατά κανόνα, από την κατοχή διπλώματος, ενώ επιπλέον η άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών, ακόμη και μετά τη λήψη του απαραίτητου διπλώματος, δε μπορεί να εκληφθεί ως «επαγγελματική πείρα» κατά το γράμμα της Οδηγίας, χωρίς την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Παρόλο αυτά πριν την επιβολή μέτρων αναπλήρωσης για την κάλυψη των διαφορών μεταξύ της εκπαίδευσης που παρέχεται στο κράτος μέλος προέλευσης και της εκπαίδευσης που παρέχεται στο κράτος μέλος υποδοχής του ενδιαφερομένου, οι αρμόδιες εθνικές αρχές έχουν την υποχρέωση να συνεκτιμούν κάθε είδους πείρα κατά την άσκηση συγγενών δραστηριοτήτων που θα ήτο δυνατό να αναπληρώσουν το κενό ή την έλλειψη των γνώσεων εφόσον είναι ικανές να αυξήσουν τις γνώσεις του αιτούντος.⁶⁹

Προκύπτει με σαφήνεια υποχρέωση του αρμόδιου οργάνου της αναγνώρισης, της λήψης υπόψη κάθε μορφής απόδειξης γνώσης και εμπειρίας που θα μπορούσε να βελτιώσει τη θέση του αιτούντος και να καταστήσει ευκολότερη, ταχύτερη και αποτελεσματικότερη την μετακίνηση και επαγγελματική του αποκατάσταση σε ένα άλλο κράτος μέλος συγκλίνοντας στην πραγμάτωση ενός από των βασικότερων

⁶⁹ ΔΕΕ, C-422/09, C-425/09 και C-426/09 - Βανδώρου, Γιανκούλης, Ασκοξυλάκης, 2.12.2010, ECLI:EU:C:2010:732, σκ. 65-67

στόχων της Ένωσης. Εμπόδια σαν αυτά που θέτει η ΣΑΕΙΤΤΕ, θεωρούνταν ικανά προς αποθάρρυνση ενός επαγγελματία της μετακίνησης του σε άλλο κράτος μέλος και της αναζήτησης εργασίας σε αυτό.

4.5 Απόφαση Α179/2023 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας

Αναφορικά με την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοδυναμίας των τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, που χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές κρατών-μελών και περιλαμβάνουν πιστοποίηση κατ' ελάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης:

Με το π.δ. 38/1010 [όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 4093/2012 και 4111/2013] γίνεται ρύθμιση των προϋποθέσεων και της διαδικασίας αναγνώρισης της «επαγγελματικής ισοδυναμίας» τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, η χορήγηση των οποίων προέρχεται από τις αρμόδιες αρχές κρατών-μελών και πιστοποιείται κατ' ελάχιστον τριετή διάρκεια σπουδών και φοίτησης. Η αναγνώριση της «επαγγελματικής ισοδυναμίας» των τίτλων είναι δυνατή ακόμη και όταν δεν υφίσταται πλήρωση των προϋποθέσεων της εφαρμογής της οδηγίας 2005/36/EK.

Με την αναγνώριση της «επαγγελματικής ισοδυναμίας» από το ΣΑΕΠ δεν σημαίνει και αναγνώριση της ακαδημαϊκής αξίας του τίτλου, απλά μόνο η δυνατότητα στον κάτοχο του τίτλου να μπορεί να έχει πρόσβαση στην Ελλάδα για την άσκηση συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις με τους οποίους ασκείται αυτή η δραστηριότητα από τους κάτοχους συγκρίσιμων τίτλων που έχουν χορηγηθεί από ημεδαπό εκπαιδευτικό σύστημα. Η διαδικασία της συγκριτικής εξέτασης δίνει στο ΣΑΕΠ τη δυνατότητα να βεβαιώνεται, χρησιμοποιώντας αντικειμενικά κριτήρια, ότι το αλλοδαπό δίπλωμα πιστοποιεί, αναφορικά με τον κάτοχό του, τουλάχιστον ισοδύναμες γνώσεις και προσόντα με αυτά που πιστοποιούνται με το εθνικό δίπλωμα. Εφόσον προκύπτει από τη σύγκριση μόνο μερική αντιστοιχία, το ΣΑΕΠ έχει την δυνατότητα να ζητήσει από τον ενδιαφερόμενο να αποδείξει ότι τα προσόντα και οι γνώσεις που δεν διαθέτει αποκτήθηκαν με άλλο τρόπο και αν δεν είναι δυνατό αυτό να τον υποβάλει τότε σε γραπτή δοκιμασία. Σε περίπτωση όμως που προσκομιστεί τίτλος τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή σύμφωνα με την νομοθεσία του κράτους μέλους προέλευσης και πιστοποιεί, ότι το πτυχίο του πρώτου κύκλου σπουδών, είναι τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, το ΣΑΕΠ δεν έχει την

δυνατότητα να μην τον λαμβάνει υπόψη αυτούς τους τίτλους σπουδών λόγω ακαδημαϊκών και μόνο διαφορών που αφορούν, την οργάνωση ή το περιεχόμενο της αντίστοιχης εκπαίδευσης, μεταξύ κράτους προέλευσης και κράτους υποδοχής, ούτε έχει την δυνατότητα να αρνηθεί την αναγνώριση τέτοιου τίτλου με την επίκληση του γεγονότος ότι για την χορήγησή του από την αρμόδια αρχή του κράτους-μέλους προέλευσης λήφθηκαν υπόψη σπουδές πραγματοποιηθείσες, εν όλω ή εν μέρει, στην Ελλάδα οι οποίες όμως δεν αναγνωρίζονται, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, σαν σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως παράδειγμα είναι αυτές που παρέχονται από εργαστήρια ελευθέρων σπουδών.

Η πρόσφατη Απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας⁷⁰ (Α179/2023), της 3^{ης} Φεβρουαρίου 2023 αλλάζει το τοπίο για την επαγγελματική αναγνώριση τίτλων σπουδών από ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και τα ελληνικά κολέγια που λειτουργούν στη χώρα μας ως παράρτημα ευρωπαϊκών ΑΕΙ. Η απόφαση ορίζει ότι «οι αρμόδιες αρχές κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χορήγηση αδείας άσκησης επαγγέλματος πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων, καθώς και τη σχετική πείρα του ενδιαφερομένου», κατά τη διαδικασία αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοδυναμίας πτυχίου για την απονομή του οποίου προσμετρήθηκαν προηγούμενες σπουδές, ανεξαρτήτως του επιπέδου αυτών.

Ουσιαστικά, η απόφαση επιτρέπει για την επαγγελματική αναγνώριση πτυχίων κολεγίων/παραρτημάτων ευρωπαϊκών ΑΕΙ να συνυπολογίζονται προηγούμενες σπουδές σε εκπαιδευτικούς φορείς ανεξάρτητα από τη διαβάθμισή τους (π.χ. ΑΕΙ αλλά και ελληνικά και ευρωπαϊκά ΙΕΚ κ.ά.), καθώς και η εργασιακή εμπειρία. Βεβαίως, ο αρμόδιος φορέας του υπουργείου Παιδείας εάν το κρίνει μπορεί να θέσει όρους, π.χ. εξέταση σε μαθήματα ή πρακτική άσκηση, για την αναγνώριση του πτυχίου, αλλά όχι να απορρίψει την αίτηση επειδή ένα μέρος των σπουδών δεν έχει γίνει στο ίδιο ΑΕΙ. Το υπουργείο Παιδείας ξεκαθαρίζει, καταδεικνύοντας τη σημασία της απόφασης: «Το υπουργείο Παιδείας εφαρμόζει τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Νέες αιτήσεις θα εξεταστούν βάσει του προεδρικού διατάγματος 38/2010 και των πρόσφατων εξελίξεων στη νομολογία του ΣτΕ». Ειδικότερα, το ιστορικό της υπόθεσης είναι το εξής: Έλληνας πραγματοποίησε σπουδές λογιστικής σε εργαστήριο ελευθέρων σπουδών πριν από το 2008, οπότε και άρχισε να ισχύει ο νόμος 3696/2008 για τα

⁷⁰ Απόφαση ΣΤΕ <http://www.adjustice.gr/>

κολέγια. Στη συνέχεια ο ίδιος ενεγράφη απευθείας στο δεύτερο έτος σπουδών του τριετούς προγράμματος ελληνικού κολεγίου, το οποίο λειτουργούσε ως παράρτημα βρετανικού πανεπιστημίου. Για να εισαχθεί κατευθείαν στο δεύτερο έτος (και όχι στο πρώτο) ελήφθησαν υπόψη οι προαναφερθείσες σπουδές του πολίτη στο εργαστήριο ελευθέρων σπουδών, οι οποίες θεωρήθηκαν από το βρετανικό ΑΕΙ ως ισοδύναμες με το πρώτο έτος σπουδών του σχετικού προγράμματος του εν λόγω βρετανικού πανεπιστημίου, σύμφωνα με τους κανονισμούς του. Όταν ο απόφοιτος ζήτησε από την αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας (το ΣΑΕΠ, πλέον ΑΤΕΕΝ) την επαγγελματική αναγνώριση του πτυχίου του, εκείνη απάντησε αρνητικά κρίνοντας ότι έπρεπε να είχε παρακολουθήσει στο κολέγιο, όπου φοιτούσε, το σύνολο των μαθημάτων του προγράμματος σπουδών του βρετανικού πανεπιστημίου που οδήγησε στην απονομή του πτυχίου του.

4.6 Νομολογία Διοικητικών Δικαστηρίων για διορισμό σε θέση δημοσίου τομέα μέσω Α.Σ.Ε.Π.

Στην Απόφαση Διοικητικού Εφετείου Αθηνών υπ' αρ. Α1648/2021⁷¹ αιτούσα, υποψήφια για τη διαδικασία κατάταξης με σειρά προτεραιότητας προς πλήρωση των κενών θέσεων Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι Θέσεις κλάδου ΠΕ23 Ψυχολόγων, με βάση την 2ΕΑ/2019 προκήρυξη (ΦΕΚ 14/25.4.2019, τ. Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.), ζητά την ακύρωση του τελικού αξιολογικού πίνακα κατάταξης, που κυρώθηκε με την 1456/16.12.2019 απόφαση του Β' Τμήματος του Α.Σ.Ε.Π. (ΦΕΚ 2380/19.12.2019, τ. Γ'), κατά το μέρος που η ίδια δεν περιλήφθηκε σ' αυτόν.

Σύμφωνα με την 64055/Δ3/2017 (Β' 1326) Υπουργική Απόφαση ορίστηκε τυπικό προσόν διορισμού για τον κλάδο ΠΕ 23 Ψυχολόγων «Πτυχίο ή δίπλωμα Ψυχολογίας ή Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Α.Ε.Ι. (για απόφοιτους πριν το 1993) με μεταπτυχιακό στην Ψυχολογία και β) άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή βεβαίωση ότι πληροί όλες τις νόμιμες προϋποθέσεις για την άσκηση του επαγγέλματος του Ψυχολόγου». Εκτός των άλλων απαραίτητων δικαιολογητικών που προσκόμισε η υποψήφια, κατέθεσε πράξη αναγνώρισης από το ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. του εν λόγω

⁷¹ Α.Σ.Ε.Π. Γενική Διεύθυνση Επιλογής Προσωπικού, Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών, Τμήμα Δικαστικών Υποθέσεων και Νομικής Τεκμηρίωσης

μεταπτυχιακού της τίτλου ως ισότιμο προς τα απονεμόμενα από τα ελληνικά ΑΕΙ, του Πανεπιστημίου SHEFFIELD της Μεγάλης Βρετανίας στην Εκπαιδευτική Ψυχολογία, και την πράξη αναγνώρισης από το ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. του εν λόγω μεταπτυχιακού τίτλου ως ισότιμο προς τα απονεμόμενα από τα ελληνικά ΑΕΙ, την από επιστολή της Βρετανικής Εταιρίας Ψυχολογίας, με την οποία ενημερώνεται η αιτούσα για την εκλογή της ως πτυχιούχου/απόφοιτου μέλους της Εταιρίας, το από 5.12.2005 πιστοποιητικό της Βρετανικής Εταιρίας Ψυχολογίας, με το οποίο πιστοποιείται ότι στην αιτούσα έχει απονεμηθεί ο τίτλος του διπλωματούχου ψυχολόγου και ότι έχει συμφωνήσει να τηρεί τον κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματος, την από 13.5.2008 απόφαση του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε) περί αναγνώρισης του δικαιώματος της αιτούσας να ασκεί το επάγγελμα του ψυχολόγου στην Ελλάδα και να φέρει τον αντίστοιχο επαγγελματικό τίτλο, συνοδεύοντας αυτόν με τον ακαδημαϊκό τίτλο που απέκτησε, σύμφωνα με τους όρους του π.δ.165/2000 και γ) την άδεια άσκησης επαγγέλματος στην Ελλάδα, η οποία χορηγήθηκε στην αιτούσα από το Νομάρχη Λάρισας κατόπιν της προαναφερόμενης απόφασης του Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε. Η αιτούσα κατετάγη στον πίνακα απορριπτέων με αιτιολογία "μη κατάθεση δικαιολογητικών". Με ένστασή της κατά του πίνακα αυτού ισχυρίστηκε ότι, η πιο πάνω απόφαση του Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε περί αναγνώρισης του δικαιώματός της να ασκεί το επάγγελμα του ψυχολόγου, με βάση τις διατάξεις του π.δ. 165/2000, την καθιστά κάτοχο του απαιτούμενου από την προκήρυξη βασικού τίτλου για την ένταξή της στον κλάδο ΠΕ23 Ψυχολόγων. Η ένσταση απορρίφθηκε με την 1409/10.12.2019 απόφαση του Ε' Τμήματος του Α.Σ.Ε.Π., με την αιτιολογία ότι η αιτούσα δεν κατέχει το απαραίτητο από την προκήρυξη τυπικό προσόν ένταξης στον κλάδο ΠΕ23 Ψυχολόγων. Κατόπιν αυτών, η αιτούσα δεν περιλήφθηκε στον τελικό αξιολογικό πίνακα κατάταξης, που κυρώθηκε με την 1456/16.12.2019 απόφαση του Β' Τμήματος του Α.Σ.Ε.Π. και δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 2380/19.12.2019, τ. Γ', 10.

Επειδή, κατ' επίκληση των άρθρων 49, 57 παρ. 1 και 66 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (βλ. ήδη άρθρα 40, 47 παρ. 1 και 55 του ενοποιημένου κειμένου της Συνθήκης), με τις οποίες κατοχυρώνονται, ως θεμελιώδεις ελευθερίες, η ελευθερία κυκλοφορίας των εργαζομένων και το δικαίωμα εγκατάστασης, που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ανάληψη και την άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων, εκδόθηκε η οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου «σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που

πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών⁷²». Με την οδηγία αυτή, η οποία τροποποιήθηκε μεταγενέστερα με την οδηγία 2001/19/EK «σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁷³ θεσπίστηκε, με σκοπό τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και των υπηρεσιών, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των θεμελιωδών στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,⁷⁴ ένα γενικής εφαρμογής σύστημα αναγνώρισης διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο είχε, τα εξής βασικά χαρακτηριστικά: α) αφορούσε διπλώματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία χορηγήθηκαν σε κοινοτικούς υπηκόους από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, πιστοποιούσαν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών (3) ετών και επέτρεπαν στους κατόχους τους την πρόσβαση σε νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα και την άσκησή του στο ανωτέρω κράτος μέλος (κράτος προέλευσης ή καταγωγής) και β) απέβλεπε στην κτήση, από τους ανωτέρω κοινοτικούς υπηκόους, του δικαιώματος να ασκούν, ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί, το αντίστοιχο, νομοθετικώς κατοχυρωμένο, επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος (κράτος μέλος υποδοχής) διάφορο εκείνου στο οποίο απέκτησαν το δίπλωμά τους.

Με σκοπό την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας προς το σύστημα αυτό εκδόθηκε το π.δ.165/2000 (Α' 149), που τροποποιήθηκε με τα π.δ., 373/2001 (Α' 25) και 85/2002 (Α' 334), το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του εφαρμόζονται επί Ελλήνων υπηκόων και υπηκόων των λοιπών κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, κατόχων διπλώματος κτηθέντος σε άλλο πλην της Ελλάδος, κράτος μέλος, οι οποίοι επιδιώκουν να ασκήσουν στην Ελλάδα, ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί, επάγγελμα νομοθετικώς ρυθμιζόμενο στην Ελλάδα (άρθρα 2 και 3), συνέστησε δε στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συλλογικό όργανο με την ονομασία «Συμβούλιο Αναγνώρισεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης» (Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε.), το οποίο «έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα της αναγνώρισης του δικαιώματος ασκήσεως στην Ελλάδα ορισμένου επαγγέλματος» από πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω διατάγματος.

⁷² ΕΕ L 19

⁷³ ΕΕ L206

⁷⁴ Άρθρο 3 εδ. γ' της Συνθήκης

Κατά την κρίση του για την αναγνώριση αυτής της "επαγγελματικής ισοτιμίας", το Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε., προβαίνει σε συγκριτική εξέταση των ικανοτήτων που πιστοποιούνται με τους χορηγούμενους από τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών-μελών ως άνω τίτλους και των γνώσεων και προσόντων που απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία. Η διαδικασία αυτή συγκριτικής εξέτασης παρέχει στο Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε. τη δυνατότητα να βεβαιώνει, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, ότι με το αλλοδαπό δίπλωμα πιστοποιούνται, όσον αφορά τον κάτοχό του, γνώσεις και προσόντα, αν όχι όμοια, τουλάχιστον ισοδύναμα προς τα πιστοποιούμενα με το εθνικό δίπλωμα. Η αναγνώριση της "επαγγελματικής ισοτιμίας", δηλαδή, η αναγνώριση από την αρμόδια ελληνική αρχή (Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε.), ότι ο χορηγηθείς κατά τα ανωτέρω από άλλο κράτος μέλος τίτλος είναι ισότιμος, ως προς την καταρχήν ικανότητα άσκησης από τον κάτοχό του, συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας, με τίτλους του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, παρέχοντες την αντίστοιχη ικανότητα, δεν αποτελεί και αναγνώριση της ακαδημαϊκής αξίας του τίτλου, αλλά απλώς παρέχει στον κάτοχο του τίτλου που έχει αναγνωρισθεί από το Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε. τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα πρόσβαση και να ασκήσει συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις υπό τους οποίους δύνανται να ασκήσουν την δραστηριότητα αυτή οι Έλληνες υπήκοοι κάτοχοι "συγκρίσιμων" τίτλων του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος (πρβλ. ΣΤΕ 998/2021). Εξάλλου, η υποχρέωση του κράτους-μέλους υποδοχής, να λαμβάνει υπόψη τους τίτλους τους οποίους έχει αποκτήσει ο ενδιαφερόμενος σε άλλο κράτος μέλος [κράτος προέλευσης], όταν εξετάζει αν θα επιτρέψει σε αυτόν, ακόμη και όταν πρόκειται για πολίτη του ίδιου του κράτους-μέλους υποδοχής, την άσκηση επαγγέλματος για την οποία, κατά τη νομοθεσία του κράτους υποδοχής, απαιτούνται προσόντα πιστοποιούμενα με την κατοχή ορισμένου τίτλου, δεν οφείλεται στην εγγενή ακαδημαϊκή αξία της εκπαίδευσης που πιστοποιούν οι εν λόγω τίτλοι, αλλά στηρίζεται στο πιο πάνω τίτλο πιστοποιούν, κατ' αρχήν, προσόντα που θα επέτρεπαν, στο κράτος προέλευσης, την πρόσβαση στο οικείο επάγγελμα⁷⁵.

Ενόψει αυτών, ο λόγος ακύρωσης με τον οποίο η αιτούσα προβάλλει ότι μη νόμιμα, κατά παράβαση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και της αρχής της ισότητας, αποκλείστηκε με την πιο πάνω 2ΕΑ/2019 προκήρυξη η κατηγορία των υποψηφίων 'που ασκούν το επάγγελμα του Ψυχολόγου βάσει των τίτλων του π.δ. 165/200', όπως

⁷⁵ ΣΤΕ 998/2021, 2576/2019, 778/2007

η ίδια, η οποία απέκτησε τον τίτλο του ψυχολόγου από τη Βρετανική Εταιρία Ψυχολογίας μετά από τριετείς και πλέον σπουδές σε πανεπιστημιακά ιδρύματα της ευρωπαϊκής ένωσης η ακαδημαϊκή αντιστοιχία και ισοτιμία του οποίου αναγνωρίστηκε από το Σ.Α.Ε.Ι.Τ.Τ.Ε., είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, εφόσον, όπως προεκτέθηκε, η ανωτέρω διαδικασία στα πλαίσια του π.δ.165/2000 περιορίζεται στην αναγνώριση της "επαγγελματικής ισοτιμίας" των τίτλων, όχι δε και της ακαδημαϊκής αξίας τους και δεν προβαίνει σε καμία εναρμόνιση των σπουδών που παρέχουν πρόσβαση στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, ενώ, δεν παραβιάζεται ούτε η αρχή της ισότητας, εφόσον δεν εξομοιώνονται πλήρως οι χορηγούμενοι από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής τίτλοι, με τους ανωτέρω τίτλους οι οποίοι χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών-μελών.⁷⁶ Εξάλλου, ο κανονιστικός νομοθέτης μπορεί, εκτιμώντας το αντικείμενο εργασίας ορισμένων μονάδων του δημόσιου τομέα και τις ανάγκες σε εξειδικευμένο προσωπικό, να περιορίζει με την προκήρυξη τους αποδεκτούς για τη συγκεκριμένη θέση τίτλους σπουδών που αναφέρονται στο εν λόγω Π.Δ.50/2001 (πρβλ. ΣΤΕ 2029/2003) ο καθορισμός δε, συγκεκριμένων τίτλων ως τυπικού προσόντος διορισμού συνιστά επιλογή του νομοθέτη και εκφεύγει των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου.⁷⁷

Κατόπιν αυτών, με νόμιμη και επαρκή αιτιολογία απορρίφθηκε η υποψηφιότητα της αιτούσας για κατάταξη σε θέσεις Κλάδου ΠΕ23 Ψυχολόγων, αφού αυτή δεν διαθέτει αποδεκτό τίτλο σπουδών για διορισμό στις θέσεις του συγκεκριμένου κλάδου, δεδομένου ότι δεν είναι κάτοχος πτυχίου σπουδών Ψυχολογίας, αλλά αναγνωρισμένου από το ΔΙ.Κ Α.Τ.Σ Α μεταπτυχιακού τίτλου στην Ψυχολογία, όσα δε αντίθετα υποστηρίζονται με την αίτηση ακύρωσης είναι απορριπτέα ως αβάσιμα.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Συνοπτική αποτίμηση της ισχύουσας ρύθμισης

Με το π.δ. 38/2010 έγινε, έστω και με καθυστέρηση η μεταφορά της Οδηγίας 2005/36, και με το π.δ. 51/2017 της Οδηγίας 2013/55 στην ελληνική έννομη τάξη. Αρμόδια αρχή της έκδοσης αποφάσεων αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων

⁷⁶ πρβλ.ΣτΕ 998/2021

⁷⁷ ΣΤΕ 1252/2003, Ολ. 1866/2020, 1570/2016

ορίστηκε το Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΑΕΙΤΤΕ ή ΣΑΕΠ), ενώ στην συνέχεια με το νόμο 4610/2019, η αρχή αυτή αντικαταστάθηκε από το Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν.) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Το Α.Τ.Ε.Ε.Ν κατέστη αρμόδιο για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων και επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων. Στην περίπτωση έκδοσης αρνητικής απόφασης στην διαδικασία αναγνώρισης⁷⁸ ή απόφασης που επιβάλλει υπερβολικά ή αδικαιολόγητα αντισταθμιστικά μέτρα (πρακτική άσκηση προσαρμογής ή δοκιμασίας επάρκειας), δίνεται η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο άσκησης ενδικοφανούς διοικητικής προσφυγής κατά της απόφασης και υποβολής αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.⁷⁹ Μετά την έκδοση θετικής απόφασης του Α.Τ.Ε.Ε.Ν., ο ενδιαφερόμενος έχει τη δυνατότητα να εγγραφεί στην αρμόδια αρχή ή επαγγελματική οργάνωση και να ασκήσει το επάγγελμα. Ο εν λόγω νέος νόμος και το όργανο που ορίστηκε ως αρμόδιο για την αναγνώριση, ανταποκρινόμενα στις σύγχρονες προκλήσεις καλούνται να εξαλείψουν τις όποιες αστοχίες του παρελθόντος και να άρουν τις πολύ μεγάλες καθυστερήσεις που παρατηρούνταν στη λήψη αποφάσεων αναγνώρισης και οι οποίες είχαν καθοριστικό ρόλο στην μετέπειτα επαγγελματική πορεία και σταδιοδρομία των ενδιαφερομένων στο κράτος που επιθυμούσαν να εργαστούν. Σύμφωνα με Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη⁸⁰ από το χρονικό διάστημα της υποβολής της αίτησης έως και την έκδοση της απόφασης αναγνώρισης, ανέρχεται κατά μέσον όρο στους οκτώ μήνες. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε ενημέρωση ότι τον Ιούνιο του 2019 θα εξετάζονταν αιτήσεις που εκκρεμούσαν από το 2017⁸¹. Αποτέλεσμα αυτών των καθυστερήσεων ήταν οι ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις που προκαλούσαν στους ενδιαφερόμενους, αναβάλλοντας συνέχεια την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας, είτε ως απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα είτε συμμετέχοντας σε διαγωνισμούς πρόσληψης στον δημόσιο τομέα.

⁷⁸ Άρθρο 54§6 του π.δ. 38/2010

⁷⁵ Άρθρο 57§ 7, 8 του π.δ. 38/2010

⁸⁰ Συνήγορος του Πολίτη, Αναγνώριση Αλλοδαπών Τίτλων Σπουδών και Επαγγελματικά Δικαιώματα, Το θεσμικό πλαίσιο και οι δυσχέρειες πρόσβασης στην αγορά εργασίας, Ειδική Έκθεση, Αθήνα 2019, <https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/ee-anagn-allod-titl-sp-epag-dikaim.pdf>.

⁸¹ Απόστολος Λακάσας, «Γολγοθάς η αναγνώριση πτυχίων», εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 12.10.2019.

5.2 Γενική Επισκόπηση

Οι θεμελιώδεις ελευθερίες κυκλοφορίας προσώπων, εμπορευμάτων και κεφαλαίων αποτελούν τον σκληρό πυρήνα του οικονομικού συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων στην Ε.Ε. και αποτέλεσε αντικείμενο νομοθετικής ρύθμισης και πολιτικής ανάλυσης από πολλούς ευρωπαϊκούς και εθνικούς φορείς τις τελευταίες δεκαετίες. Στόχος της Ένωσης ήδη από τις απαρχές της ήταν οι διασπασμένες εθνικές αγορές να μπορέσουν να συγχωνευθούν σε ένα ενιαίο οικονομικό πλαίσιο, όπου οι συντελεστές παραγωγής θα κυκλοφορούν χωρίς εμπόδια ή τουλάχιστον με τα λιγότερο δυνατά. Με αυτόν τον τρόπο, οι παράγοντες της αγοράς, απαλλαγμένες από εμπόδια νομοθετικής, λειτουργικής και τεχνικής φύσεως, θα συμπεριφέρονται κατά τρόπο που θα προωθεί την άριστη κατανομή των πόρων, ενισχύοντας έτσι, την οικονομική ευημερία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εντούτοις, το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης των ευρωπαίων πολιτών καθίσταται αδύναμο και άνευ πρακτικής εφαρμογής, εάν δεν μπορεί να αξιοποιηθεί πλήρως και σε άλλα κράτη μέλη.⁸² Ανεξαρτήτως από όλη αυτή τη δράση, ή ενδεχομένως και λόγω αυτής, μια μεγάλη αβεβαιότητα φαίνεται να περιβάλλει αυτόν τον τομέα πολιτικής, η οποία αντικατοπτρίζεται και στο πολυάριθμο νομοθετικό πλαίσιο που καθιστά δυσκολότερη την απολύτως διαφανή αποσαφήνισή του. Η σύγχυση αυτή οφείλεται αφενός στην ίδια την πολυπλοκότητα της φύσης του αντικειμένου και της σχετικής νομοθεσίας αλλά και στην αδυναμία συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων σε συντονιστικό επίπεδο. Ένας εκ των περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία, είναι η κατοχή των απαραίτητων προσόντων και οι όροι πρόσβασης σε ένα επάγγελμα. Γι' αυτόν τον λόγο, οι όροι αυτοί, δε μπορούν πλέον να ρυθμίζονται μονομερώς. Οι νομοθετικές προσπάθειες που επιχειρήθηκαν και οι ταχείες εξελίξεις στο ζήτημα αντανakλούν επακριβώς την προσπάθεια της Ένωσης για τη διασφάλιση των θεμελιωδών αυτών αρχών που αποτελούν σκοπό από την ίδρυσή της.

Σαφώς και κάθε προσπάθεια που καταβλήθηκε προς αυτήν την κατεύθυνση δε στέφθηκε πάντα και με επιτυχία. Παρόλο που η Οδηγία 2013/55/Ε.Ε αντικατοπτρίζει

⁸² Torres R, 'The European Recognition of Professional Qualifications – A Legal Framework for The European Citizenship' (2016) 2 UNIO – EU Law Journal.

ένα εκσυγχρονισμένο σύστημα αναγνώρισης των διπλωματικών προσόντων, υπάρχουν πολλές ρυθμίσεις ακόμα που πρέπει να γίνουν. Ο διάλογος μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επαγγελματικών οργανώσεων, ακόμη και εργοδοτών θα συνέβαλλε καθοριστικά προς την κατεύθυνση αυτή. Όλα αυτά τα συμβαλλόμενα μέρη, θα πρέπει να ορίσουν από κοινού τους τίτλους σπουδών, τα πιστοποιητικά, τις δεξιότητες και τα προσόντα που συνολικά γίνονται απαιτητά, ώστε να επιτευχθεί μια ομοιόμορφη εφαρμογή στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να μπορούν να εκφράζουν τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων σε σύνολα και δομές που θα αντιστοιχούν σε εκείνες που χρησιμοποιούνται και απαιτούνται από τις επαγγελματικές οργανώσεις, καθώς και από τον εκσυγχρονιζόμενο δημόσιο τομέα.

Εκτός από τα παραπάνω, βασικός στόχος παραμένει η απόλυτη τήρηση της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σύγκρισης, καθώς και η αξιολόγηση όλων των τυπικών προσόντων, ώστε να αποφεύγεται η επιβολή υπέρμετρων αντισταθμιστικών μέτρων, στις περιπτώσεις που είναι εφικτό. Είναι πολύ σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη εκτός από τους τίτλους και όλες οι υπόλοιπες δεξιότητες που έχουν αποκτηθεί, καθώς μόνο έτσι, θα μπορούσε να διασφαλιστεί η δίκαιη αναγνώριση των συνολικών δυνατοτήτων των επαγγελματιών.

Το 2010, η Επιτροπή πρότεινε την «Ευρώπη 2020»⁸³ η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως η αναπτυξιακή στρατηγική της Ένωσης για μία έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία. Στόχος αυτών των προτεραιοτήτων ήταν να βοηθήσουν τα κράτη μέλη και την Ε.Ε. στην αύξηση της παραγωγικότητάς τους, καθώς και στη δημιουργία υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής. Επομένως η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου και διαφανούς συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων θα συντείνει προς αυτή την κατεύθυνση. Η παγκοσμιοποίηση όπως έχει ενσωματωθεί τόσο στην αγορά εργασίας όσο και στην εκπαίδευση καθιστά ζωτικής σημασίας την αξιοποίηση των πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού στο διεθνές περιβάλλον. Τα κράτη μέλη μέσω του πρωτογενούς, αλλά και του παράγωγου δικαίου της Ένωσης, αντιμετώπισαν την πρόκληση της εγκατάλειψης των πολιτικών εθνικού προστατευτισμού τις οποίες εφάρμοζαν, προκειμένου να καταργήσουν τα

⁸³ «E U R O P E 2 0 2 0», A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth.
<https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>, COM(2010) 2020, 3.3.2010.

εθνικά οικονομικά τους σύνορα.

Παρόλο που η ενσωμάτωση οδηγίας στο εσωτερικό/εθνικό δίκαιο δεν απαιτεί απαραίτητως νομοθετικές ενέργειες ταυτόχρονα σε κάθε κράτος μέλος, είναι ωστόσο απαραίτητο, πράγματι να εξασφαλίζει την καθολική εφαρμογή της οδηγίας από την εθνική διοίκηση. Το νομικό πλαίσιο που διαμορφώνεται βάσει του δικαίου αυτού οφείλει να είναι αρκετά ακριβές και σαφές και οι δικαιούχοι να έχουν τη δυνατότητα γνώσης του πλήρους περιεχομένου των δικαιωμάτων τους ώστε να μπορούν, να τα προβάλλουν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων αν παραστεί λόγος. Η προϋπόθεση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία εφόσον η εν λόγω οδηγία αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους υπηκόους άλλων κρατών μελών. Οι επιταγές του Συντάγματος καθορίζουν την άσκηση δημόσιας εξουσίας, στο ελληνικό έδαφος, σε ιεραρχικά ανώτερο επίπεδο. Μόνο στην περίπτωση συμφωνίας της Ελλάδος για μεταβίβαση αρμοδιοτήτων σε όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγνωρίζεται από το ΔΕΚ το ευρωπαϊκό δίκαιο ως υπέρτερο κριτήριο νομιμότητας της δράσης των ελληνικών κρατικών φορέων και αρμόδιων οργάνων.

Αναφορικά στο ζήτημα της ανώτατης εκπαίδευσης, το Σύνταγμα απαγορεύει εξ' ολοκλήρου την παροχή τους στο ελληνικό έδαφος από ιδιώτες (άρθρο 16Σ), εξαιρεί τη σχετική αυτή δραστηριότητα από το πεδίο της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας και συνεπώς στο γενικότερο πλαίσιο, επιβάλλει και τη μη αναγνώριση των τίτλων που την πιστοποιούν.

Κατά το μέτρο που το δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο ρυθμίζει την αναγνώριση αλλοδαπών ακαδημαϊκών τίτλων και σύμφωνα με την ερμηνεία που δίνουν το ΔΕΚ και το ΣτΕ στις σχετικές οδηγίες, συστηματικά ερμηνευόμενες με το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο, οι ελληνικές αρχές υποχρεούνται να αναγνωρίζουν τα επαγγελματικά προσόντα που βεβαιώνονται από τίτλους που πιστοποιούν την παροχή ανώτατης εκπαίδευσης στο ελληνικό έδαφος.

Το συμπέρασμα αυτό συγκρούεται έτσι με τη λύση που επιβάλλει το ελληνικό Σύνταγμα στο ίδιο ζήτημα. Η ερμηνευτική επικράτηση (της αναγνώρισης), της εκδοχής που ορίζει το δίκαιο της Ένωσης ακόμη και εάν γίνει δεκτή ως γενική αρχή (δηλαδή η υπεροχή του τελευταίου έναντι των εθνικών Συνταγμάτων), ωστόσο υπόκειται στον έλεγχο λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές οδηγίες που αφορούν στην κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ε.Ε. και κρατών μελών στο χώρο της εκπαίδευσης. Η ερμηνεία που προκρίνει το ΔΕΚ και τελευταίως το ΣτΕ, σχετίζεται μόνο με την περίπτωση αναγνώρισης του πιστοποιητικού της παροχής των εκπαιδευτικών

υπηρεσιών, χωρίς να προδικάζει το ζήτημα της οργάνωσης και της παροχής των εκπαιδευτικών υπηρεσιών καθ'αυτών. Επομένως, εάν δεν μεσολαβεί πτυχίο προς αναγνώριση, δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι σχετικές οδηγίες και το ζήτημα μεταφέρεται στην οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, που συνεχίζει να αποτελεί εθνική αρμοδιότητα σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην ελληνική περίπτωση το ισχύον Σύνταγμα εξάντλησε αυτή την αρμοδιότητα και απαγόρευσε την παροχή υπηρεσιών με χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ανώτατης εκπαίδευσης. Επιφυλάχθηκε με αυτόν τον τρόπο η συγκεκριμένη οικονομική και εκπαιδευτική δραστηριότητα στο Κράτος εξαιρώντας την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η συνταγματική απαγόρευση του άρθρου 16 Σ επεκτείνεται όχι μόνο στην αναγνώριση του τίτλου ανώτατων σπουδών στην Ελλάδα, αλλά σύμφωνα με την τεολογική και ιστορική ερμηνεία του άρθρου του Συντάγματος, συνάγεται ότι η απαγόρευση ως αντισυνταγματική της πιστοποίησης των σπουδών από ιδιωτικούς φορείς ανώτατης εκπαίδευσης δεν αφορά μόνο την πιστοποίηση αλλά και την ίδια την ίδρυσή του .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1) Αθανάσιος Γ. Ράϊκος, Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη Δικαιώματα Μέρος ΙΙΙ, Νομική Βιβλιοθήκη, 4^η έκδοση, 2011
- 2) Β. Χριστιανός, Συνθήκη ΕΕ και ΣΛΕΕ, Κατ' άρθρο Ερμηνεία, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012
- 3) Δ. Παπαγιάννης, «Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο», δεύτερη έκδοση, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1999
- 4) Ε. Μουαμελετζή, Η Επίδραση του Κοινοτικού Δικαίου στην Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση στην Ελλάδα - Ελεύθερη Κυκλοφορία Εκπαιδευτικών και Σπουδαστών, Αναγνώριση Διπλωμάτων, Ιδιωτικά Πανεπιστήμια, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996
- 5) Ε. Σαχπεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2011
- 6) Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Τα δικαιώματα στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε: Μ. Τσαπόγα/Δ. Χριστόπουλου (επιμ.) Τα δικαιώματα στην Ελλάδα, 1953-2003, Αθήνα 2004
- 7) Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922), Αθήνα 1975
- 8) Ν. Μούση, «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική» , εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1999
- 9) Περάκης Μ., «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από τη νομολογία», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011
- 10) Π.Δ.Δαγτόγλου, «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο ΙΙ», εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα 1998

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 1) Barnard C. and Scott J. (2002), The law of the single European Market, Oxford: Hart Publishing.

- 2) Bob Reinalda, 'The Bologna Process And Its Achievements In Europe 1999–2007' (2008) 4 Journal of Political Science Education
- 3) Claessens S., Free Movement Of Lawyers In The European Union (Wolf Legal Publishers 2008)
- 4) De Burca, Craig P., G.: The evolution of EU Law, Oxford university press, 2011
- 5) Garben SI Govaere, The Division Of Competences Between The EU And The Member States, Reflections in the Past, the Present and the Future
- 6) Gori G, Towards An EU Right To Education (Kluwer Law International 2001)
Janssens C. (2014), The principle of mutual recognition in EU Law. Oxford University Press.
- 7) G. PSACHAROPOULOS, The Social Cost of an Outdated Law: Article 16 of the Greek Constitution, Eur J Law Econ 16 (2003)
- 8) Horak H. and Bodiroga-Vukobrat N. and Dumancic K.ό.π.
- 7) M. ELIOU, Mobility or migration? : The case of Greek students abroad, HEE 13 (1988)
- 8) T. EDWARDS KAI V. D. NORDIN, Higher education and the law, Cambridge MA 1979
- 9) White R, Workers, Establishment, And Services In The European Union (Oxford university press 2004)

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ/ΜΕΛΕΤΕΣ

- 1) Απόστολος Λακάσας, «Γολγοθάς η αναγνώριση πτυχίων», εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 12.10.2019.
- 2) Ελένη Ταρará, ΔΕΚ υπόθ. C-311, απόφ. της 29.1.2009, Consiglio Nazionale degli Ingegneri, Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου 3(2010)
- 3) Κόκοτα, Β., «Ρύθμιση και προστασία της επαγγελματικής ελευθερίας στην Ελληνική και Ενωσιακή Έννομη Τάξη», ΑΠΘ Θεσσαλονίκη 2012, διαθέσιμο σε <http://ikee.lib.auth.gr/record/129285/files/GRI2012-8731.pdf>

- 4) Πριλίγκου, Ε., «Η Ελευθερία Μετακίνησης Εργαζομένων στην Εσωτερική Αγορά, Το ισχύον Νομοθετικό πλαίσιο», Επίκαιρα νομικά θέματα και αναλύσεις 02/2014
- 5) Σκουρής, Β., «Οι οικονομικές ελευθερίες και τα κοινωνικά δικαιώματα κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» σε ΕΔΕΚΑ, «Οικονομικές ελευθερίες, Κοινωνικά δικαιώματα και η απαγόρευση των διακρίσεων στο δίκαιο της Ε.Ε.», 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΔΕΚΑ, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- 6) Συνήγορος του Πολίτη, Αναγνώριση Αλλοδαπών Τίτλων Σπουδών και Επαγγελματικά Δικαιώματα, Το θεσμικό πλαίσιο και οι δυσχέρειες πρόσβασης στην αγορά εργασίας, Ειδική Έκθεση, Αθήνα 2019, <https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/ee-anagn-allod-titl-sp-epag-dikaim.pdf>.
- 7) Ταγαράς, Χ., «Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών, κεφαλαίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Β έκδοση, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 2002
- 8) Τα «τοξικά πτυχία» και το μετέωρο βήμα των ελληνικών πανεπιστημίων με τις αποφάσεις του ΔΕΚ για τα ΚΕΣ, Εφημ. ΔΔ 5/2008
- 9) Ε. MAGANARIS, The principle of supremacy of Community law in Greece – from direct challenge to non-application, ELRev 24 (1999)
- 10) ERASMUS βλ: European Commission, The History of European Cooperation in Education and Training. An Example of Europe in the Making (Office for Official Publications of the European Communities, 2006)
- 11) European Commission, *The History of European Cooperation in Education and Training. An Example of Europe in the Making* (Office for Official Publications of the European Communities, 2006)
- 12) G. GERAPETRITIS, EU Law v. the Hellenic Constitution: The Council of State Non Approach Decisions 3457/1998 and 1440/2000, RHDI 54 (2001)
- 13) Reinalda B., 'The Bologna Process and its Achievements In Europe 1999–2007' (2008) 4 Journal of Political Science Education
- 14) Torres R, 'The European Recognition of Professional Qualifications – A Legal Framework for The European Citizenship' (2016) 2 UNIO – EU Law Journal.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- 1) www.adjustice.gr
- 2) www.et.gr (Εθνικό Τυπογραφείο)
- 3) http://ec.europa.eu/community_law/index_en.htm
- 4) <http://europa.eu/rapid>
- 5) <http://www.ellinikakollegia.gr/anagnorisi/nomothesia>
- 6) https://www.minedu.gov.gr/index.php?option=com_content&view=article&layout=edit&id=26691
- 7) «E U R O P E 2 0 2 0», A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth.
<https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>, COM (2010) 2020, 3.3.2010.
- 8) eur-lex.europa.eu
- 9) Regulated Profession Database (europa.eu)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ❖ Νόμος 4957/2022 «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις»
- ❖ Ν. 4763/2020 «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών (ΕΕ L173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις.»

- ❖ Ν. 4653 /2020 «Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων και άλλες διατάξεις.»
- ❖ Ν.4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις»
- ❖ Απόφαση Συγκρότησης Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων Ιανουάριος 2015
- ❖ Υ.Α. 48066/ΙΑ – Διαδικασία εξετάσεων αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας
- ❖ Προεδρικό Διάταγμα 176/2014 - Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων άσκησης επαγγέλματος Λογοθεραπευτών
- ❖ Νόμος 4278/2014 - Αναβολή στρατεύσεως σε σπουδαστές (Άρθρο 22, σελ.5001)
- ❖ Υπ. Απόφαση 53551/ΙΑ - Όροι και διαδικασία διενέργειας αντισταθμιστικών μέτρων για το επάγγελμα του φυσικοθεραπευτή
- ❖ Νόμος 4111/2013 - Τροποποίηση του Ν.4093/2012 (άρθρο 30, σελ. 302)
- ❖ Υπ. Απόφαση 151678/2012 - Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για χορήγηση, τροποποίηση και επικαιροποίηση Άδειας Κολλεγίου
- ❖ Νόμος 4093/2012 - Μνημόνιο 3 (Υποπαρ. Θ', σελ. 5580-5590)
- ❖ Προεδρικό Διάταγμα 38/2010 - Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.
- ❖ Νόμος 4148/2013 (Άρθρο 13)
- ❖ Νόμος 4046/2012 - Μνημόνιο 2 (σελ. 805)
- ❖ Ορισμός Διεθνών Οργανισμών Πιστοποίησης
- ❖ Νόμος 4310/2014 -Ρυθμίσεις θεμάτων ΣΑΕΠ και Κολλεγίων
- ❖ Νόμος 4264/2014 -Ρύθμιση αρμοδιότητας ΣΑΕΠ (Άρθρο 49)
- ❖ Νόμος 3848/2010 - Τροποποίηση του Ν.3696/2008 (άρθρο 45, σελ.1465-1467)
- ❖ Νόμος 4076/2012 (Άρθρο 9, σελ. 4129)
- ❖ Νόμος 4027/2011 (Άρθρο 31, σελ. 6797)
- ❖ Νόμος 3943/2011 - Άρθρο 46 (Τροποποίηση του άρθρου 20 του Ν.3696/2008)
- ❖ Νόμος 3696/2008 - Ίδρυση και Λειτουργία Κολλεγίων
- ❖ ΣτΕ 3977/2003
- ❖ ΣτΕ 2866/2006

- ❖ ΣτΕ 2923/2007
- ❖ ΣτΕ 1684/2009
- ❖ ΣτΕ 1670/2010
- ❖ ΣτΕ 2771/2011 και 2770/2011
- ❖ ΣτΕ 1698/2013
- ❖ ΣτΕ 4433/2015
- ❖ ΣτΕ 3104/2017
- ❖ ΣΤΕ 998/2021
- ❖ ΣΤΕ 2576/2019
- ❖ ΣΤΕ 778/2007
- ❖ ΔΕφΑθ, 3216/2009
- ❖ ΣΤΕ 1252/2003
- ❖ Ολ. 1866/2020
- ❖ Ολ. 1570/2016

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ❖ Οδηγία 2013/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2013 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων
- ❖ Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων
- ❖ Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου - Οδηγός Χρήσης
- ❖ Οδηγία 92/51/ΕΟΚ «σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ»
- ❖ Οδηγία 99/42/ΕΚ «για τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων σχετικά με τις επαγγελματικές δραστηριότητες που καλύπτονται από τις οδηγίες ελευθέρωσης καθώς και μεταβατικών μέτρων και για τη συμπλήρωση του γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων»
- ❖ Κώδικας Εφαρμογής της Οδηγίας 36 του 2005
- ❖ Προειδοποιητική επιστολή IP-09-576

- ❖ Απόφαση ΔΕΚ 4/12/08 – Υπόθεση C-151/07
- ❖ Απόφαση ΔΕΚ 23/10/08 – Υπόθεση C-274/05
- ❖ Προειδοποιητική Επιστολή IP-08-1368
- ❖ Απόφαση ΔΕΚ 23/03/1995
- ❖ Οδηγία 89/48/ΕΟΚ «σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών»
- ❖ Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).
- ❖ ΔΕΚ υπ. 2/74 (Reyners) Συλλ1974,σ. 631
- ❖ ΔΕΚ υπ C-351/90 (Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου) Συλλ. 1992,σ. I-3945.
- ❖ ΔΕΚ υπ.107/83 (Klopp) Συλλ.1984, 2971
- ❖ ΔΕΚ υπ.71/76 (Thieffry) Συλλ.1977,765
- ❖ ΔΕΚ υπ. 222/86 (Heylens) Συλλ.1987, 4097
- ❖ ΔΕΚ υπ.11/77(Patrick) Συλλ 1977, 1199.
- ❖ ΔΕΚ υπ.C-340/89 (Βλασσοπούλου) Συλλ. 1991, I-2357
- ❖ ΔΕΚ υπ.104/91(Newman) Συλλ.1992, I-3003
- ❖ ΔΕΚ.υπ.C-55/94 (Gebhard) Συλλ 1995, I-4165
- ❖ ΔΕΚ υπ.C-164/94 (Αρανίτης) Συλλ1996, I-135.
- ❖ ΔΕΚ υπ.149/79 (Επιτροπή κατά Βελγίου) Συλλ 1980
- ❖ ΔΕΚ υπ.307/84 (Επιτροπή κατά Γαλλίας) Συλλ1986,1725.
- ❖ ΔΕΚ υπ.C-419/92 (Scholz) Συλλ 1994, I-505
- ❖ ΠΕΚ υπ.T-16/90 (Παναγιωτοπούλου) Συλλ1992, II-90
- ❖ ΔΕΚ υπ.234/97 (Bobadilla) Συλλ.1999
- ❖ ΔΕΚ υπ C-19/92 (Kraus) Συλλ 1993, I-1663
- ❖ ΔΕΚ υπ.C-424/97 (Salomone Haim κατά Kassenzahnartzliche Vereinigung) Συλλ 2000,σ.I-5123

- ❖ ΔΕΕ, C-422/09, C-425/09 και C-426/09 - Βανδώρου, Γιανκούλης, Ασκοξυλάκης, 2.12.2010, ECLI:EU:C:2010:732, σκ. 65-67
- ❖ ΔΕΚ, C-26/62 - Van Gend en Loos, 5.02.1963, ECLI:EU:C:1963:1
- ❖ ΔΕΚ, C-2/74 – Reyners, 21.06.1974, ECLI:EU:C:1974:68
- ❖ ΔΕΚ, C-9/74 – Casagrande, 03.07.1974, ECLI:EU:C:1974:74
- ❖ ΔΕΚ, C-33/74 – Van Binsbergen, 3.12.1974, ECLI:EU:C:1974:131
- ❖ ΔΕΚ, C-71/76 – Thieffry, 28.04.1977, ECLI:EU:C:1977:65
- ❖ ΔΕΚ, C-115/78 – Knoors, 7.02.1979 ECLI:EU:C:1979:31
- ❖ ΔΕΚ, C-120/78 – Cassis de Dijon, 20.02.1979, ECLI:EU:C:1979:42
- ❖ ΔΕΚ, C-293/83 – Gravier, 13.02.1985, ECLI:EU:C:1985:69
- ❖ ΔΕΚ, C-427/85 – Επιτροπή κατά Γερμανίας, 25.02.1988, ECLI:EU:C:1988:98
- ❖ ΔΕΚ, C-294/89 – Επιτροπή κατά Γαλλίας, 10.07.1991, ECLI:EU:C:1991:302
- ❖ ΔΕΚ, C-55/94 – Gebhart, 30.11.1995 ECLI:EU:C:1995:411
- ❖ ΔΕΚ, C-168/98 – Λουξεμβούργο κατά Συμβουλίου και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,
7.11.2000, ECLI:EU:C:2000:598
- ❖ ΔΕΚ, C-234/97 – Fernandez de Bobadilla, 8.07.1999, ECLI:EU:C:1999:367
- ❖ ΔΕΚ, C-238/98 – Hocsman, 14.09.2000, ECLI:EU:C:2000:440
- ❖ ΔΕΚ C-140/03 – Επιτροπή κατά Ελλάδας, 21.04.2005, ECLI:EU:C:2005:242
- ❖ ΔΕΚ, C-285/01 – Burbaud, 9.09.2003, ECLI:EU:C:2003:432
- ❖ ΔΕΚ, C-313/01 – Morgenbesser, 13.11.2003, ECLI:EU:C:2003:612
- ❖ ΔΕΚ, C-153/02 – Valentina Neri, 13.11.2003, ECLI:EU:C:2003:614
- ❖ ΔΕΕ, C-330/03 – Colegio de Ingenieros de Caminos,
19.01.2006, ECLI:EU:C:2006:45
- ❖ ΔΕΚ, C-102/02 – Beutt Beuttenmuller v. Land Baden-Wurttemberg,
29.04.2004,
ECLI:EU:C:2004:264
- ❖ ΔΕΚ, C-109/04 - Kranemann, 17.03.2005, ECLI:EU:C:2005:187
- ❖ ΔΕΚ, C-149/05 – Harold Price, 07.09.2006, ECLI:EU:C:2006:532
- ❖ ΔΕΚ, C-506/04 – Graham Wilson, 19.09.2006, ECLI: EU:C:2006:587
- ❖ ΔΕΚ, C-193/05 – Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, 19.09.2006,
ECLI:EU:C:2006:588 ΔΕΚ, C-84/07 – Επιτροπή κατά
Ελληνικής Δημοκρατίας, 4.12.2008, ECLI:EU:C:2008:679

- ❖ ΔΕΚ, C-151/07 – Χατζηθανάσης κατά Υπουργείου Υγείας, 4.12.2008, ECLI:EU:C:2008:680
- ❖ ΔΕΚ, C-311/06 – Consiglio Nazionale degli Ingegneri κατά Ministero della Giustizia,
- ❖ Marco Cavallera, 29.1.2009, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα P. Maduro, ECLI:EU:C:2008:130
- ❖ ΔΕΕ, C-422/09, C-425/09 και C-426/09 – Βανδώρου, Γιανκούλης Ασκοξυλάκης,
- ❖ 2.12.2010, ECLI:EU:C:2010:732
- ❖ ΔΕΕ, C-225/09 – Jakubowska, 2.12.2010, ECLI:EU:C:2010:729
- ❖ ΔΕΕ, C-118/09 – Robert Koller, 22.12.2010, ECLI:EU:C:2010:805
- ❖ ΔΕΕ, C-359/09 – Ebert, 3.02.2011, ECLI:EU:C:2011:44
- ❖ ΔΕΚ, C-61/08 – Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, 24.05.2011,
- ❖ ECLI:EU:C:2011:340
- ❖ ΔΕΚ, C-52/08 – Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, 24.05.2011, ECLI:EU:C:2011:337
- ❖ ΔΕΕ, C-573/11 – Νασιόπουλος, 27.06.2013 ECLI:EU:C:2013:430
- ❖ ΔΕΕ, C-58/13 και C-59/13 – Torresi, 17.07.2014, ECLI:EU:C:2014:2088
- ❖ Sharpston, ECLI:EU:C:2018:1028
- ❖ ΔΕΕ, C-431/17 – Μοναχός Ειρηναίος, 07.05.2019, ECLI:EU:C:2019:368